

په الله تعالى ايمان

معنى،

دلائل

او خوبستى ئې

حکمتيار

Ketabton.com

فهرست

صفحه	عنوان
۱	د ناشر مقدمه
۳	سريزه
۷	په الله تعالى ايمان
۲۷	الله جل شأنه د رحمت په آثارو کي
۳۶	د اوبو د تصفيې الهي نظام
۳۹	طبيعي لارښووني
۴۳	د شپې او ورځي الهي نظام، ستره الهي پېرزوينه
۴۹	د پيغمبرانو بعثت د رحمن رب بله پېرزوينه
۵۰	د ظالمانو مواخذه د الله د پېرزويني بله نېسه
۵۴	الله د دې ملک مالک دی
۵۹	ستا د مرگ پر پکړه څوک کوي؟
۵۹	دا هر څه د چا ارادې ته تسليم دي؟
۸۳	په الله جل شأنه د ايمان مقتضيات

- ۸۹..... يوازي له الله نه استعانت
- ۱۰۹..... له الله جل شأنه سره کلکه مينه
- ۱۱۶..... يوازي له الله نه وپره
- ۱۳۲..... ولي به يوازي له الله جل شأنه نه وپرېزو؟
- ۱۴۰..... په خپل رزق يوازي له الله نه وپره
- ۱۴۷..... عزت او ذلت د الله په اختيار کي دئ
- ۱۵۳..... پر الله توکل
- ۱۶۰..... ډاډه او مطمئن زړه
- ۱۷۷..... اطاعت
- ۱۸۳..... دوستي او دښمني د الله لپاره

بسم الله الرحمن الرحيم

د ناشر مقدمه

د الله تعالى د پېرزوينو ممنون يو چي مور ته ئې د يوه بل ښكلي كتاب د خپرولو توفيق راکړ، دا کتاب د هغو درسونو د لړۍ يوه برخه ده چي ورور حکمتيار د اردوی سپاهيان رضاکار اسلام (اسرا) په تربيتي غونډو کي رضاکارانو ته درلودل او په ۱۳۶۹ هـ ش کال کي د کتاب په بڼه کي ترتيب او چاپ شوی، د ځينو عربو ورونو په غوښتنه؛ په عربي ترجمه او په کافي شمېر کي خپور شوی، دا کتاب په الله تعالى باندي د ايمان معنی، غوښتني او هغه دلايل وړاندي کوي چي د الله تعالى د شته والي د اثبات لپاره په قرآن کي راغلي، د دې درسونو دا لړۍ د لاندي پنځو کتابونو په بني کي خپره شوې:

۱. په الله تعالى ايمان، معنی، دلايل او غوښتني ئې.
۲. په آخرت ايمان، معنی، دلايل او غوښتني ئې.
۳. په پيغمبرانو ايمان، معنی، دلايل او غوښتني ئې.
۴. په کتابونو ايمان، معنی، دلايل او غوښتني ئې.
۵. په ملائکو او قضا او قدر ايمان، معنی، دلايل او غوښتني ئې.

د دغو اساسي مسايلو اهميت ته په پام سره مو دا غوره وگنله چې يو ځل بيا ئې خپل خدای پال او په دين مين ولس ته وړاندي كړو، هغو بايمانه ځوانانو ته چې د غربي استعمار د فكري يرغل په ضد ئې د مبارزې سنگر تود ساتلی او غواړي د ايمان په حقيقت پوه شي، نورو ته ئې وښيي، خپل فردي او اجتماعي ژوند د ايمان په رڼا كې او د خپل رب د لارښوونو مطابق تنظيم كړي، او په آزاد او خپلواك افغانستان كې د اسلام پرتمين بيرغ رپانده وگوري، د دې كتابونو د ژوري او دقيقې مطالعې بلنه وركوو، دعاء كوو چې الله تعالى موږ په دنيا او آخرت كې د هغو تورياليو مبارزينو په صف كې محسوب كړي چې له الله تعالى پرته بل چا ته سر نه ټيټوي، له بل چا طمعه او وېره نه لري، د خپل رب رضا لټوي او دې سپېڅلي هدف ته د رسېدو په لار كې هري قربانۍ ته چمتو دي.

اللهم اهدنا الصراط المستقيم

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

ايمان هغه جازم او راسخ اعتقاد ته وايي چي له علم او معرفت نه پيل کېږي او په کلک او پوخ باور بدلېږي. يعنى علم د ايمان پيل او ايمان د پوهي او معرفت پاى دى.

د ايمان خاوندان مکلف دي چي د مؤمن به شيانو په اړه هومره علم او معرفت ولري چي همدا پوهه او معرفت ئې په يقين او ايمان بدل شي. مورب مکلف يو ټول هغه شيان وپېژنو چي د ايمان دعوى پرې کوو. د دغو مؤمن به شيانو په اړه بايد زمورب علم او بيا ايمان داسي کامل او راسخ وي چي هيڅ شى او هيڅ حالت ونشي توانېدى زمورب په زړونو کي د شک باعث شي. لکه چي ويل شوي:

ليس الايمان بالتمنى ولا بالتحلى ولكن هو ما وقر فى القلب و صدقه العمل
ايمان نه په هيلي او تمنا سره دى او نه په تحلى "سينگار او خپله بڼه بدلولو" سره؛ بلکي "ايمان" هغه څه دى چي په زړه کي تقرر مومي او عمل ورباندي شهادت ورکوي.

قرآن عظيم الشأن د اهل کتابو د هغو کسانو په اړه چي امي او بي

سواده ول، په ليک لوست نه پوهېدل، گمان ئې کولو چي په الله او د ده په کتاب ايمان لري، خو الله ته د دوی دا ايمان د منلو وړ نه وو، فرمايي:

﴿قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ بِالْإِيمَانِ﴾

البقره: ۷۸

﴿قُلْ﴾

او له دوی نه حیني ايمان دي "ليک لوست نشي کولی" په کتاب نه پوهېږي مگر "خه" هيلي او نه دي دوی مگر دا چي گمانونه کوي، گورئ چي هيلي او گمانونه کفايت نه کوي، دلته علم او يقين ته ضرورت دئ، داسي علم چي په باور او يقين بدل شي او د زړه په تل او د دماغ په سلول، سلول کي داسي حای ونيسي چي د شک او شهبې لپاره هيڅ مجال پاته نشي.

زموږ د ايمان خو مهمي او ستري برخي دي چي په کار ده لومړی د هري برخي په مفهوم او معنی پوه شو، بيا د هغې په اړه هومره ژور او جامع دلائل ولرو چي دا پوهه او علم په کامل يقين او باور بدل شي او بيا د دې ايمان په غوښتنو او مقتضياتو پوه شو.

په الله جل شأنه، د قيامت په ورځي، د الله په کتابونو، د ده په پیغمبرانو، په ملائکو او په قضا او قدر ايمان زموږ د عقیدې تر ټولو ستري او مهمي برخي دي، په کار ده تر هر څه د مخه د ايمان په دغو اساساتو او ارکانو حان پوه کړو. که زده کړه کوو او د علم په تحصیل کي لگيا کېږو، بايد له دې حایه کار پیل کړو، که نورو ته څه ښيو او د دعوت په کار کي

خآن مصروفوو باید په همدغو اساساتو ترکیز وکړو. متأسفانه ځیني داسي دي چي دغو اساساتو ته د اعتناء او توجه په ځای، په ضمني او ثانوي مسائلو کي هومره مصروف شوي چي دغو مسائلو ته ئې د توجه او پاملرني وخت نه دی موندلی، هغوی په دې اړه بحث نشي کولی، چاته قناعت نشي ورکولی، سوالونو ته ځواب نشي ویلی او اساساً پدې اړه د ویلو لپاره څه نه لري. د قرآن د الفاظو او کلماتو په اړه صرفي او نحوي تحقیق کولی شي، د بلاغت په دقایقو او لطائفو پوهېږي، د یونان د فلسفې او منطق په اړه بحث او مجادله کولی شي. خو که ترې وغواړو چي دا ثابته کړي چي له مرگ نه بعد ژوندون حق دی، حساب او کتاب مکافات او مجازات حق دي، هیڅ نشي ویلی، په دې اړه د قرآن له سلگونو دلائلو څخه یو هم نشي تشریح کولی. که د قضا او قدر په اړه ترې وپوښتو وایي: "په دې باب له بحث او څېړني څخه ممانعت شوی!!" حال دا چي مورې مکلف یو په قضا او قدر ایمان ولرو، ایمان د معرفت نه پرته نشي کېدی، باید د قضا او قدر په مفهوم پوه شو، دا بېله خبره ده چي په دې اړه بحث خاص حد لري چي له هغه نه تېرېدل پدې خاطر منع شوي چي هلته انسان ته مخکي تگ ممکن نه دی، په خپل حد باید اکتفاء وکړي، لکه چي د الله جل شأنه په اړه بحث معین حد لري، د صفاتو او افعالو په اړه بحث او د ثبوت لپاره ئې دلایل لټول او وړاندي کول، نه یوازي مجاز بلکي ضروري دي او قرآن پدې اړه په سلگونو دقیق بحثونه کړي او ژور او مقنع دلائل ئې وړاندي کړي، خو د الله جل شأنه د ذات په اړه بحث او څېړنه، د انسان له توان او فهم نه

اوچته ده، دې ساحې ته له ننوتلو نه منع شوی.

حیني نور بیا داسي دې چې د امریکا او روس په ارتباط او د بین المللي سیاسي پېښو په اړه خو په غټو غټو الفاظو بحثونه کولی شي، له غرور نه د ډکي ناستې پاستې نه ئې داسي معلومیږي چې ته به وایې لوی لوی کتابونه به ئې په سینه کي ذخیره شوی وي، خو چې لږ ئې ولټوې او د ایمان د اساساتو او مبادیو په اړه ئې د پوهي د اندازې معلومولو هڅه وکړې، نو ډېر ژر او په آسانی سره به درته معلومه شي چې هسې د غوښې پر پرې پر پرې مجسمې دي.

المنافقون: ۴

... (۰%Zj B Θ à z Wx) ...

داسي دي لکه تکیه کړی شوی لرگي

د دغو اعتقادي اساساتو د اهمیت په خاطر به مور هره برخه بېله بېله د قرآن د آیتونو په رڼا کي خپرو او ان شاء الله پر هغه به تفصیلي بحث کوو، امید دی الله جل شأنه مور د حق په لوري هدایت کړي او په حق د پوهېدو او په هغه د عمل توفیق راکړي.

الهم ارنا الحق حقاً و ارزقنا اتباعه

و ارنا الباطل باطلاً و ارزقنا اجتنابه

حکمتیار

بسم الله الرحمن الرحيم

په الله تعالى ايمان

په الله تعالى باندي د ايمان موضوع به تر دريو عنوانو لاندي څېړو:

- په الله د ايمان معنى.
- د دې ايمان او باور د اثبات لپاره دلائل.
- او په الله جل شأنه باندي د ايمان غوښتنې او مقتضيات.

په الله جل شأنه ايمان:

په الله باندي د ايمان معنى دا ده چي دا زمکه، آسمانونه او په هغه کي هر څه داسي پيدا کوونکى، پالونکى او ساتونکى لري چي هر څه ئې پيدا کړي، د هر څه پالنه او ساتنه کوي، دا عالم د هغه ملک او هغه ئې خالق او رب دئ، پدې عالم کي د هغه اراده نافذه ده او هر څه د ده په اراده تر سره کېږي، په خپل ذات، صفاتو او افعالو کي د ټولو ښېگڼو او محامدو خاوند او د ټولو ستاېنو وړ دئ او له هر عيب او نقص نه منزه او اوچت. نه د دې عالم په پيداېښت کي د چا مرستي ته اړ شوى او نه ئې په پالنه او ساتنه کي چا ته محتاج دئ، هر څه په خپل پيداېښت کي، په خپلي پالني او روزني کي او په خپلي بقاء او دوام کي ده ته اړ او محتاج دي.

داسي نه ده چي دنيا ئې پيدا كړې او بيا ئې خپلي مخي ته مهمل پرېښي وي او دلته حوادث او پېښي په خپل سر او تصادفي رامنځ ته كېږي، بلکي د دې عالم پيدا كوونکی ذات په خپل دې ملک کي، د مالک الملک په حيث تصرف کوي، هر څه اداره کوي، د عالم هر جزء ته جهت ورکوي، هر څه د ده په اراده تر سره کېږي، پېښي او حوادث د ده له ارادې سره سم او د هغو سننو او ضوابطو مطابق تحقق مومي چي الله وضع کړي او هر څه طوعاً او کرهأً د دغو الهي سننو په وړاندي مقهور او منقاد دي.

نفع او ضرر د ده په اختيار کي او عملونو ته په دنيا او آخرت کي دی بدله ورکوي، هر څه د ده په اراده او د ده له مشيت سره سم، د خاص مقصد لپاره پيدا کېږي، په خپل معين مسير او مدار کي خوځېږي او په پيداېښت او حرکت ئې خاص نتايج مرتب کېږي او د پېښو او حوادثو عواقب او نتايج هغه ټاکي.

• دا الله به چېرې لټوو؟

• او د دې عقيدې لپاره څه دلائل لرو؟

قرآن عظيم الشان چي په کوم څه موږ ته د ايمان راوړلو او باور ساتلو امر کوي، د هغه د اثبات لپاره هومره ژور او جامع دلائل وړاندي کوي چي د هر ډول شک او شېبې مجال ختم کړي او د انسان د زړه سلول، سلول د هغه په حقانيت شهادت ورکړي، خو د دې په حای چي مبهم او غامض فلسفي دلائل وړاندي او له دې لارې د يوې اعتقادې مسئلې د اثبات

هغه وشي، برعکس، قرآن عظیم الشان داسي څرگند، و اضح، محسوس او مشهود دلائل وړاندي کوي چي په دې عالم کي خواره دي او هر چا ته د درک وړ.

قرآن عظیم الشان چي په الله تعالی باندې د ايمان په ارتباط کوم دلايل وړاندي کړي، په دريو برخو کي را خلاصه کېږي:

الف: په عالم کي د ربوبیت هغه آثار او مظاهر چي د دې عالم په پيدا کوونکي، پالونکي او ساتونکي رب شهادت ورکوي او هر ليدونکی ورباندې متقاعد کوي.

ب: د رحمت او پېرزويني هغه خوږې نښي چي په څرگنده توگه د رحمان رب په لور د انسان لارښوونه کوي.

ج: هغه سنن او ضوابط چي د دې عالم هر څه د هغه په وړاندي مطيع او منقاد دي او له هغه نه د سر غږاوي توان نه لري او په واضحه توگه دا په گوته کوي چي دا عالم يو داسي مالک الملک الله اداره کوي چي دلته د ده اراده حاکمه او نافذه ده او د دې عالم د ادارې واگي ئې په اختيار کي دي.

دا هر څه په دې عالم کي چا پيدا کړي؟ د هغه ساتنه او پالنه څوک کوي؟ او هغه څوک دی چي د دې عالم په هر گوټ او هر جزء کي د رب په حيث تصرف کوي؟

آيا په دې عالم کي د ښاېست، نظم او ښېگڼو خوږې نښي، په دې شهادت نه ورکوي چي د دې کائناتو پيدا کوونکی، پالونکی او ساتونکی ذات هغه الله جل شأنه دی چي د ټولو ستاېنو وړ او د ټولو ښېگڼو خاوند

دئ؟ د دې عالم بې انتهاء اجزاء چي هر يو ئې په خپل حد کي کامل دی او په جوړښت کي ئې له بشپړ دقت نه کار اخیستل شوی او هر يو د يوه خاص هدف د تحقق لپاره په کار گمارل شوی چي په منظمه او مستمره توگه او په ټول انهماک سره د هماغه معين هدف د تحقق لپاره په کار لگيا دئ، د هر جزء وجود په خپله هم په دې عالم کي يو خالي حای ډکوي او يوه ضرورت ته حواب وايي او په هغو نتايجو سره هم چي د دوی په مسلسل او منظم حرکت مرتب کېږي، خالي حایونه ډکېږي او اړتياوو ته حواب ويل کېږي.

په دې عالم کي څوک کوم بې هدفه، عبث، خوشی، له ضرورت نه کم او يا له ضروري مقدار نه زیات شی نشي په گوته کولی.

هغه څوک دئ چي دا خور عالم ئې له دې ښاېست، کمال او ښېگڼو سره پيدا کړی او په هغه کي ئې دا دقیق نظم وضع کړی، د عالم د ټولو اجزاوو ترمنځ ئې دا موزون او متناسب ارتباطات او اړيکي ټينگي کړي، د دې عالم پالنه او ساتنه کوي، او د هري ذرې روزنه ئې کوي، رشد ورکوي کمال ته ئې رسوي، په مستمر او منظم ډول ئې مخ په وړاندي خوځوي او پر خوځېدو او حرکت ئې له مخکي نه ټاکل شوي نتايج مرتب کوي؟

موږ د دې عالم د پرله پسې، منظم او دقیق بدلون او تحول تر شا چي ټول له ثابتو سننو او ضوابطو سره سم تر سره کېږي، د يوه داسي پالونکي ذات نامرئي لاس په خپل عقل او شعور سره لمس کوو چي په پوره غور او دقت سره ټول امور سمبالوي، د هر څه پيداښت له هيڅ نه پيلوي، له يوه

حالت نه ئې بل ته بدلوي، له مخکي نه ټاکل شوي مراحل ورباندي پلي کوي، ورو ورو او د ثابتو سننو او ضوابطو سره سم، د کمال طرف ته وده ورکوي، خاص نتایج ورباندي مرتب کوي، يوه اړتيا او ضرورت ورباندي پوره کوي، يوه خلا او تش حای ورباندي ډکوي او په پای کي ئې په زوال محکوموي، دور ئې پای ته رسوي او حای ئې بل ته خوشي کوي.

د هر با شعوره او با ضميره خپرونکي د بصيرت سترگي په آسانی سره کولی شي دا حقيقت درک کړي چي په دې خور او پراخ عالم کي دا دقيق، تنظيم شوي او با هدفه بدلونونه او تحولات حتماً د يوه داسي حکيم او علیم رب د تصرف آثار او نښي دي چي د کمال خاوند دئ او هر څه د ده په اراده تر سره کېږي.

د خيال په دنيا کي بې حایه هڅه پرېږده، لرې مه ځه، ستا په خپل نفس او ستا په ملموس ماحول کي او په هغه څه کي چي ته ئې عادي جريان گڼې او د هغه په اړه ستا حساسيت په دې دليل ختم شوی چي ورسره عادي شوی يې، په هر قدم کي، هري خواته او په هر څه کي په سلهاوو نښي، د الله جل شأنه په لوري ستا د لارښووني لپاره خوږې دي او په الله باندي ايمان ته بلنه درکوي. لکه چي قرآن فرمايي:

3, p&B& N99 uiv7f 0Lm N1A y& p1r É Sa F \$ î S1f #â Oç7a™

فصلت: ۵۳ ÇİİÈ %okly- 30k Èä4Eä 1/R&y7 h1 È 3f N9r&

دېر ژر به خپل آيتونه په آفاق او د دوی په نفسونو کي وروښيو، تر څو

ورته څرگنده شي چي هغه حق دئ.

همدا راز فرمايي:

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

الفاتحه: ۱

ستاېني ټولي د عالمونو رب الله لره دي

يعنی هغه ذات چي په دې عالم کي د رب په توگه تصرف کوي او د هر څه پالنه او روزنه کوي، همدا الله هغه ذات دئ چي ستايني ټولې ده لره دي. يعني په دې عالم کي د پالني او روزني مظاهر، په خپله د الله جل شأنه لوري ته زموږ لارښوونه کوي او موږ ته دا ثابتوي چي الله جل شأنه د کمال خاوند، د ستاينو وږ او له هر عيب او نقص نه منزله دئ.

الله جل شأنه به په خپلو ذهني او خيالي تصوراتو کي نه، بلکي د عالم په غېږ کي، د ربوبيت په مظاهرو او نښو کي لټوو، بايد د الله د اثبات لپاره او له هره عيبه د هغه تنزيه او په هري ستايني سره ئې د ستاېني لپاره د دې عالم په ملموس، محسوس او مشهود ربوبيت استناد وکړو، نه دا چي د خارق العاده او فوق العاده پېښو په لټه کي وو او اعجازونو ته انتظار وکړو. قرآن عظيم الشان د دې خبرې مدعي دئ چي هيڅوک نشي توانېدلی په دې پراخ عالم کي، کومه خلا او قصور په گوته کړې، نشي توانېدی کوم اضافي شی، کم شی، کوم نقص، عدم توازن، عدم تعادل، او د يووالي او تنسيق نشتوالی ومومي، هر څومره چي انسان په دې عالم کي د نقص، فطور او قصور د موندلو لپاره څېړنه او هڅه وکړي او له ډېري پلټني او ځير کېدو نه ئې سترگي ستړي او ستومانه شي، هيڅکله به ونه توانېږي چي

د الله په مخلوقاتو کي کوم نقص، خطا، خلا او بې نظمې وښيي، په دې اړه قرآن فرمايي:

﴿لَا يَخْشَى الْفِتْنَةَ سَائِرًا وَلَا يَتَذَكَّرُ لَهَا كَذَّبَتْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَذَّبَتْ آلُ كَعْبُونَ وَلَكِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾

﴿لَا يَخْشَى الْفِتْنَةَ سَائِرًا وَلَا يَتَذَكَّرُ لَهَا كَذَّبَتْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَذَّبَتْ آلُ كَعْبُونَ﴾ (نور)

الملك: ۳۴ ﴿لَا يَخْشَى الْفِتْنَةَ سَائِرًا وَلَا يَتَذَكَّرُ لَهَا كَذَّبَتْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَذَّبَتْ آلُ كَعْبُونَ﴾

هغه ذات چې اوه پور پور آسمانونه ئې پيدا كړل، آيا د رحمان الله په پيدايښت "مخلوق" كې څه تفاوت او بېلوالی گورې؟ نو سترگي وغړوه او وگوره آيا كوم فطور "سوري، خلا او چاود" وينې؟ بيا سترگي په وار وار وغړوه "هومره چې" ستومانه او نامراده بېرته درته راوگرځي، حال دا چې ارمانجنې وي.

يعني كه هر څومره په دې عالم كې د نقص، قصور او فطور په طمع څېړنه وكړې، مراد ته به و نه رسېږې، دا آرمان به دې پوره نشي او حاصل به دې د سترگو له ستړيا او نامرادي نه پرته بل څه نه وي.

د الانظار په سورې كې له هغه انسان نه چې د خپل رب په پېژندلو او موندلو كې ئې لار ورکه كړې او غولېدلی په حيرانتيا سره پوښتي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَلَمْ يَخْلُقْكُمْ إِذْ يُرْسِلُ الرِّيَّاحُ فَتُحْمَلُنَّ فِي الصَّاعِقَاتِ أَمْ لَمْ تُنَبِّهُوا بِهِ لَئِنْ كُنْتُمْ رَاسِخِينَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَلَمْ يَخْلُقْكُمْ إِذْ يُرْسِلُ الرِّيَّاحُ فَتُحْمَلُنَّ فِي الصَّاعِقَاتِ أَمْ لَمْ تُنَبِّهُوا بِهِ لَئِنْ كُنْتُمْ رَاسِخِينَ﴾

اې انسانه! د خپل کریم پالونکي رب په اړه څه شي غولولى يې، هغه چي پيدا ئې کړې، بيا ئې سم او برابر کړې، بيا ئې متعادل او متوازن جوړ کړې، چي په کوم صورت کي ئې غوښتل تر کيب ئې کړې.

آيا ستا پيدايښت، سم او سالم وجود، موزون او متعادل جوړښت او غوره څېره او صورت د دې لپاره کافي دليل نه دئ چي ته په خپل کریم پالونکي او پيدا کوونکي رب ايمان ولرې؟
په بل ځای کي فرمايي:

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ بِرَبِّكَ الَّذِىْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ اِنَّ رَبِّكَ لَدُوْسٌ كَرِيْمٌ

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ بِرَبِّكَ الَّذِىْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ اِنَّ رَبِّكَ لَدُوْسٌ كَرِيْمٌ

الاعلى: ۱- ۵

د خپل اعلى رب نوم په پاکی سره ياد کړه، هغه چي پيدا ئې کړل، بيا ئې سم کړل، او هغه چي اندازه او هدايت ئې کړل. او هغه چي دا بوټي ئې راوايستل. بيا ئې زرغونه او توربخن کړل.

د اشياوو د پيدايښت لړۍ د هغوى تعادل او توازن په خپل ذات کي او يووالی ئې له نورو سره، د هر يوه مقدار او اندازه ټاکل او په معين مسير کي د مشخص هدف په لوري د هغوى لارښوونه او تر مشخصي نقطې پوري د هغوى وده او روزنه، هر با ضميره او با انصافه انسان دې ته اړ کوي چي په هغه پيدا کوونکي او پالونکي رب ايمان راوړي چي هر څه له هيڅ نه راپيدا کوي، له غوره جوړښت او تقويم سره، په سم اټکل او تقدير او د

لزوم او ضرورت په اندازه ئې راپيدا کوي او خپل مخلوق مهمل او بې اسرې نه پرېږدي، هر يو په يوه خاص جهت کي د معيني نتيجې او غايې د تحقق لپاره گماري، وده ورکوي او کمال ته ئې رسوي، له سپرې زمکي نه تازه گياه راشنه کوي، چي د پخې دانې او مېوې د ورکړې نه وروسته ئې وچوي او وروستوي او خپل لومړني حالت ته ئې بېرته گرځوي.

همدا راز قرآن عظيم الشآن د انسان د پيداينست او د هغو مختلفو مراحلو په اړه چي په ده باندې راځي فرمايي:

وَمَا يَكْفُرُ الْإِنسَانُ لِمَا بَدَأْتَهُ مِنْ نَفْسِهِ إِنَّهُ كَانَ كَافِرًا
وَمَا يَكْفُرُ الْإِنسَانُ لِمَا بَدَأْتَهُ مِنْ نَفْسِهِ إِنَّهُ كَانَ كَافِرًا
وَمَا يَكْفُرُ الْإِنسَانُ لِمَا بَدَأْتَهُ مِنْ نَفْسِهِ إِنَّهُ كَانَ كَافِرًا

غافر: ۶۷

قوله في

دی هغه ذات دی چي تاسو ئې له خاوري پيدا کړئ، بيا ئې له نطفې نه، بيا ئې له علقې نه "چي ژوري ته ورته وي"، بيا تاسو د ماشوم په توگه راباسي، بيا "ستاسو روزنه کوي" تر څو خپل ټينگوالي او قوت ته ورسئ، "بيا تر څو زاړه شی"، له تاسو ځيني مخکي له دې وفات کړی شي "ومري" او تر څو ټاکلي اجل ته ورسئ او بنيابي تعقل وکړئ.

څوک له مړې خاوري دانه او مېوه راشنه کوي او له هغه نه انسان ته داسي غذا جوړوي چي له مزاج سره ئې مطابقه او طبيعي اړتياوو ته ئې

خواب ويونکې؟ بيا د انسان په خوراک کي د زمکي له همدې مرو اجزاوو نه د انسان نطفه جوړوي او همدا وړه نطفه چي ليدی نشي " مگر د هغو سترو، سترو میکروسکوپونو په ذريعه چي هر شی له خپل اصلي حجم نه په سلهاوو ځله سترښيي" له مختلفو مرحالو نه له تېرېدو وروسته ئې د ماشوم په توگه دنيا ته راولي، روزنه ئې کوي، ټولي اړتياوي ئې، لومړی د مور په تي کي او بيا د دې عالم په غېږ کي ورته تهيه کړي، وده ورکړي، د خپل قوت، ځوانۍ او کمال آخري حد ته ئې ورسوي، له هغه ځايه ئې زوال پيل شي، زړښت ته ورسېږي او په مرگ محکوم شي.

د چا په اراده دا ټول تحولات، تغيرات او بدلونونه ترسره کېږي؟ په داسي حال کي چي انسان دا د ټولو مخلوقاتو اشرف، اکرم او اعلم په خپله په خپل پيدايښت، مرگ او ژوند، د کمال په لوري خوځښت، د زوال په لوري نزول او پرېوتو کي، د داسي مقدراتو او ضوابطو په وړاندي مقهور او محکوم دی چي له مخکي څخه وضعه شوي او د ده په طبيعت او پر ټول عالم حاکم او مسلط دي، د دغو حاکمو او قاهرو مقدراتو او مسلطو سننو تر شا د چا اراده حکومت کوي؟ قرآن فرمايي:

بَلْ مَنعَهُمْ رَبُّكَ عَنْ مَّعْرِفَةِ يُحْيِيهِمْ وَيُمِيتُهُمْ وَمَا لَهُمْ فِي شَيْءٍ مِّنْ حِزْبٍ
 وَمَا يَدْرِي أَيُّ نَجْمٍ يَّسُوبُهُمْ إِنَّهُمْ رَبَّنَا أَعِيبُ
 رَبُّنَا الَّذِي أَلْهَمَنَا هَذَا الْقُرْآنَ لَعَلَّ نَحْنُ نَعْتَدُ

؟ \$E%4Mfōā BōcShō±Fu ¾hFūX (qānz ā%ā !- (qey

الرعد ۱۶

ÇIÈ āg) 0Wñh'qñdër āōk« Èäβz

ورته ووايه: د آسمانونو رب او پالونكى څوك دى؟ ووايه: الله " ووايه: نو بيا له ده نه پرته مو داسي اولياء نيولى چي نه ځان ته د گټي "رسولو" خاوند دي او نه د ضرر؟ ورته ووايه: آيا ږوند او سترگور سره برابر دي؟ آيا تياره او رڼا سره برابره ده؟ آيا الله لره ئې داسي شريكان (په خپل ذهن كې) جوړ كړى چي "څه ئې" پيدا كړى وي لكه الله چي پيدا كړي؟ نو " په دې ترتيب " پيداينست په دوى مشتبه او شكمن شوى؟ ووايه: الله د هر څه خالق دى او دى واحد قهار رب دى.

آيا له الله جل شأنه نه پرته داسي څوك موندلى شى چي د زمكي او آسمانونو په پيداينست او پالني كې څه برخه او ونډه ولري؟ هغه څوك چي له الله جل شأنه نه پرته بل څه يا بل څوك مرستي ته رابلي او د گټي طمعي يا د زيان او ضرر وپري د دروغجنو معبودانو او اولياوو درگاه ته ودرولى؛ په حقيقت كې هغه ږانده ته ورته دى چي د خپل ماحول له پېژندو عاجز دى، چي هر قدم اخلي پنبه ئې له مانع او خنډ سره لگېږي او يا هغه چا ته چي په سختو تيارو كې وي، نه خپل موقعيت او تم ځاى پېژني او نه د بل، هر څه ورته نا آشنا وي، مسلماً داسي څوك له هغه بصير او پوه انسان سره برابر نه دى چي په رڼا كې وي او قضاوت ئې د هر څه په اړه او معامله ئې له هغه سره د پوهي په رڼا كې او له پېژندو نه وروسته وي، مشرك

پوند ته ورته دئ چي شرک د هر څه حقيقت ورته مغشوش کړي، په داسي حال کي چي په څرگنده گوري په دې خور او پراخ عالم کي داسي يوه وړه بېلگه هم نشته چي له رب العالمين نه پرته بل چا پيدا کړې وي او بل څوک د هغې ساتنه او پالنه کوي، خو سره لدې له الله سره بل څه په الوهيت او ربوبيت کي شريکوي!!

همدا راز قرآن فرمايي:

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۚ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۚ لَا يَأْتِيهِ سِنٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَئِنْ سَأَلْتَهُ عَنِ السَّاعَةِ لَيُبَدِّلْهَا نَارًا ۚ لَدَيْهِ أَسْبَاطٌ ۚ وَهُوَ عَلِيمٌ عَلِيمٌ ۚ﴾

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۚ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۚ لَا يَأْتِيهِ سِنٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَئِنْ سَأَلْتَهُ عَنِ السَّاعَةِ لَيُبَدِّلْهَا نَارًا ۚ لَدَيْهِ أَسْبَاطٌ ۚ وَهُوَ عَلِيمٌ عَلِيمٌ ۚ﴾

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۚ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۚ لَا يَأْتِيهِ سِنٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَئِنْ سَأَلْتَهُ عَنِ السَّاعَةِ لَيُبَدِّلْهَا نَارًا ۚ لَدَيْهِ أَسْبَاطٌ ۚ وَهُوَ عَلِيمٌ عَلِيمٌ ۚ﴾

غافر: ۶۱-۶۲

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۚ﴾

الله هغه ذات دئ چي شپه ئې ستاسو لپاره داسي گرځولې چي په هغې کي هوسا شئ او ورځ ئې د ليدو وسيله، بېشکه چي الله په خلکو باندي د پېرزويني خاوند دئ خو ډېری ئې شکر نه کوي، همدا ستاسو رب دئ "چي شپه او ورځ ئې پيدا کړی او په دې توگه ئې خپل ستر فضل ستاسو په برخه کړی" د هر څه خالق، نشته بل اله مگر دی، نو څنگه دوکه کېږئ؟

يعنې د شپې او ورځي هدفمندي او هغه نتايج چي په دوی مرتب کېږي، داسي چي شپه ستاسو د هوساينې او سکون لپاره ده، تر څو د ورځي له خوا د مسلسل کار په نتيجه کي ضايع شوې انرژي جبران او خپل

قوت تجديد او اكمال كړئ او د سبا ورځي لپاره مستعد او تيار شئ او ورځ
ئې ستاسو د معاش د تأمين وسيله گرځولې، داسي چي هر څه د هغې په رڼا
كي پېژندلې او كارولې شئ، په دې ترتيب، رحمان رب، خپل ستر فضل
ستاسو په حال شامل كړي، چي ستاسو اړتياوو ته د دې طبيعت په غېږ كې
او د هغه په تحولاتو او بدلونوو كې ځواب وايي، شپه او ورځ په دې
برسېره چي د الله د فضل او پېرزويني نښي او مظاهر دي د هغوی تگ
راتگ د دې عالم له گڼ شمېر موجوداتو لکه لمر، سپوږمۍ، زمکه، حتی
ستوري، ستور ليكو، او هر څه چي په آسمانونو او زمکه كې دي، عميق
ربط او تړاو لري، د دغو ټولو خاص تنظيم او په خپلو منځونو كې خاص
تعلق، په دې منتج شي چي شپه او ورځ په خپل موجوده شكل كې په يوه بل
پسې راپيدا شي، د دې ټول عالم د بېلو بېلو اجرامو ترمنځ تناسق، يووالی
او هم غږي او بيا د دوی او د انسان د طبيعت ترمنځ دا موزون او متناسب
پيوند او تعلق په خپله ثابتوي چي د ټول عالم پيدا كوونکی او پالونکی رب
يو دی، هغه دا عالم اداره كوي، هر څه ته ئې د خوځېدو خاص لوری او
جهت ټاكي او د ټولو ترمنځ دا توافق او يووالی راپيدا كوي.

په بل ځای كې فرمايي:

﴿سُبْحَانَ رَبِّيَ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾
﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾
﴿وَلَا تُدْرِكُهُ الْبَصَرُ﴾
﴿وَلَا يَحِيطُ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ﴾
﴿وَسِعَتْ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ﴾
﴿وَلَمْ يَئُودْهُ حِفْظُهُمَا﴾
﴿وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾

دئ چي زمکه ئې تم حای وگرخوله او د هغې په منخ کي ئې نهرونه جوړ کړل، او هغې ته ئې لنگرونه "غرونه" پيدا کړل، او د دوو سیندونو (تریو او خوږ) ترمنخ ئې حجاب او پرده راپيدا کړه، آیا له الله سره بل اله شته؟ بلکي د دوی اکثر نه پوهېږی. هغه څوک دئ چي د مضطر او بې وزلي (دعاء) مني کله چي ئې (مرستي ته) راوبلي، او ستونزي ختموي او تاسو د زمکي خليفه گرځوي، آیا له الله سره بل اله شته؟ لږ پند اخلئ. هغه څوک دئ چي د وچي او لمدې (بيديا او سیند) په تيارو کي تاسو ته لارښيي او هغه چي بادونه د خپل رحمت "باران" نه د مخه د زېري په توگه رالېږلی. آیا له الله سره بل اله شته؟ لوړ دئ له هغه څه نه چي "له ده سره" ئې شريکوي، هغه څوک دئ چي پيداينست شروع کوي بيا ئې اعاده کوي او هغه چي تاسو ته له آسمان او زمکي نه روزي درکوي، آیا له الله سره بل اله شته؟ ورته ووايه: خپل برهان او دليل راوړئ که رښتوني ياست.

لکه چي په دغو آيتونو کي مو وليدل، د قرآن عظيم الشان ټول دلائل همداسي مشهور او محسوس دلائل دي، د خپلي مدعا د اثبات لپاره په عالم کي په خورو نښو او شواهدو باندي استناد کوي.

د الله جل شأنه په اړه د بحث په ارتباط قرآن عظيم الشان نه د الله د ذات په اړه څه وايي، ځکه چي دا د انسان له فهم نه پورته او لوړه خبره ده او نه هم د الله جل شأنه د وجود د اثبات په اړه بحث کوي، ځکه چي دا له بديهياتو څخه ده، بلکي د الله د يووالي او د ده د صفاتو په اړه څېړنه کوي او دلائل وړاندي کوي، مثلاً که غواړي دا ثابته کړي چي د دې زمکي او

الله هغه ذات دئ چې زمکه ئې تاسو ته تم حای وگرخوله او آسمان یی چت او تاسو ته ئې صورت درکر، بیا ئې ستاسو صورت غوره او بناپسته کر او له پاکیزه "رزق" نه ئې تاسو ته روزي درکره، دا ستاسو پالونکی رب دئ، نو با برکته دئ د عالمونو رب الله.

یعنی هغه ذات چې زمکه او آسمانونه ئې پیدا کرل، د دوی ترمنخ ئې داسي وحدت، تنسیق او یووالی راپیدا کر چې یو ستا د اوسېدو لپاره تم حای او مستقر وي او بل ئې چت او پدغه کور کي چې زمکه ئې فرش او آسمان ئې چت دئ، ته ئې له داسي جوړښت سره راپیدا کرې چې په دې کور کي اوسېدی شې، هغه ستا له طبیعت سره متوازن او متناسب دئ، فشار ئې، حرارت ئې، یخني ئې، سختوالی او نرم والی ئې او هر څه ئې ستا لپاره مناسب دي.

ستا د دې کور چت او فرش، یو بل ته لاس ورکوي او په گډه کار کوي، یو اوبه راوړوي، بل دانه او مېوه راشنه کوي او په دې ترتیب ستا لپاره د داسي پاک رزق انتظام کوي چې ته ئې هم له رنگه، هم له خونده او هم له بویه لذت اخلې، ستا اړتیاوو ته حواب وایي او ستا د ژوند او بقا عوامل برابروي.

هغه ذات چې د آسمان، زمکي او ستا ترمنخ ئې دا یووالی او تناسق راپیدا کرې هماغه ستاسو رب او د عالمونو رب دئ.

همدا راز که غواړي ثابته کړي چې الله جل شأنه بصیر دئ او ستا د

عملونو څارونکي او بيا قضاوت کوونکي دئ نو فرمايي:

۱۰۰۷: البلد

۱۰۰۷: البلد

آيا گمان کوي چي هيڅوک ئې نه ويني، آيا ده لره مو دوه سترگي نه دي

گرځولې، ژبه او دوی شونډې او نه مو دي وربښودلې "د خير او شر" دوي لاري؟

آيا انسان دا گمان کوي چي الله جل شأنه د ده د عملونو څارنه نه کوي؟ او د کړو وړو او ښه او بد په اړه به ئې قضاوت نه کوي؟ پداسي حال کي چي دی مخلوق دئ، سترگي لري، د ښو او بدو څارنه کوي، قضاوت کوي، ښه غوره گڼي او له بدو کرکه لري، مگر د ده رب چي دی ئې پيدا کړی، ده ته ئې دا صفات ورکړي، په ده کي ئې دا استعدادونه ايښي، ده ته ئې سترگي ورکړې، د ما فی الضمير د اظهار لپاره ئې د تکلم وسائل، ژبه او شونډي ورکړې، په ده کي ئې د ښو او بدو د تفکيک استعداد ايښی، ده ته ئې ښه، ښايسته کړي او بد کرغېړن کړی، آيا کېدی شي د دې انسان خالق او صانع د دغو صفاتو خاوند نه وي؟ دا خبره کوم عقل منلی شي چي په مخلوق او مصنوع کي دي داسي يو کمال وي چي د هغه په صانع او خالق کي دي همدا صفت او کمال په اتمه او اکمله بڼه کي نه وي؟!

د دې لپاره چي ثابتنه کړي، الله جل شأنه نه يوازي له هر عيب او نقص

نه منزه دئ بلکي عزيز او حکيم دئ نو فرمايي:

چې په آسمانونو کې دې او څه چې په زمکه کې دې الله ته تسبیح کوي

الحشر: ۱

څه چې په آسمانونو کې دې او څه چې په زمکه کې دې الله ته تسبیح کوي او هغه باحکمه عزت من دی.

په دې مبارک آیت کې، قرآن عظیم الشان، د آسمانونو او زمکې هر څه د دې مطلب د اثبات لپاره د گواه او شاهد په توگه وړاندې کوي چې الله له هر عیب او نقص نه منزه، عزیز او حکیم دی.

د تسبیح لفظ په قرآن کې په څو معنیو وړاندې راغلی:

۱ - په پاکې، اعتراف کول، له عیب او نقص نه منزه گڼل او دا اعتراف او تنزیه او تزکیه د مخصوصو الفاظو په ذریعه څرگندول.

۲ - د حال په ژبه د خپل صانع او پالونکي په پاکې، شهادت ورکول او لیدونکي ته دا انتباه ورکول چې د دې توکي پیداوونکی له عیب او نقص نه اوچت او لوړ دی.

۳ - لامبو وهل او په سرعت او عجلې سره د یوه کار د سرته رسولو هڅه کول.

د تسبیح دغو درې گونو معانیو ته په پام سره لومړی آیت دا مطالب افاده کوي:

۱ - د آسمانونو او زمکې هر څه الله په پاکې، یادوي، هغه له هر عیب او نقص نه منزه گڼي او ذکر ئې کوي.

۲ د دې کائناتو هر څه په کامل انقیاد سره د الله جل شأنه په عبادت او

بندگی کی لگیا دی، پہ ہماغہ مسیر کی خوہڑی چي الله ورته ٲاکلی او ہماغہ ٲہ کوي چي الله جل شأنه ورباندي گمارلي او هر يو د خپلي مشخصي دندي په سرته رسولو کي مصروف دی.

۳ د زمکي او آسمانونو هر ٲہ په دې شهادت ورکوي چي الله له هر عيب او نقص نه منزہ دی.

دا چي د الله تعالیٰ په زمکي او آسمانونو کي بېهوده او بې هدفه شي نشي موندلی، هر ٲہ سم سالم او په خپل حد کي کامل پيدا شوی، هر ٲہ د يوه معين هدف د تحقق لپاره پيدا شوی، د عالم ٲول موجودات له خاصو ضوابطو او سننو سره سم د ٲاکلي منهج مطابق د معين هدف په لوري په منظم او مستمر حرکت سره هغه تر سره کوي او خاص نتائج وړاندي کوي.

دا نظم، تعادل، بنایست او هدفمندی په خپله ثابتوي چي د دې عالم صانع، مدبر، پالونکی او ساتونکی له عيب او نقص نه منزہ دی، علیم او حکیم دی او په هر کار کي ئي مصلحت او حکمت مضمَر دی.

د دې خور، ستر او پراخ عالم اداره او د هر جزء حرکت سمبالول او د بې انتہاء اجزاوو د ٲکر او تصادم مخنیوی په خپله ثابتوي چي د دې عالم پالونکی رب، عزیز او غالب دی او په هر کار قادر او توانا.

الله جل شأنه د رحمت په آثارو کي

پرون مو واورېدل چي يو له هغو دلائلو نه چي قرآن عظيم الشان ئې د الله جل شأنه او د هغه د ټولو صفاتو د اثبات لپاره وړاندي کوي هغه په دې عالم کي د ربوبيت آثار او مظاهر دي، دا موجود حاکم نظم، د عالم د ټولو اجزاوو هدفمندي او دا چي په ټول عالم کي څوک بېهوده او عبث شي نشي په گوته کولی او نه هم کوم اضافي شي، يا کم شي، هر څه د يوه هدف لپاره پيدا شوی، او موږ يو غيبي لاس گورو چي د دې عالم پالنه او ساتنه کوي، دا د ربوبيت آثار او مظاهر موږ دې لوري ته هدايتوي چي کوم چا دا عالم پيدا کړی او په هغه کي د رب او پالونکي په توگه تصرف کوي هغه الله دی.

دويم دليل چي موږ ئې په دې باب لرو هغه په دې عالم کي د رحمت، پېرزوېني او عاطفې مظاهر او آثار دي، که دا دنيا بې روح او بې شعوره اشياء او توکي وی او د هغوی ترمنځ ماشيني تعلقات وی، نو نه به يوه د بل په نسبت عاطفه او پېرزوينه درلوده او نه هم زړه سوی او ترحم؛ خو

برعکس مور دلته ترحم، عاطفه، رحمت او پېرزوونه او د دې ترحم او عاطفې آثار او مظاهر گورو، گورو چي مور د خپل اولاد په نسبت مخصوصاً په هغه وخت کي چي اړ او محتاج وي، د چا پالنې او روزني ته ضرورت لري، په همدومره پېمانه چي هغه دې ته اړ وي د مور په زړه کي ورته ترحم او عاطفه وي، ايثار او د قربانۍ جذبه وي، هومره چي د هغه لپاره هر راز ستونزي کړاوونه، زحمتونه او بې خوبې گالي، هر څومره چي دا ماشوم بې نيازه کېږي، په خپل ځان متکي کېږي، له بل چا نه مستغني کېږي او په خپلو پښو ودرېږي همدومره دا رابطه هم تضعيف کېږي، شلېږي او قطع کېږي. تاسو مرغان گورئ چي کله د هغه بچوني واره وي او يوه مدافع، حامي، پالونکي او ساتونکي ته اړ وي، گورو چي مور پلار ئې، په هغه اندازه د هغه په نسبت عاطفه لري، مينه لري، ترحم او زړه سوی لري، د هغه ساتنه کوي، د هغه د پالنې او ساتنې لپاره حتی ځان هم په خطر کي اچوي، کله چي د هغه ځالي ته څوک لاس وروړي گورو چي ځان ورباندي وژني، چيغاري وهي، له يوې څانگي بلي ته الوځي، داسي لالهانده چي نه پوهېږي څه وکړي تر څو خپل بچيان له خطره وژغوري، حيوانات هم همداسي دي، حال دا چي څه موده وروسته او هغه مهال چي بچي ئې په خپلو پښو ودرېږي، خپل ضرورت خپله رفع کولی شي، له مور او پلار نه بې نيازه او مستغني شي، بيا هغه پخوانی تعلق ختم شي، بيا هغه د ترحم او عاطفې تعلق نه وي او ورو ورو تغيير مومي او له منځه ځي. دغه عاطفه او ترحم چا راپيدا کړې؟ ولي د ضرورت په وخت کي وي او د اړتيا له

ختمېدو سره سم پای ته ورسېږي؟ حال دا چې نه مور او نه پلار هغه ته اړتیا لري، او کوم ضرورت ئې رفعه کوي، برعکس هر څومره چې اولاد د مورپلار پالنې ته اړ وي، نو دا مینه هم وي، او څومره چې هغوی د بل له مرستې بې نیازه کېږي دا رابطه هم تضعیف کېږي، یو وخت داسې راشي چې انسان گمان نه کوي دا به همغه مور وي او دا به ئې همغه بچی چې د هغه په اړه ئې پرون، د مور په زړه کې دومره کلکه مینه او داسې ژوره عاطفه او ترحم وو، ځینې خو مینه او عاطفه داسې توجیه کوي چې گواکې مېنا او بنسټ ئې احتیاج او اړتیا ده، خو دا په دې دلیل غلطه خبره ده چې دا احتیاج او اړتیا خو هغه مهال هم وي چې ماشوم ستر شي، خو هغه د پرون ورځې ترحم او عاطفه نن وي، د ماشوم له سترېدو سره خو دا رابطه باید تقویه کېدلی، هر څومره چې هغه د دې جوگه کېږي چې د مور پلار مرسته وکړي او احتیاج ته ئې د ځواب ویلو شي باید دا رابطه د مور او پلار له خوا تقویه کېدی، څومره چې بچی او ماشوم لویېږي او په خپلو پښو ودرېږي او د دې جوگه کېږي چې د مور پلار احتیاج رفع کړي، د همدې په تناسب باید دا تعلق او رابطه مزید ټینګېدلی، خو برعکس گورو چې هغه تضعیف کېږي او یو وخت دې حد ته راورسېږي چې دا رابطه قطع شي.

مور د مینې، پېرزوېنې، رحمت او محبت آثار او مظاهر گورو او دا نتیجه ترلاسه کوو چې د دې عالم پالونکی خدای رحمان دی. لکه چې پیغمبر علیه السلام فرمایي:

په دنيا کي دا ټول رحمت او پېرزوينه چي د ټولو مخلوقاتو ترمنځ ليدل کېږي، يو له بل سره مينه کوي، يو د بل په نسبت پېرزوينه او عاطفه لري، څاروي او ځناور له خپلو بچيانو سره مينه کوي، دا ټول د الله د رحمت د سلو برخو يوه برخه ده چي الله تعالی د خپل رحمت دغه وړه برخه د عالم پر ټولو مخلوقاتو وېشلي ده. .

عن سلمان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الله خلق يوم خلق السماوات والأرض مائة رحمة كل رحمة طباق ما بين السماء والأرض فجعل منها في الأرض رحمة فبها تعطف الوالدة على ولدها والوحش والطيير بعضها على بعض فإذا كان يوم القيامة أكملها بهذه الرحمة.

له سلمان رضي الله عنه نه روايت دئ چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: په کومه ورځ چي الله آسمانونه او زمکه پيدا کړل، سل داسي رحمتونه ئې پيدا کړل چي هر يو ئې داسي طبقه لکه د آسمان او زمکي ترمنځ واټن، له دې نه ئې يو په زمکي کي کېښود چي په همدې مور له خپل اولاد سره، ځناور او مرغان يو له بل سره مينه او عطوفت کوي، کله چي د قيامت ورځ شي نو په همدې سره به خپل رحمت بشپړ کړي.

د رحمت دا آثار او مظاهر چي مور ئې دلته گورو، دا په دې باندي شهادت ورکوي چي دا دنيا، يوه مهربان خالق پيدا کړې او هغه دا د پېرزويني، عاطفې او رحمت علاقه په خپلو مخلوقاتو کي ايښې، مور په دې عالم کي هري خوا ته د رحمت آثار گورو، په ټولو تعلقاتو کي، په طبيعي حوادثو او پېښو کي، د خلقو ترمنځ، د حيواناتو ترمنځ او د مرغانو ترمنځ.

دا مينه، محبت، پېرزوينه او عاطفه چې آثار او مظاهر ئې هر لوري ته گورو، دا مور ته لارښوونه کوي چې دا عالم يوه ماشيني نړۍ نه ده، چې د توکو تر منځ ئې تعلقات د يوه بې احساسه ماشين د بېلو بېلو برخو ترمنځ وي، چې هلته نه عاطفه وي او نه ترحم، بلکي دا د رحمان خداى له لوري پيدا شوې دنيا ده او هغه دا د پېرزويني احساس او د رحمت او ميني علايق د مخلوقاتو تر منځ پيدا کړي. په رواياتو کي راځي چې: يوه ورځ يوه مور چې په تناره ئې ډوډۍ پخوله ناڅاپه ئې خپل ماشوم وليد چې د اور خوا ته نږدې کېږي، ورټوپ ئې کړل او هغه ئې په خپلي غېږ کي ونيولو، له همدې سره ئې دا فکر ذهن ته ورغى چې زما زړه نه غواړي زوى مي اور ته ولوېږي، الله تعالى څنگه په دې راضي کېږي چې خپل بنده په اور کي واچوي؟ ډوډۍ او تنور همداسي پرېږدي، ماشوم په غېږ کي اخلي، پيغمبر عليه السلام ته ورځي او پوښتنه کوي چې: آيا ته د الله رسول يې؟ وئې فرمايل: هو، هغې وويل: آيا الله تر ټولو زيات مهربان نه دئ، وئې فرمايل: هو! هغې وويل: مور پلار مي تر تا جار؛ آيا الله پر خپلو بندگانو تر مور پر خپل اولاد زيات مهربان نه دئ؟ وئې فرمايل: هو؛ هغې وويل: مور خو نه غواړي چې ماشوم ئې اور ته ولوېږي، الله تعالى څنگه غواړي چې خپل بنده اور ته واچوي؟ د دې خبرې په اورېدو سره د رسول الله صلى الله عليه وسلم له سترگو دومره اوبښکي بهېږي چې مخ ئې په اوبښکو لمدېږي او بيا سر رااوچتوي او فرمايي: يقيناً چې الله نه غواړي خپل بنده اور ته واچوي مگر هغه ډېر متمرّد چې د لاله الا الله له ويلو انکار کوي.

عن ابن عمر قال كنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم في بعض غزواته، فمر بقوم، فقال من القوم؟ فقالوا نحن المسلمون، وامرأة تحصب تنورها و معها ابن لها، فإذا ارتفع وهج التنور تنحت به، فأتت النبي صلى الله عليه وسلم فقالت أنت رسول الله؟ قال نعم، قالت بأبي أنت وأمي أليس الله بأرحم الراحمين؟ قال بلى، قالت أو ليس الله بأرحم بعباده من الأم بولدها؟ قال بلى، قالت فإن الأم لا تلقي ولدها في النار، فأكب رسول الله صلى الله عليه وسلم يبكي، ثم رفع رأسه إليها فقال إن الله لا يعذب من عباده إلا المارد المتمرد الذي يتمرد على الله وأب أن يقول لا إله إلا الله

که ڄه هم د ڊي روايت په اسنادو کي څه ملاحظات شته؛ خود ميني او پېرزويني په اړه دا مطلب په بل حديث کي په ډي توگه راغلي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم يوې بڼخي ته چي ماشوم ئي کلک په غېږ کي نيولى او تي ورکوي، اشاره کوي او صحابه وو ته فرمايي: آيا دا مېرمن به خپل ماشوم په اور کي واچوي؟ صحابه وو وويل: نه په خداى قسم چي ترڅو توانېږي اور ته به ئي وانه چوي، نو رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: يقيناً چي الله پر خپلو بندگانو تر ډي مور پر خپل زوى ډېر مهربان دى.

عن عمر بن الخطاب أنه قال: قدم على رسول الله صلى الله عليه وسلم بسبي فإذا امرأة من السبي تبتغي إذا وجدت صبياً في السبي أخذته فألصقته بطنها وأرضعته فقال لنا رسول الله صلى الله عليه وسلم أترون هذه المرأة طارحة ولدها في النار؟ قلنا لا والله وهي تقدر على أن تطرحه

فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لله أرحم بعباده من هذه بولدها.

قرآن عظیم الشان همدا د رحمت آثار او مظاهر د رحمن خدای د

اثبات لپاره د دلیل په توگه وړاندي کوي، لکه چي فرمايي:

ب) 4\$!0B %e/ U 0f \$C0h y # 02 k \$!M!e0 i 0#0 #0j 0!R\$0

الروم: ۵۰

د الله د رحمت آثارو ته وگوره چي څنگه زمکه له مرگه ئې وروسته
بياژوندی کوي؟ يقيناً همدغه الله دئ چي مري به بياراژوندی کوي او هغه
په هر کار قدير او توانا دئ.

زمکي ته وگورئ چي هر څه په هغې کي په مرگ محکوم شي، په
سپېره ډاگ بدله شي، داسي چي څوک په هغې کي د ژوند آثار نه گوري،
خو الله جل شأنه په همغه زمکه باران ووروي او دا مړه زمکه را ژوندې
کړي. دا د الله د رحمت د آثارو يو مظهر دئ، په مرگ محکومه شوې،
انسان د هغې دانې او مېوې ته اړ او محتاج دئ، له دې پرته د هغه ژوند
امکان نه لري، د دې لپاره چي انسان او حيوان ژوندي پاته شي، د زمکي
دانې، مېوې او وېسو ته اړ او محتاج دي، د دې نه پرته ئې د زمکي په سر
ژوند امکان نه لري، گورئ چي الله تعالی خپل وسيع رحمت د هغه په حال
شامل کړي، دا مړه زمکه ژوندی کړي او د هغه لپاره د ژوند د اړتياوو او د
رزق او روزي انتظام وکړي.

همدا راز فرمايي:

اخلي، په زرهاوو ميله لري ئې خوځوي، له ځان سره ئې وړي، بيا همدغه وړېځي دي چي له هغه نه باران راورېږي او د همدې باران په ذريعه انسان ته د رزق او د روزي انتظام کېږي او د زمکي نه دانه او مېوه را شنه کوي، دا د رحمان خداى هغه انتظام دى چي د خپلو بندگانو په نسبت د پېرزويني او رحمت په وجه ئې تر سره کوي او د دوى لپاره مړه زمکه ژوندۍ کوي او د رزق او روزي چاره ئې کوي.

که رښتيا په طبيعت کي همدا نظم نه وى، د بادونو په ذريعه د دې وړېځو خوځول نه وى او چېرې چي څوک ورته محتاج دى، کومه زمکه چي ورته محتاجه ده، چېرې چي انسان حيوان او نبات اوبو ته اړ او نيازمند دى او منتظر دى چي په سر ئې باران وورېږي، هلته ئې نه رسولى، انسان ته به څومره گرانه وه چي د دومره اوبو انتظام وکړي چي هره ورځ د دې زمکي ټول ژوي ورته اړ او محتاج دي، خو الله جل شأنه ئې مفت، ارزانه پرته لدې چي انسان پرې څه تکليف ايستلى وي ورته ئې مهيا کوي.

کله چي د اوبو نه بخارات راپورته شي، د لمر وړانگې له اوبو نه د بخاراتو د راپورته کېدو باعث شي، هغه تبخير کړي او دا بخارات اوچت شي، په وړېځو بدل شي او بيا لرو لرو ځايونو ته د باد په ذريعه انتقال شي، زما او ستا په سر د باران په شکل وړېږي، د غرونو په غېږ کي ئې الله جل شأنه د واورو په شکل کي ذخيره کړي، غرونو واورو لپاره خپله غېږ پرانستې نيولې وي، او د دې لپاره مستعد او آماده وي چي کافي مقدار، ښه ډېره اندازه ئې په په خپلي غېږ کي ذخيره کړي او بيا چي کله انسان ورته

محتاج او ار شي، كله چي په گرمۍ كې انسان اوبو ته محتاج شي، ورو ورو دا واوړه ويلي كېږي او په ويالو او نهرونو كې خوځېږي، زما او ستا د كور مخي ته بهېږي او د زمكي لاندي په كارېزو كې خوځېږي، كه دا انتظام نه وي نو د زمكي پر سر ژوند ممكن نه وو، كه همدغه د اوبو تبخير، بيا په ورېځو بدلېدل، بيا د باد په ذريعه تر لرو لرو منطقو پورې انتقالېدل او بيا د غرونو په غېږ كې د واوړو په شكل ذخيره كېدل، بيا په دوبي كې هملته ورو ورو ويلي كېدل او رابهېدل؛ كه دا نظام نه وي نو د زمكي پر سر ژوند ممكن نه وو.

په دې كې شك نشته هغه ذات چي دا ټول امور اداره كوي، دا نظم ئې په دې عالم كې ايښی او د عالم د مختلفو اجزاوو ترمنځ ئې دا هم غږې او يووالی پيدا كړی، داسي چي هر څه ئې يو بل ته لاس وركوي، په گډه كار كوي او د خپل گډ كار په نتيجه كې د خلكو اړتياوي رفعه كوي، د الله د مخلوقاتو د احتياج او نيازمندي د رفعه كولو لپاره په مسلسل او منظمه توگه په كار لگيا دي، كه دا نه وي د زمكي پر سر به هيڅ ژوندي مخلوق نه وو پاته شوی. دا ټول د هغه الله تعالی د اثبات لپاره واضح او صريح دلايل دي چي د انسان په نسبت پېرزوېنه او رحمت لري.

د اوبو د تصفيې الهي نظام:

\$\$\$@Rr 43/44/45/46/47/48/49/50/51/52/53/54/55/56/57/58/59/60/61/62/63/64/65/66/67/68/69/70/71/72/73/74/75/76/77/78/79/80/81/82/83/84/85/86/87/88/89/90/91/92/93/94/95/96/97/98/99/100/101/102/103/104/105/106/107/108/109/110/111/112/113/114/115/116/117/118/119/120/121/122/123/124/125/126/127/128/129/130/131/132/133/134/135/136/137/138/139/140/141/142/143/144/145/146/147/148/149/150/151/152/153/154/155/156/157/158/159/160/161/162/163/164/165/166/167/168/169/170/171/172/173/174/175/176/177/178/179/180/181/182/183/184/185/186/187/188/189/190/191/192/193/194/195/196/197/198/199/200/201/202/203/204/205/206/207/208/209/210/211/212/213/214/215/216/217/218/219/220/221/222/223/224/225/226/227/228/229/230/231/232/233/234/235/236/237/238/239/240/241/242/243/244/245/246/247/248/249/250/251/252/253/254/255/256/257/258/259/260/261/262/263/264/265/266/267/268/269/270/271/272/273/274/275/276/277/278/279/280/281/282/283/284/285/286/287/288/289/290/291/292/293/294/295/296/297/298/299/300/301/302/303/304/305/306/307/308/309/310/311/312/313/314/315/316/317/318/319/320/321/322/323/324/325/326/327/328/329/330/331/332/333/334/335/336/337/338/339/340/341/342/343/344/345/346/347/348/349/350/351/352/353/354/355/356/357/358/359/360/361/362/363/364/365/366/367/368/369/370/371/372/373/374/375/376/377/378/379/380/381/382/383/384/385/386/387/388/389/390/391/392/393/394/395/396/397/398/399/400/401/402/403/404/405/406/407/408/409/410/411/412/413/414/415/416/417/418/419/420/421/422/423/424/425/426/427/428/429/430/431/432/433/434/435/436/437/438/439/440/441/442/443/444/445/446/447/448/449/450/451/452/453/454/455/456/457/458/459/460/461/462/463/464/465/466/467/468/469/470/471/472/473/474/475/476/477/478/479/480/481/482/483/484/485/486/487/488/489/490/491/492/493/494/495/496/497/498/499/500/501/502/503/504/505/506/507/508/509/510/511/512/513/514/515/516/517/518/519/520/521/522/523/524/525/526/527/528/529/530/531/532/533/534/535/536/537/538/539/540/541/542/543/544/545/546/547/548/549/550/551/552/553/554/555/556/557/558/559/560/561/562/563/564/565/566/567/568/569/570/571/572/573/574/575/576/577/578/579/580/581/582/583/584/585/586/587/588/589/590/591/592/593/594/595/596/597/598/599/600/601/602/603/604/605/606/607/608/609/610/611/612/613/614/615/616/617/618/619/620/621/622/623/624/625/626/627/628/629/630/631/632/633/634/635/636/637/638/639/640/641/642/643/644/645/646/647/648/649/650/651/652/653/654/655/656/657/658/659/660/661/662/663/664/665/666/667/668/669/670/671/672/673/674/675/676/677/678/679/680/681/682/683/684/685/686/687/688/689/690/691/692/693/694/695/696/697/698/699/700/701/702/703/704/705/706/707/708/709/710/711/712/713/714/715/716/717/718/719/720/721/722/723/724/725/726/727/728/729/730/731/732/733/734/735/736/737/738/739/740/741/742/743/744/745/746/747/748/749/750/751/752/753/754/755/756/757/758/759/760/761/762/763/764/765/766/767/768/769/770/771/772/773/774/775/776/777/778/779/780/781/782/783/784/785/786/787/788/789/790/791/792/793/794/795/796/797/798/799/800/801/802/803/804/805/806/807/808/809/810/811/812/813/814/815/816/817/818/819/820/821/822/823/824/825/826/827/828/829/830/831/832/833/834/835/836/837/838/839/840/841/842/843/844/845/846/847/848/849/850/851/852/853/854/855/856/857/858/859/860/861/862/863/864/865/866/867/868/869/870/871/872/873/874/875/876/877/878/879/880/881/882/883/884/885/886/887/888/889/890/891/892/893/894/895/896/897/898/899/900/901/902/903/904/905/906/907/908/909/910/911/912/913/914/915/916/917/918/919/920/921/922/923/924/925/926/927/928/929/930/931/932/933/934/935/936/937/938/939/940/941/942/943/944/945/946/947/948/949/950/951/952/953/954/955/956/957/958/959/960/961/962/963/964/965/966/967/968/969/970/971/972/973/974/975/976/977/978/979/980/981/982/983/984/985/986/987/988/989/990/991/992/993/994/995/996/997/998/999/1000/1001/1002/1003/1004/1005/1006/1007/1008/1009/1010/1011/1012/1013/1014/1015/1016/1017/1018/1019/1020/1021/1022/1023/1024/1025/1026/1027/1028/1029/1030/1031/1032/1033/1034/1035/1036/1037/1038/1039/1040/1041/1042/1043/1044/1045/1046/1047/1048/1049/1050/1051/1052/1053/1054/1055/1056/1057/1058/1059/1060/1061/1062/1063/1064/1065/1066/1067/1068/1069/1070/1071/1072/1073/1074/1075/1076/1077/1078/1079/1080/1081/1082/1083/1084/1085/1086/1087/1088/1089/1090/1091/1092/1093/1094/1095/1096/1097/1098/1099/1100/1101/1102/1103/1104/1105/1106/1107/1108/1109/1110/1111/1112/1113/1114/1115/1116/1117/1118/1119/1120/1121/1122/1123/1124/1125/1126/1127/1128/1129/1130/1131/1132/1133/1134/1135/1136/1137/1138/1139/1140/1141/1142/1143/1144/1145/1146/1147/1148/1149/1150/1151/1152/1153/1154/1155/1156/1157/1158/1159/1160/1161/1162/1163/1164/1165/1166/1167/1168/1169/1170/1171/1172/1173/1174/1175/1176/1177/1178/1179/1180/1181/1182/1183/1184/1185/1186/1187/1188/1189/1190/1191/1192/1193/1194/1195/1196/1197/1198/1199/1200/1201/1202/1203/1204/1205/1206/1207/1208/1209/1210/1211/1212/1213/1214/1215/1216/1217/1218/1219/1220/1221/1222/1223/1224/1225/1226/1227/1228/1229/1230/1231/1232/1233/1234/1235/1236/1237/1238/1239/1240/1241/1242/1243/1244/1245/1246/1247/1248/1249/1250/1251/1252/1253/1254/1255/1256/1257/1258/1259/1260/1261/1262/1263/1264/1265/1266/1267/1268/1269/1270/1271/1272/1273/1274/1275/1276/1277/1278/1279/1280/1281/1282/1283/1284/1285/1286/1287/1288/1289/1290/1291/1292/1293/1294/1295/1296/1297/1298/1299/1300/1301/1302/1303/1304/1305/1306/1307/1308/1309/1310/1311/1312/1313/1314/1315/1316/1317/1318/1319/1320/1321/1322/1323/1324/1325/1326/1327/1328/1329/1330/1331/1332/1333/1334/1335/1336/1337/1338/1339/1340/1341/1342/1343/1344/1345/1346/1347/1348/1349/1350/1351/1352/1353/1354/1355/1356/1357/1358/1359/1360/1361/1362/1363/1364/1365/1366/1367/1368/1369/1370/1371/1372/1373/1374/1375/1376/1377/1378/1379/1380/1381/1382/1383/1384/1385/1386/1387/1388/1389/1390/1391/1392/1393/1394/1395/1396/1397/1398/1399/1400/1401/1402/1403/1404/1405/1406/1407/1408/1409/1410/1411/1412/1413/1414/1415/1416/1417/1418/1419/1420/1421/1422/1423/1424/1425/1426/1427/1428/1429/1430/1431/1432/1433/1434/1435/1436/1437/1438/1439/1440/1441/1442/1443/1444/1445/1446/1447/1448/1449/1450/1451/1452/1453/1454/1455/1456/1457/1458/1459/1460/1461/1462/1463/1464/1465/1466/1467/1468/1469/1470/1471/1472/1473/1474/1475/1476/1477/1478/1479/1480/1481/1482/1483/1484/1485/1486/1487/1488/1489/1490/1491/1492/1493/1494/1495/1496/1497/1498/1499/1500/1501/1502/1503/1504/1505/1506/1507/1508/1509/1510/1511/1512/1513/1514/1515/1516/1517/1518/1519/1520/1521/1522/1523/1524/1525/1526/1527/1528/1529/1530/1531/1532/1533/1534/1535/1536/1537/1538/1539/1540/1541/1542/1543/1544/1545/1546/1547/1548/1549/1550/1551/1552/1553/1554/1555/1556/1557/1558/1559/1560/1561/1562/1563/1564/1565/1566/1567/1568/1569/1570/1571/1572/1573/1574/1575/1576/1577/1578/1579/1580/1581/1582/1583/1584/1585/1586/1587/1588/1589/1590/1591/1592/1593/1594/1595/1596/1597/1598/1599/1600/1601/1602/1603/1604/1605/1606/1607/1608/1609/1610/1611/1612/1613/1614/1615/1616/1617/1618/1619/1620/1621/1622/1623/1624/1625/1626/1627/1628/1629/1630/1631/1632/1633/1634/1635/1636/1637/1638/1639/1640/1641/1642/1643/1644/1645/1646/1647/1648/1649/1650/1651/1652/1653/1654/1655/1656/1657/1658/1659/1660/1661/1662/1663/1664/1665/1666/1667/1668/1669/1670/1671/1672/1673/1674/1675/1676/1677/1678/1679/1680/1681/1682/1683/1684/1685/1686/1687/1688/1689/1690/1691/1692/1693/1694/1695/1696/1697/1698/1699/1700/1701/1702/1703/1704/1705/1706/1707/1708/1709/1710/1711/1712/1713/1714/1715/1716/1717/1718/1719/1720/1721/1722/1723/1724/1725/1726/1727/1728/1729/1730/1731/1732/1733/1734/1735/1736/1737/1738/1739/1740/1741/1742/1743/1744/1745/1746/1747/1748/1749/1750/1751/1752/1753/1754/1755/1756/1757/1758/1759/1760/1761/1762/1763/1764/1765/1766/1767/1768/1769/1770/1771/1772/1773/1774/1775/1776/1777/1778/1779/1780/1781/1782/1783/1784/1785/1786/1787/1788/1789/1790/1791/1792/1793/1794/1795/1796/1797/1798/1799/1800/1801/1802/1803/1804/1805/1806/1807/1808/1809/1810/1811/1812/1813/1814/1815/1816/1817/1818/1819/1820/1821/1822/1823/1824/1825/1826/1827/1828/1829/1830/1831/1832/1833/1834/1835/1836/1837/1838/1839/1840/1841/1842/1843/1844/1845/1846/1847/1848/1849/1850/1851/1852/1853/1854/1855/1856/1857/1858/1859/1860/1861/1862/1863/1864/1865/1866/1867/1868/1869/1870/1871/1872/1873/1874/1875/1876/1877/1878/1879/1880/1881/1882/1883/1884/1885/1886/1887/1888/1889/1890/1891/1892/1893/1894/1895/1896/1897/1898/1899/1900/1901/1902/1903/1904/1905/1906/1907/1908/1909/1910/1911/1912/1913/1914/1915/1916/1917/1918/1919/1920/1921/1922/1923/1924/1925/1926/1927/1928/1929/1930/1931/1932/1933/1934/1935/1936/1937/1938/1939/1940/1941/1942/1943/1944/1945/1946/1947/1948/1949/1950/1951/1952/1953/1954/1955/1956/1957/1958/1959/1960/1961/1962/1963/1964/1965/1966/1967/1968/1969/1970/1971/1972/1973/1974/1975/1976/1977/1978/1979/1980/1981/1982/1983/1984/1985/1986/1987/1988/1989/1990/1991/1992/1993/1994/1995/1996/1997/1998/1999/2000/2001/2002/2003/2004/2005/2006/2007/2008/2009/2010/2011/2012/2013/2014/2015/2016/2017/2018/2019/2020/2021/2022/2023/2024/2025/2026/2027/2028/2029/2030/2031/2032/2033/2034/2035/2036/2037/2038/2039/2040/2041/2042/2043/2044/2045/2046/2047/2048/2049/2050/2051/2052/2053/2054/2055/2056/2057/2058/2059/2060/2061/2062/2063/2064/2065/2066/2067/2068/2069/2070/2071/2072/2073/2074/2075/2076/2077/2078/2079/2080/2081/2082/2083/2084/2085/2086/2087/2088/2089/2090/2091/2092/2093/2094/2095/2096/2097/2098/2099/2100/2101/2102/2103/2104/2105/2106/2107/2108/2109/2110/2111/2112/2113/2114/2115/2116/2117/2118/2119/2120/2121/2122/2123/2124/2125/2126/2127/2128/2129/2130/2131/2132/2133/2134/2135/2136/2137/2138/2139/2140/2141/2142/2143/2144/2145/2146/2147/2148/2149/2150/2151/2152/2153/2154/2155/2156/2157/2158/2159/2160/2161/2162/2163/2164/2165/2166/2167/2168/2169/2170/2171/2172/2173/2174/2175/2176/2177/2178/2179/2180/2181/2182/2183/2184/2185/2186/2187/2188/2189/2190/2191/2192/2193/2194/2195/2196/2197/2198/2199/2200/2201/2202/2203/2204/2205/2206/2207/2208/2209/2210/2211/2212/2213/2214/2215/2216/2217/2218/2219/2220/2221/2222/2223/2224/2225/2226/2227/2228/2229/2230/2231/2232/2233/2234/2235/2236/2237/2238/2239/2240/2241/2242/2243/2244/2245/2246/2247/2248/2249/2250/2251/2252/2253/2254/2255/2256/2257/2258/2259/2260/2261/2262/2263/2264/2265/2266/2267/2268/2269/2270/2271/2272/2273/2274/2275/2276/2277/2278/2279/2280/2281/2282/2283/2284/2285/2286/2287/2288/2289/2290/2291/2292/2293/2294/2295/2296/2297/2298/2299/2300/2301/2302/2303/2304/2305/2306/2307/2308/2309/2310/2311/2312/2313/2314/2315/2316/2317/2318/2319/2320/2321/2322/2323/2324/2325/2326/2327/2328/2329/2330/2331/2332/2333/2334/2335/2336/2337/2338/2339/2340/2341/2342/2343/2344/2345/2346/2347/2348/2349/2350/2351/2352/2353/2354/2355/2356/2357/2358/2359/2360/2361/2362/2363/2364/2365/2366/2367/2368/2369/2370/2371/2372/2373/2374/2375/2376/2377/2378/2379/2380/2381/2382/2383/2384/2385/2386/2387/2388/2389/2390/2391/2392/2393/2394/2395/2396/2397/2398/2399/2400/2401/2402/2403/2404/2405/2406/2407/2408/2409/2410/2411/2412/2413/2414/2415/2416/2417/2418/2419/2420/2421/2422/2423/2424/2425/2426/2427/2428/2429/2430/2431/2432/2433/2434/2435/2436/2437/2438/2439/2440/2441/2442/2443/2444/2445/2446/2447/2448/2449/2450/2451/2452/2453/2454/2455/2456/2457/2458/2459/2460/2461/2462/2463/2464/2465/2466/2467/2468/2469/2470/2471/2472/2473/2474/2475/2476/2477/2478/2479/2480/2481/2482/2483/2484/2485/2486/2487/2488/2489/2490/2491/2492/2493/2494/2495/2496/2497/2498/2499/2500/2501/2502/2503/2504/2505/2506/2507/2508/2509/2510/2511/2512/2513/2514/2515/2516/2517/2518/2519/2520/2521/2522/2523/2524/2525/2526/2527/2528/2529/2530/2531/2532/2533/2534/2535/2536/2537/2538/2539/2540/2541/2542/2543/2544/2545/2546/2547/2548/2549/2550/2551/2552/2553/2554/2555/2556/2557/2558/2559/2560/2561/2562/2563/2564/2565/2566/2567/2568/2569/2570/2571/2572/2573/2574/2575/2576/2577/2578/2579/2580/2581/2582/2583/2584/2585/2586/2587/2588/2589/2590/2591/2592/2593

سڄاڻ ڏيو ته سڄاڻ ڏيڻ ۾ ڏاڍو ڏکيو ڪم آهي. ڇاڪاڻ ته سڄاڻ ڏيڻ ۾ ڏاڍو ڏکيو ڪم آهي.

الفرقان: ۴۸-۴۹

ڇاڪاڻ ته سڄاڻ ڏيڻ ۾ ڏاڍو ڏکيو ڪم آهي.

او دی هغه ذات دی چي له خپل رحمت نه د مخه ئي بادونه د زهري په توگه ولېږل (تر څو د باران د راتلو زهري خلکو ته ورکړي) او له آسمانه مو پاكي اوبه رانازلي کړې، تر څو د همدې اوبو په ذريعه مړ ښار (مړه زمکه) را ژوندي کړو او له همدې څخه ډېر هغه حيوانات او خلک خړوبه کړو چي مور پيدا کړي.

بادونه د باران د مخه راښکاري تر څو زهري ورکړي او بيا له آسمان نه پاكي اوبه نازلوي، راشي دغي موضوع ته چي له آسمانه پاكي اوبه "ماء طهورا" نازلوي، لږ دقيق شو، گورو چي اوبه له هغه وروسته چي دلته استعمال شي او بيا د بحرونو لوري ته وخوځېږي، تروې او ترخې او تيزابي شي، نور نو له استفادې ولوېږي، له تصفيې پرته ترې استفاده نشو کولى، که د دغو اوبو د بېرته تصفيې انتظام نه وي نو د دې طبيعت په غېږ کي او د دې زمکي پر سر ژوند ممکن نه وو، خو الله جل شأنه بېرته همدغه کثيفي او ناولې اوبه، تېزابي اوبه، تروې او ترخې اوبه، چي له کاره لوېدلې، د استفادې وړ نه دي، د همدې اوبو د تصفيې انتظام ئي کړى، په هغه د لمر وړانگې لگېږي، په دې سره تبخير شي، تصفيه شي، په ورېځو بدلې شي، بېرته مور ته پاكي، صافې اوبه د باران په شکل راورېږي، د چينو په شکل، د څاگانو په شکل، په کارپزونو او ويالو کي. دا د اوبو د تصفيې الهي انتظام

دئ، که دا هستي له طبيعي حوادثو څخه عبارت وي او د لته يوه حکيم ذات په هغه کي تصرف نه کولى نو د زمکي په سر ژوند، په دې دليل هم امکان نه درلود چې يو ځل دا اوبه کثيفي شوې او له استفادې لوېدلې وي، نو انسان به د تل لپاره د څښاک له صافو اوبو محروم وو، خو الله جل شانہ رحمان دئ او د خپلو بندگانو په نسبت د وسيع رحمت خاوند دئ، د همدې رحمت په وجه ده چې د باران د ورولو انتظام ئې کړى، همدا قضيه د رحمن خداى په وجود دلالت کوي، همدا تدارک او انتظام چې اوبه تصفيه کېږي، د هغه مړ ښار (چې هلته هر څه اوبو ته محتاج او نيازمند وي) د هغه په سر ئې وروي، په همدې حقيقت گواهي ورکوي، کله کله حالت دې حد ته ورسېږي چې د بارانونو د نشتوالي په وجه، گڼ شمېر ناروغۍ خورې شي، فضا او هوا ټوله کثيفه او ناپاکه شي، گرمي له يوې خوا، د اوبو نشتوالى له بلې خوا، په فضا کي د مکروبوونو خورېدل له بله طرفه، خو الله جل شانہ نه يوازي هغه کثيفي تېزابي اوبه تصفيه کړي، په ورېځو ئې بدلي کړي، تبخير شي، ورېځي ترې جوړي شي، بادونو ته ئې د انتقال امر وکړي، خوځوي ئې، په زرها وو ميله لري ئې همغه ښار ته چې خلک ئې اوبو ته محتاج دي، مرضونه خواره شوي او هر څه دې ته منتظر چې سره هوا ولگېږي او باران وورېږي، الله جل شانہ ئې همغه منطقي ته رسوي، گورو چې هلته باران وورېږي، هلته هوا تصفيه شي، مکروبوونه ومري، د هوا کثافت ختم شي، حرارت له منځه لاړ شي او د همغي سيمي د خلکو احتياج ته ځواب وويلى شي، مړه زمکه بېرته را ژوندى شي او ډېرو محتاجو انسانانو او حيواناتو

ته چي ژوند ئې په خطر کي لويديلی وو، اوبه ورسوي.

هغه ملکونه چي د اوبو له ناحيې مشکلات لري، بحرونو ته څېرمه په ساحل کي پراته دي او غرونه نه لري، زيات بارانونه ورباندي نه ورېږي، په غرونو کي هغوی ته واورې نه ذخيره کېږي، چي ورو ورو ويلي شي او نهرونه او ويالې وبهوي، د هغو تر ټولو لويه ستونزه دا ده چي د څښلو صافي اوبه نه لري او چي د يوه واړه ښار لپاره اوبه تصفيه کوي بې حسابه مصارف ترې غواړي، د دې ملکونو خلک د نفتو په ځاگانو دومره نه خوشحاله کېږي لکه د اوبو په يوې چيني.

د عربو د ملکونو يوه حاکم ته چا يو په بل پسې خبر ورکړ چي په فلان فلان حای کي د نفتو ځاگان وموندل شول، هغه وويل کور مو ودان شه، خو يو حل مو هم خبر را نه کړ چي د خوږو او صافو اوبو څا وموندل شو!!، دا ځکه چي د هغوی لوی مشکل د صافو اوبو نشتوالی دی.

د همدې الهي نظم په وجه چي زموږ مهربان رب ئې بندو بست کړی په دې عالم کي او د دې زمکي په سر انسان ته د ژوند امکانات برابر شوی.

طبيعي لارښووني:

#10x fH\$2 Ag` Br 1678 198M»J6 ' i 06 f%of ` B&

€ q2 10\$E! \$ Bp? 4 #j B m9h&3yillqd 0 yof 5i u'

هغه څوک دئ چې د وچي او لمدې په تيارو کي ستاسو لارښوونه کوي او څوک دئ چې بادونه له رحمت "بارانه" مخکي د زېري په توگه ليرې؟ آيا له الله سره بل اله شته؟ "چي په دى کارونو کي څه برخه ولري او له الله تعالى سره په دې چارو کي شريک وي" لور او اوچت دئ الله له هغه څه چي دوى يى ور سره شريکوى "هغه له شريک نه مستغني او بې نيازه دئ" يعنى ستاسو لپاره ئې د هدايت او لارښووني انتظام کړى، په بحر کي هم، هلته چي د لوري د تشخيص لپاره هيڅ ډول علايم نشته، خو الله تعالى ستاسي لپاره د دې چاره کړې چي هلته لار بيا مومئ، يا د ستورو په ذريعه لار پيدا کوئ، يا د افق له رڼا نه او د لمر له طلوع او غروب نه پوهېږئ چي سمت مو کوم طرف ته دئ، او يا د داسي قطب نما او پرمخ تللو وسائلو بندو بست ئې کړى او داسي سنن ئې په طبيعت کي ايښي چي له هغوى نه په استفادې سره تاسو په دقيقه توگه خپله لار موندلى شئ. نو دا په وچه او لمده کي چي ستاسي د هدايت او لارښووني لپاره انتظامات شوي، دا چا کړي؟

همدا راز تاسو ته ئې سترگي درکړې، د دغسي وسائلو انتظام ئې په دې عالم کي کړى چي په هغه سره تاسي په سيند، صحرا، فضا، په ورځ او شپه کي خپله لاره ومومئ، په دې طبيعت کي ئې د دې انتظام کړى، په تياره کي د افق له رڼا نه خپله لار موندلى شئ، په ستورو سره لار پيدا کولى شئ، د دې انتظام چا کړى؟
که په وچه او لمده کي، هغه مهال چي تياره وي، هيڅ څه نه ترسترگو کېږي، ستاسو د لارښووني او هدايت انتظام شوى، دا په خپله انسان ته

وتري، هغه ته انتظار ولري او پر هغه اعتماد او تكيه وكړي، داسي څوك نه گوري چي د ده احتياج ته ځواب ووايي، مشكل ئې رفع كړي، مأيوس او نااميده دئ، خو ناڅاپه د همدې مأيوس او نااميده انسان غوښتنه منل كېږي، دعاء ئې اورېدل كېږي او هيله ئې ترسره كېږي، دا څوك كوي؟ انسان خو په ټول عالم كي داسي څه نه گوري چي په دې اړه له هغه نه څه طمعه ولري، په هغه پورې خپل اميد وتري او له هغه نه د مرستي انتظار ولري، مأيوس دئ، په عالم كي داسي څه نه گوري چي د ده احتياج او اړتيا تر سره كړي، ناڅاپه ئې دا يأس او نااميدي ختمېږي، اړتيا او احتياج ته ئې ځواب ويل كېږي، دا كار څوك كوي؟ دا څوك دئ چي انسان ته له هغه وروسته چي مأيوس شوى، له قحطۍ سره مخامخ دئ، سختي تودوخي وارخطا كړى، هري خوا ته مرضونه خواره شوي، نباتات ئې، حيوانات ئې او په خپله دى اوبو ته محتاج او اړ دئ، تر دې حده چي د يأس مرحلې ته رسېدلى، خو ناڅاپه د همدغه مأيوس انسان غوښتنې ته ځواب ويل كېږي، دا ځواب څوك وايي؟ او د هغه دا احتياج څوك رفع كوي؟ څوك ئې ضرورت منتفي كوي؟

آيا له دې پرته بل ځواب لرو چي ووايو: دا د هغه ستايل شوي ذات كار دئ چي پر خپلو بندگانو مهربان، د دوى د اړتياوو او ستونزو د رفعه كولو ذمه وار او د دوى مولا دئ.

"ورته" ووايه! آيا پوهېږئ چې كه الله پر تاسو باندي ورځ تل پاتې كړي، د قيامت تر ورځي پوري، آيا له الله پرته به كوم اله وي چې تاسو ته شپه راولي چې په هغې كي آرام وكړئ، آيا له بصيرته كار نه اخلي؟

۴۴

القصص: ۷۳

۴۴

او دا د ده له پېرزوينو څخه دئ چې تاسو ته ئې شپه او ورځ گرځولې تر څو په هغې كي هوسا شئ او د دې لپاره چې د الله فضل ولټوئ او د دې لپاره چې بنايي شكر وكړئ.

الله تعالى شپه او ورځ په متوازن او متناسب شكل پيدا كړې چې يوه په بلي پسې راځي، تر هغو پاتې كېږي چې تاسو ورته اړ او محتاج يئ، نه لنډه او نه اوږده، بلكي هومره چې ورته ضرورت شته، تاسو شپې ته اړ او محتاج يئ تر څو په هغې كي هوسا او آرامه شئ، په ورځ كي تاسو كار كوئ، خپل معاش تامينوئ او د الله جل شأنه فضل لټوئ او پدې ترتيب گورئ چې الله جل شأنه د دې انتظام هم كړي چې تاسو آرام وكولى شئ، په شپه كي چې هري خواته تياره او چوپتيا وي، د خوب لپاره مناسب شرائط برابر شي، دا ځكه چې ته د خوب لپاره هم تيارې ته ضرورت لرې او هم چوپتيا ته، گورئ چې شپه خپله تياره پرده په ټول عالم خوره كړي، هر څه چوپ شي، هر څه په خوب لاړ شي او ستا د خوب لپاره آرامه او مناسبه فضا جوړه شي، په رڼا كي سم خوب نشې كولى، په شور او ځوږ كي

سم خوب نشې کولی، گورئ چې الله جل شأنه هر څه په خوب بیده کړي او تیاره شي، په دې ترتیب ستا د آرام لپاره مناسبه فضا جوړه شي او بیا ته رڼا او ورځي ته ضرورت لرې چې په هغې کي هر څه وپېژنې، کار وکړې، خپل معاش تأمین کړې، د الله فضل ولټوې، تاته ئې د دې انتظام هم کړی. یو معمولي تغیر د شپې او ورځي په دې موجوده تناسب کي، د زمکي په سر د ژوند امکانات ختموي، نو پدې متوازن شکل کي د شپې او ورځي انتظام چا کړی؟ تاسو گورئ چې قرآن کریم په دې هم استدلال کوي، دا په متوازن شکل، د شپې او ورځي یو په بل پسې راتگ، همغسې چې ته ورته اړ او محتاج یې، لکه څنگه چې ته ورته ضرورت لرې، دا د دې خبرې د ثبوت دلیل دی چې دا د رحمن پالونکي خدای د تصرف آثار دي، د رحمن رب د ربوبیت آثار دي، هغه دا انتظام کړی، که الله جل شأنه په دې کي معمولي تغیر راولي بیا داسي څوک نشته چې په دې کي تصرف وکړي، تاسي ته رڼا راپیدا کړي او یا دي شپه راولي چې په هغې کي آرام وکړئ، که الله جل شأنه وغواړي چې شپه طولاني شي او تر قیامته پورې دوام وکړي، داسي څوک نشته چې تاته رڼا راولي او که هغه وغواړي چې ورځ تر قیامته طولاني شي، داسي څوک نشته چې هغه شپه راولي. دا د الله پېرزوینه ده چې تاسو لره ئې د شپې او ورځي داسي انتظام کړی چې تاسي ورته اړ او محتاج یئ. همدا راز فرمایي:

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

الحجر: ۱۹

او زمکه مو خوره کړه او په هغې کي مو غرونه واچول او په هغې کي مو هر
څه په موزون شکل کي راشنه کړل.

الحجر: ۲۰

چې ته براب

او تاسی ته مو په هغې کي د معیشت اسباب را پیدا کړل او هغه څه مو
درته را پیدا کړل چې تاسي ورته روزي ورکوونکي نه یئ.

یعنی الله تعالی په زمکي کي ټول هغه څه را پیدا کړل چې تاسو ورته اړ او
محتاج یاست او په هغه سره ژوند کولی شئ، هغه څه ئې هم درته پیدا
کړي چې تاسو ورته رزق او روزي نه ورکوی بلکي الله تعالی ورته روزي
ورکوي، دا مختلف حیوانات چې الله جل شأنه پیدا کړي دي او د رزق او
روزي انتظام ئې هم الله ورته کړی.

چې ته براب

الحجر: ۲۱

او هیڅ داسي شی نشته چې خزاني ئې له مور سره نه وي او نه ئې نازوو
مگر په معلومې اندازی سره

یعنی هر شی ئې په یوه معلومه او معینه اندازه کي را پیدا کړی، خو نه
چې دلته ورته ضرورت وي، نه تر ضرورت زیات او نه کم، په همغه اندازه
ئې پیدا کړی چې ورته ضرورت دی.

ضرورت لري، که په دې اندازه کي معمولي تغيير راشي مثلاً د باد حرکت لږ تېز او اضافه شي، له موجوده معمول او طبيعي سرعت نه ئې سرعت لږ اضافه شي، نو د زمکي په سر به هر څه سره ټکوي، هر څه به نسکوروي او د ژوندانه امکانات به ختموي، که باران لږ اضافه شي، که واوره لږه زياته شي، که ورځ لږ اوږده او طولاني شي، که شپه لږه لنډه شي، که نور او حرارت لږ زيات شي او دا هر څه چي گورئ، له معين حد نه زيات يا کم شي، د انسان ژوند تهديدوي، خو الله جل شأنه هر څه په معينه اندازه کي راپيدا کړي، د هر شي لپاره يو معين قدر او اندازه ټاکل شوې، په همغه اندازه چي انسان ورته اړ او محتاج دئ پيدا شوي، هيڅ شی له خپلي اندازې اضافه نه دئ، هيڅ شی له خپل ضروري اندازې لږ نه دئ. الله جل شأنه له خپلي اندازې سره سم پيدا کړی. چي هر څه له خپلي اندازې نه لږ اضافه شي گورئ چي بيا ځنګه ترې تنګ شو، باران، دا د ژوند تومنه او وسيله چي لږ له خپلي اندازې اضافه شي بيا دعاګاني کوو چي الله ئې متوقف کړي، واوره، بادونه، چي کله له خپلي طبيعي اندازې لږ اضافه شي گورئ چي بيا ترې تنګ يو، سوکالي مو تهديد او ژوند راته ګران کړي.

او بادونه رالېږي چي ورېځي القاح کوي او د هر شي د القاح باعث ګرځي، بيا له آسمانه اوبه وروي او بيانيې په تاسو څښي، او د اوبو د ذخيره کولو انتظام کوي، د غرونو په سر په ژمي کي واوره وروي، تر څو کافي مقدار هلته تاسو ته ذخيره کړي، د دې ذخيره کولو انتظام هم هغه کوي، دا ټول د رحمن رب د وسيع رحمت او پېرزوېنو آثار دي.

د پیغمبرانو بعثت د رحمن رب بله پېرزوینه

د پیغمبرانو لېږنه د الله جل شأنه د رحمت یوه بله نښه ده. دا ځکه چې انسان تر هر څه د مخه او تر هر څه نه زیات دې ته محتاج او اړ دی او دا ئې لومړي اړتیا ده چې په دې وسیع او پېچلي عالم کې چې اجزاء ئې بې انتهاء دي او په هغه کې د هر مفید او مضر شي تشخیص د انسان له عقل نه اوچت او له امکان نه لري دی، د دې لپاره چې د انسان لارښوونه وشي او هغه په ناپوهۍ کې پاتې نشي، مفید او مضر تفکیک کړی شي او خپل دوست او دښمن سره بېل کړی شي، الله جل شأنه د دې لپاره پیغمبران را لېږلي، انسان په خپله او یوازي د عقل په مرسته د ځان او د بل حقوق نشي تثبیتولی، دوست او دښمن نشي پېژندلی، مفید او مضر، حلال او حرام نشي بېلولی، دا کار نه په تجربو سره کولی شي او نه خپل عقل ته په پناه وړلو سره، که پیغمبران نه وی او د پیغمبرانو په ذریعه د انسان لارښوونه نه وی شوی، انسان به تل په تیاره کې وو، هغه خپل ځان او دا وسیع عالم نشو پېژندلی، هغه خپل الله نشو موندلی او هغه د خپلو نږدې دوستانو حقوق نه شوای تثبیتولی. د انسان لومړۍ اړتیا او تر ټولو لوی احتیاج همدا دی چې د هغه لارښوونه وشي، د ژوند لاري چاري وروښودی شي، رحمن خدای جل شأنه د همدې انتظام هم کړی، د هغه د هدایت او لارښووني لپاره ئې په هره زمانه کې او د تاریخ په هر پړاو کې چې کله ورته اړ شوی پیغمبران رالېږلي. د پیغمبرانو رالېږل د انسان لپاره او د ټول عالم لپاره د الله ستره پېرزوینه ده، لکه چې قرآن فرمایي:

الانبياء: ١٠٧

۱۰۷: الانبياء

او ته مو نه ئې لېزلی مگر د ټول عالم لپاره رحمت.

د ظالمانو مواخذه د الله د پېرزويني بله نېسه:

دا چي تاسو مجرم عناصر گورئ چي کله د هغوی بغی او طغیان انتها ته ورسېږي، داسي حد ته چي حرث او نسل او هر څه تهديدوي، د فساد باعث شي، د نورو ژوند په خطر کي واچوي، گورو چي الله جل شأنه دا مجرم او ظالم عناصر مواخذه کړي، د ژوند او اقتدار ټغر ئې ورتول کړي او په دې ترتيب نه پرېږدي چي دا زمکه په فساد، ورانۍ او تباهي محکومه او د انسان ژوند له گواښونو سره مخامخ شي، د مجرمو عناصرو مواخذه، د هغوی د اقتدار ټغر ټولول او د هغوی تخت او تاج نسکورول دا هم د رحمن الله د رحمت د آثارو او علائمو څخه دي، لکه چي قرآن فرمايي:

قَالَ لِيُذَكِّرَ الَّذِينَ لَمْ يَرْجِعُوا إِلَى اللَّهِ وَأُولَئِكَ الَّذِينَ كَذَبُوا

الانعام: ١٤٧

۱۴۷: الانعام

"اې پيغمبره!" که ستا تکذيب ئې وکړ، ورته ووايه چي ستاسو رب د وسيع رحمت خاوند دئ او د هغه جنگ له مجرمانو څخه نشي رد کېدی. يعني هيڅوک ئې د ردولو او مخنيوي توان نه لري، الله جل شأنه به حتماً د مجرمو عناصرو په خلاف جنگ پيلوي، داسي جنگ چي هيڅوک ئې د مخنيوي توان او وس نه لري.

دا چي د تاريخ په اوږدو كې تل ليدل شوي چي هغه مجرم عناصر له زوال او وركاوي او سپكاوي سره مخامخ كېږي چي زمكه او د انسان ژوند له گواښونو سره مخامخ كوي، الله تعالى سزا وركوي او خلك د دوي له خطره ژغوري، دا موقع نه وركوي چي په خپلو جرائمو او جناياتو سره زمكه له فساد او تباهۍ سره مخامخ كړي، الله تعالى دوي ته تر يوې ټاكلې نېټې او تر معينه حده مهلت وركوي، خو كله چي د دوي طغيان له حد نه واوړي او د زمكي پر سر ژوندون په خطر كې واچوي او حرث او نسل له جناياتو نه صدمه گوري، الله جل شانه ئې نيسي، د هغوي په خلاف داسي جنگ اعلانوي چي هيڅوك ئې د ردولو او مخنيوي توان نه لري، بيا الله جل شانه هغوي له شوم برخليک سره مخامخ كوي، دا د مجرمانو، ستمگرانو، طغاتو او باغيانو موأخذه او تر پايه پورې هغو ته موقع نه وركول، له هغو سره حساب او كتاب كول، ظالمانو ته د خپلو ظلمونو او جناياتو سزا وركول، دا په خپله د دې خبرې دليل دئ چي رحمن خداى (جل شانه) ستاسو په نسبت د وسيع رحمت خاوند دئ او دا د ده د وسيع رحمت نښه ده چي مجرمان موأخذه كوي، طغيان ته ئې نه پرېږدي او د نورو د ختمولو موقع نه وركوي.

هدا راز كه تاسو گورئ چي مظلوم انسانان، هغه چي حقوق ئې ترپښو لاندې شوي، د خپل حق لپاره پاڅېدلي وي، الله تعالى د هغوي مرسته كړې، له ظالمانو ئې ژغورلي، د دوي د ژغورني انتظام ئې كړى، هغوي ته ئې پر ظالمانو او ستمگرانو بريا او فتحه وركړې، دا هم د رحمن

خدای د رحمت له ننبو او علائمو څخه دي، لکه چي قرآن فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقْوَاهُ ۖ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ عَظِيمًا ۖ وَاللَّهُ عَظِيمٌ الْعِقَابِ﴾

هود: ۹۴

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ عَظِيمًا ۖ وَاللَّهُ عَظِيمٌ الْعِقَابِ﴾

او کله چي زموږ امر راوړسېد، په خپل رحمت سره مو شعيب او هغه مؤمنان وژغورل چي له ده سره ول، او ظالمان يوې اوچتي چيغي ونيول، نو په خپلو کورونو کي پرمخي مړه پرېوتل.

يعنی هغه مهال چي د الله تعالی د پرېکړي نېټه راوړسېده شعيب عليه السلام او هغه مؤمنان ئې په خپل رحمت سره وژغورل چي له ده سره ول او ظالمان يوې هيبتناکي لوړي چيغي ونيول، په مرگ محکوم شول او پرمخي پرېوتل.

دا آيت ښيي چي شعيب عليه السلام او د ده مؤمنو ملگرو ته نجات ورکول، ظالمان موأخذه کول او د عالم له صفحې نه د دوی ټغر ټولول د الله د رحمت له آثارو او علایمو څخه ده، همدا چي تاسو گورئ مظلومان چي د خپل حق لپاره د ظالمانو په ضد پاڅېږي فتحه او بری تر لاسه کوي، حالت داسي برابرېږي چي بالآخره د ظالمانو سلطه پای ته ورسې او د اقتدار کرسی ئې رانسکوره شي، دا په خپله د دې خبرې ثبوت وړاندي کوي چي دلته يو حکيم ذات د دې عالم په پېښو او حوادثو کي تصرف کوي، هغه

ذات چي د انسان په نسبت رحمت او پېرزوينه لري، که دا حوادث طبيعي حوادث وی او يوه حکيم رحمان رب د عالم د حالت په بدلېدو رابدلېدو کي تصرف نه کولی او د حوادثو په تلو راتلو کي ئې لاس نه درلودی، نو مظلوم به د تل لپاره مظلوم پاته وای او هيڅ کله به د ظالمانو د ختمېدو او نسکورېدو بندو بست نه وای شوی، بس په طبيعي ډول به ظالم تل ظالم او په اوضاع مسلط او مظلوم به تل مظلوم وو. خو دا چي الله جل شأنه حالات داسي برابر وي چي ضعيف او مظلوم انسان، د ظالمانو او باغيانو په مقابل کي فتحه او بری تر لاسه کړي او د ظالمانو له منگولو ئې وژغوري، دا په خپله ثابتوي چي دلته رحمن الله د رب په حيث تصرف کوي، هغه د مظلوم ملگرتيا کوي او ظالم په مرگ محکوموي، دا راز حوادث دا حقيقت ثابتوي چي دلته يو داسي ذات شته چي د خپلو بندگانو په اړه رحمان او مهربان دی او د همدې رحمن رب په اراده دا غيرطبيعي حوادث تر سره کېږي.

الله د دې ملک مالک دی

په الله باندي د ايمان د دلائلو په ضمن کي يو مهم او اساسي دليل دا دی چي موږ په دې عالم کي هر څه داسي گورو چي مقهور او محکوم دي او د داسي معينو ضوابطو په وړاندي کاملاً منقاد دي چي هغه تغيير نه مومي، په خپل پيدايښت کي، په خپل حرکت کي، په خپلي ودي او رشد کي، په خپل مرگ او ژوند کي او په هغو نتايجو کي چي د هغوی په حرکت باندي مرتب کېږي، په خپل زوروالي او کهولت کي او دا چي بالآخره په مرگ محکومېږي، په دې ټولو کي هغوی د معينو او ثابتو سننو او ضوابطو

په وړاندي مقهور او محكوم دي، د عالم په هر جزء او په هره برخه كې گورو چي دغه سنن او ضوابط حاكم دي او هر حركت او هر تحول د همدغو سننو مطابق تر سره كېږي، دا حقيقت په خپله هر عاقل انسان ته ښيي چي دا عالم يو ټولوواك مالك لري، يو داسي واكمن حاكم چي په هر خاى كې د ده اراده مسلطه او حكم حاكم دى او د ټولو حوادثو تر شا د هغه اراده حكومت كوي، گورو چي د همغه ذات د ارادې سره سم په عملونو نتايج مرتب كېږي، په همدې دنيا كې د مكافات او د مجازات سلسله گورو، هغه غيبي لاس چي دا هستي اداره كوي او د عالم چاري سمبالوي او هر څه د هغه په اراده خوځېږي، هر څه د هغه په وړاندي محكوم او مقهور دي او همغه په عملونو باندي نتايج مرتب كوي او د عمل بدله وركوي، د مالك په توگه او د يوه حاكم په څېر په عالم كې تصرف كوي او په عملونو نتايج مرتب كوي.

همدغو حقايقو ته قرآن عظيم الشان په متعددو آيتونو كې اشاره كوي او همدا خبره ترې ثابتوي چي دا عالم يو مالك او ټولوواك لري چي هر څه د هغه د ارادې په وړاندي مقهور دي، لكه چي فرمايي:

﴿يَوْمَ نَبْعَثُكَ فِيهَا رَبِّمَاءِلَ يُدْعُونَكَ لِمِثْلِهِمْ وَهُمْ هَارُونَ ﴿٢٤﴾

﴿وَمَا يَدْعُونَكَ لِيُقَاسُوا أَجْرَهُمْ بِأَجْرِكَ وَهُمْ فِيهَا كَارِهُونَ ﴿٢٥﴾

﴿وَمَا يَدْعُونَكَ لِيُقَاسُوا أَجْرَهُمْ بِأَجْرِكَ وَهُمْ فِيهَا كَارِهُونَ ﴿٢٥﴾

(ورته) وایه! له آسمان او زمکي نه څوک تاسو ته رزق او روزي درکوي؟ او د دغو غوږونو او سترگو مالک څوک دی؟ او څوک دی چې ژوندي له مري او مري له ژونديو راپيدا کوي؟ او د کارونو تدبير څوک کوي؟ ژر ده چې وبه وايي: الله، نو ووايه: آیا (له کفر او شرک نه) ځان ساتنه نه کوی؟

دا د رزق او روزي انتظام څوک کوي؟ د چا په اراده دا آسمان او زمکه په گډه کار کوي چې انسان ته د رزق او روزي انتظام وکړي؟ له آسمانه اوبه راوړېږي او له زمکي دانه او مېوه راټوکېږي او په دې سره د انسان اړتياو ته ځواب ويل کېږي، دا کار د چا په اراده ترسره کېږي؟ دا د کوم مدبر ذات دقيق تدبير دی؟ دا غوږونه او سترگي چې ته پرې ليدل او اورېدل کوې، د دې اصلي مالک څوک دی؟ د چا له لوري درکړی شوي؟ د چا په اراده ستا د ژوند يوه اساسي او مهمه برخه بشپړوي؟ که دا غړي دي په واک کي نه وی له څومره ستونزو سره به مخامخ وې؟

آیا دې پوښتنو ته له دې پرته بل ځواب ويلى شې چې دا د مهربان پالونکي رب له لوري درکړی شوي؟ آیا له دې اعترافه پرته بله چاره لرې؟ له دې څرگند حقيقت نه د انکار لپاره څه دليل لرې؟ ووايه: ستا او ټولو ژوو لپاره د رزق او روزي انتظام څوک کوي؟ له آسمان او زمکي نه تاسو ته څوک رزق او روزي درکوي؟ دا د رزق او روزي وسايل چا پيدا کړي؟ باران څوک وروي؟ شپه او ورځ څوک راولي؟ لمر زموږ زمکي ته د چا په اراده نور او تودوخه ورکوي؟ د زمکي پر مخ د نور وړانگي د چا په اراده خوړېږي؟ دا له زمکي نه دانه او مېوه څوک راشنه کوي؟ دا زموږ

سترگي او غوږونه د چا په اراده کار کوي؟ د دې مالک څوک دی؟ دا ژوندي له مړو او مړي له ژونديو څوک راپيدا کوي؟ دا د عالم چاري څوک سمبالوي، د امورو تدبير ئې د چا په واک کي دی او کارونه ئې د چا په اراده تر سره کېږي؟

له دې پرته بله چاره نه لري، دوی په دې خبري اعتراف ته اړ او مجبور دي او بله چاره نه لري چي ووايي: دا هر څه الله تعالی کوي. همدا راز فرمایي:

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ عِلْمًا يَنْفَعُنِيْ وَاَعْمٰلًا يَجْزِيْنِيْ بِهَا حَسْبًا وَاَعْمٰلًا يَجْزِيْنِيْ بِهَا حَسْبًا

یس: ۴۰

قُلْ اِنَّ اَعْمٰلَكُمْ لَآ تَنالُكَ وَاِنَّ اَكْبَرَكُمْ لَهٗ اِلٰهًا وَاِنَّ اَكْبَرَكُمْ لَهٗ اِلٰهًا

نه لمر ته ښايي چي سپوږمۍ بيا مومي او نه شپه په ورځ باندي سبقت کوي بلکي هر يو په يوه معين مدار کي خوځېږي.

گورئ چي لمر د سپوږمۍ د جذبولو، له خپل ځانگړي مداره د هغې د ايستلو فرصت نه تر لاسه کوي، يو د بل په مدار کي نه ننوځي، هر يو په خپل مسير کي خوځېږي، د دوی ترمنځ ټکر او تصادم نه راځي، په دې وسيع کائنات کي دا بې شمېره اجرام، هر يو په يوه معين مدار کي خوځېږي، يو بل به بيا نه مومي، چي له هغه سره ټکر وکړي او هغه جذب کړي، هر يو خپل حد پېژني، له هغه نه تېری او تجاوز نشي کولی، نه لمر له خپل مدار نه خوځېدلی شي او د سپوږمۍ په مدار کي داخليدلی شي او نه هغه جذبولی شي، نه د دغو دواړو ترمنځ تصادم او ټکر راځي او نه هم شپه

په ورځ باندې سبقت کولی شی، برعکس هره یوه په خپل وخت او نېټه راځي، دا د سپوږمۍ او لمر لپاره معین حدود چا وضع کړي چي له هغه نه د یوې ذرې په اندازه د تجاوز او تېري توان نه لري، دا څنگه او د چا د ارادې په وړاندې محکوم او مقهور دي؟

گورئ چي لمر، زرگونه کاله په پرله پسې او منظمه توگه، له یوه ځایه طلوع کوي او په یوه ځای کي غروب کوي!! دغه معین مسیر طوعاً او کرهأً پلي کوي او له هغه نه یوه خوا بله خوا د انحراف قدرت نه لري، دا څوک اداره کوي؟ دا په وسیع آسمان کي د ستورو ترمنځ ټکر او تصادم ولې نه راځي؟ ولې یو د بل مسیر ته نه داخلېږي؟ دا هر یو په خپل مسیر کي څوک اداره کوي؟ د دې تر شاه د چا اراده ده؟ د چا د ارادې په وړاندې هغوی محکوم او مقهور دي؟ چي په داسي منظم ډول او په ټول انقیاد سره په خپل معین مدار کي خوځېږي او یو انچ، له هغه نه یوه طرف او بل طرف ته انحراف نشي کولی؟!

همدا راز شپه او ورځ خپل هغه حد پېژني چي ورته ټاکل شوی، له هغه نه تېری نشي کولی، نه اوږدېږي او نه هم لنډېږي، یوه له بلي سبقت نه کوي چي د شپې په ځای ورځ راشي یا د ورځې په ځای شپه راشي او یوه له بلي نه سبقت وکړي، بلکي هره یوه خپل حد پېژني او په خپل وخت کي راځي.

په دغې مقدمې سره دوو حقایقو ته اشاره شوې: لومړی دا چي د عالم ټول اشیاء او اجزاء محکوم او مقهور دي او دا چي تحولات د معینو

ضوابطو او سننو سره سم تر سره کېږي، له خپلو حدودو نه تېری نشي کولی، په خپل وخت کي راځي، په خپل ځای کي راځي. او دوهم دا چي شپه او ورځ د طبیعت دوه حالته دي او لمر، سپوږمۍ د طبیعت دوه اجزاء، گورۍ چي دا دواړه مقهور او محکوم دي، خپل مدار طی کوي، یو د بل مدار ته نه داخلېږي، یو له بل سره ټکر او تصادم نه کوي، مالک الملک الله هر یو په خپل مسیر او مدار کي ساتي، د هغه ساتنه کوي او د دغو په حرکت باندي چي کوم نتایج مرتب کېږي، کوم تحولات چي په عالم کي راځي دا هم د معینو سننو او ضوابطو سره سم، یو په بل باندي سبقت نشي کولی، آیا دا دلیل د دې خبرې د ثبوت لپاره کفایت نه کوي چي دا هر څه یو مالک ټولواک اداره کوي، او هر څه د هغه مالک الله د ارادې په وړاندي محکوم او مقهور دي؟

ستا د مرگ پر بکره څوک کوي؟

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

الواقعه: ۸۶

که تاسي د الله د ارادې په وړاندي محکوم نه یاست " هغه دین چي الله وضعه کړی، هغه سنن او ضوابط چي الله جل جلاله په دې عالم کي وضع کړي، که تاسي د هغه په وړاندي محکوم نه یاست " نو چي کله ستاسي روح ستوني ته ورسېږي بېرته ئې وگرځوی که رنبتوني یاست؟

ستاسي مرگ په دې دلالت کوي چي تاسي د یوه چا د ارادې په

وراندي محكوم ياست، نه غواړئ چي په مرگ محكوم شئ، انسان نه غواړي چي په زړښت دي محكوم شي، د هغه قوتونه او استعدادونه دي ختم شي او چي كله د خپل قوت هغه معراج ته ورسېږي، بېرته دي په زوال محكوم شي، دا نه غواړي، نه غواړي چي له مرگ سره دي مخامخ شي، خو څه چاره لري؟، دا چي كله ستا روح ستوني ته ورسېږي بېرته ئې له گرځولو عاجز يې، دا ثابتوي چي ته د يوه چا د ارادې په وړاندي محكوم يې.

كه چېرې تاسو د الله د ارادې او د هغه دين چي ده وضعه كړې، هغه ضوابط او قوانين او مقررات چي په دې عالم كي هغه وضع كړي، د دې په وړاندي محكوم، مقهور او منقاد نه ياست نو چي كله ستاسو روح ستوني ته ورسېږي هغه بېرته وگرځوي كه رښتوني يې.

دا هر څه د چا ارادې ته تسليم دي؟

قرآن د عالم د ټولو اشياوو په اړه فرمايي چي هر څه د الله په وړاندي منقاد دي.

﴿قُلْ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَن يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾

آل عمران: ۸۳

﴿قُلْ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَن يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾

آيا "كافران" د الله له دين نه پرته بل دين لټوي؟ حال دا چي ده ته د آسمانونو او زمكي هر څه طوعاً او كرهاً منقاد دي او په پای كي د هغه

طرف ته بېرته گرځول کېږي.

تاسو د عالم هر څه گورئ چې د دې عالم د مالک او ټولواک د احکامو او ضابطو په وړاندي منقاد دي، یو شی به هم په دنیا کې داسې و نه گورئ چې هغه دې کاملاً آزاد وي او خپلې مخې او خپل سرتېرې پرېښودل شوی وي. د اوبو قطره چې له ورېځې نه په زمکه راپرېځي، د یوې معینې قاعدې او ضابطې سره سم راپرېځي، نن علم حتی د همدې قطرې د پرېوتو فورمولونه کشف کړي، نن علم دا معلومه کړې چې د کوم فورمول مطابق او په کوم معین سرعت سره هغه په زمکه راپرېځي؟ کومه تېره چې پورته ئې اچوئ او بېرته په زمکه راپرېځي د یوې معینې ضابطې او قاعدې محکومه ده، تاسې په دنیا کې هیڅ داسې څه نشئ موندلی چې هغه دې خپلې مخې ته آزاد وي او د هغو معینو سننو په وړاندي دې محکوم او مقهور نه وي چې الله تعالی ورته ټاکلي .

نن انسان د علم په رڼا کې په دې پوهیږي چې د عالم هر حرکت د قوانینو مطابق ترسره کېږي، ساینس د دې لپاره فورمولونه وضع کړي، دا فورمولونه همغه سنن دي چې الله وضع کړي، نن د حرکت، سرعت، شتاب، ویشتلو، ارتقا او سقوط لپاره په فزیک کې داسې معین فورمولونه وضع شوي چې ثابت دي او تغیر نه مومي. آیا دا کافران د الله له دین نه پرته بل دین لټوي؟ حال دا چې د آسمانونو او زمکې هر څه، طوعاً او کرهأً، خوښ او ناخوښ، که زړه ئې غواړي او که نه غواړي د هغه په وړاندي منقاد او تسلیم دي.

٧٧% ٥٥% ٤٤% ٣٣% ٢٢% ١١% ٠% ١٢٠: المائده: ١٢٠

٤٤

د آسمانونو او زمکي او څه چي په هغوی کي دي د ټولو پاچاهي الله لره ده او هغه په هر څه قدير او توانا دی.

د زمکه او آسمانونه د الله جل شانہ ملک او هغه ئي مالک دی، دلته دی د مالک په حيث په هر څه کي تصرف کوي، د دې عالم په هره گوښه کي د ده اراده نافذه او حاکمه ده، هغه مالک الملک دی. د الفرقان د سورې په ٢ آيت کي فرمايي:

٣٣ ٤٤ ٥٥ ٦٦ ٧٧ ٨٨ ٩٩ ١٠٠ ١١١ ١٢٢ ١٣٣ ١٤٤ ١٥٥ ١٦٦ ١٧٧ ١٨٨ ١٩٩ ٢٠٠ ٢١١ ٢٢٢ ٢٣٣ ٢٤٤ ٢٥٥ ٢٦٦ ٢٧٧ ٢٨٨ ٢٩٩ ٣٠٠ ٣١١ ٣٢٢ ٣٣٣ ٣٤٤ ٣٥٥ ٣٦٦ ٣٧٧ ٣٨٨ ٣٩٩ ٤٠٠ ٤١١ ٤٢٢ ٤٣٣ ٤٤٤ ٤٥٥ ٤٦٦ ٤٧٧ ٤٨٨ ٤٩٩ ٥٠٠ ٥١١ ٥٢٢ ٥٣٣ ٥٤٤ ٥٥٥ ٥٦٦ ٥٧٧ ٥٨٨ ٥٩٩ ٦٠٠ ٦١١ ٦٢٢ ٦٣٣ ٦٤٤ ٦٥٥ ٦٦٦ ٦٧٧ ٦٨٨ ٦٩٩ ٧٠٠ ٧١١ ٧٢٢ ٧٣٣ ٧٤٤ ٧٥٥ ٧٦٦ ٧٧٧ ٧٨٨ ٧٩٩ ٨٠٠ ٨١١ ٨٢٢ ٨٣٣ ٨٤٤ ٨٥٥ ٨٦٦ ٨٧٧ ٨٨٨ ٨٩٩ ٩٠٠ ٩١١ ٩٢٢ ٩٣٣ ٩٤٤ ٩٥٥ ٩٦٦ ٩٧٧ ٩٨٨ ٩٩٩ ١٠٠٠

٤٤ ٥٥ ٦٦ ٧٧ ٨٨ ٩٩ ١٠٠ ١١١ ١٢٢ ١٣٣ ١٤٤ ١٥٥ ١٦٦ ١٧٧ ١٨٨ ١٩٩ ٢٠٠ ٢١١ ٢٢٢ ٢٣٣ ٢٤٤ ٢٥٥ ٢٦٦ ٢٧٧ ٢٨٨ ٢٩٩ ٣٠٠ ٣١١ ٣٢٢ ٣٣٣ ٣٤٤ ٣٥٥ ٣٦٦ ٣٧٧ ٣٨٨ ٣٩٩ ٤٠٠ ٤١١ ٤٢٢ ٤٣٣ ٤٤٤ ٤٥٥ ٤٦٦ ٤٧٧ ٤٨٨ ٤٩٩ ٥٠٠ ٥١١ ٥٢٢ ٥٣٣ ٥٤٤ ٥٥٥ ٥٦٦ ٥٧٧ ٥٨٨ ٥٩٩ ٦٠٠ ٦١١ ٦٢٢ ٦٣٣ ٦٤٤ ٦٥٥ ٦٦٦ ٦٧٧ ٦٨٨ ٦٩٩ ٧٠٠ ٧١١ ٧٢٢ ٧٣٣ ٧٤٤ ٧٥٥ ٧٦٦ ٧٧٧ ٧٨٨ ٧٩٩ ٨٠٠ ٨١١ ٨٢٢ ٨٣٣ ٨٤٤ ٨٥٥ ٨٦٦ ٨٧٧ ٨٨٨ ٨٩٩ ٩٠٠ ٩١١ ٩٢٢ ٩٣٣ ٩٤٤ ٩٥٥ ٩٦٦ ٩٧٧ ٩٨٨ ٩٩٩ ١٠٠٠

هغه ذات چي د آسمانونو او زمکي پاچاهي د ده ده "دلته د هغه اراده حاکمه او نافذه ده او هغه د دې عالم مالک دی" نه ئي زوی ځان ته نیولی او نه پدې پاچاهۍ کي څوک له هغه سره شریک دی، هر څه ئي پیدا کړي او د هغه لپاره ئي معینه اندازه ټاکلې" په یوه معینه اندازه ئي هر څه پیدا کړي"

يعني الله جل شأنه د آسمانونو او زمکي ټولواک او حاکم دی، د هغه حکم په هر ځای کي نافذ دی، هغه مالک دی او دا زمکه او آسمانونه د هغه

ملک دی چي د حاکم او مالک په توگه په کي تصرف کوي، هر څه د هغه په وړاندي محکوم دي او هغه نه زوی لري، زوی ئې هم نه دی نیولی چي د هغه ځای ناستی شي او نه هم د دې عالم په اداره، کنټرول او ساتنه کي څوک له هغه سره شریک دی، هر څه هغه پیدا کړي او د هر څه لپاره ئې معین حد او اندازه ټاکلې.

§ 0 3 % \$ t p y " r @ 0 9 \$ ' i d \$ y Z 9 % \$ R i q a r í \$ y Z 9 % \$ ' i @ 0 9 \$ R i q a r

0 9 \$ R i q a r ! \$ 0 9 \$ R i q a r 4 ' K / B @ y _ C " i q t @ 2 t y l) 0 9 \$

AÜÖY` B ẽ qāiKf \$B ¾ÄirB` B ẽ qā08 ui%0 4 0 9 \$

فاطر: ۱۲

ÇIÈ

شپه په ورځ کي ننباسي او ورځ په شپه کي ننباسي" خو له معيني قاعدې سره سم" او لمر او سپوږمۍ ئې مسخر کړي، "هر يوه ته ئې معين مدار ټاکلی چي دغه معين مدار په معين وقت کي پلي کوي" هر يو د ټاکلی اجل او نېټې لپاره خوځيږي، همدغه الله ستاسو رب دی چي پاچاهي او ټولو اکي د ده او څوک چي له هغه نه پرته بل څوک مرستي ته رابلي او د هغه عبادت کوي حتی د خرما د زړي د پوستکي خاوند هم نه دی.

گورئ چي هره ورځ څو شېبې په هغه کي تفاوت راځي، شپه په ورځ کي داخله شي او ورځ په شپه کي، ورځ د شپې ځای ونيسي اوشپه د ورځي، په خپل ماحول کي گورو چي کله شپه وي او کله ورځ، اوس دلته ورځ ده

خو دا ده ورو ورو شپه را روانه ده او د ورځي ځای شپې ته خالي کېږي. يا شپه کله اوږده شي او ورځ را لنډه شي، کله گورو چي ورځ اوږده شي، شپه لنډه شي. دا د شپې او ورځي يو په بل کي داخلېدل ، د الله جل شأنه کار دئ، دا الله جل شأنه دئ چي شپه په ورځ کي داخلوي.

دا څوک دئ چي دا کارونه کوي؟ شپه په ورځ کي داخلوي؟ ورځ په شپه کي داخلوي، لمر او سپوږمۍ ئې مسخر کړي او هر يو په خپل مدار کي د معينې نېټې سره سم خوځېږي او د هغه اراده په هر څه کي او هر ځای حاکمه او نافذه ده؟ يعني هغه ذات چي دا کارونه د هغه په اراده تر سره کېږي او موږ گورو چي دا د هغه د سلطنت، سيطرې او تسلط مظاهر دي، همغه ستاسو رب دئ. او له هغه پرته چي څوک مرستي ته رابلي او د هغه عبادت کوي حتی د خرما د زړي د پوستکي خاوند هم نه دئ. دومره لږ څه هم د دوی په واک کي نه دي، هيڅ شی هغوی ته نه دی سپارل شوی، د هيڅ شي واک او اختيار نه لري، کوم څه چي د الله نه پرته تاسو مرستي ته دربلئ او د هغه عبادت او لمانځنه کوئ، په دې عالم کي هيڅ واک او اختيار هغوی ته نه دی ورکړی شوی، ونښئ، د کوم څه مالک دي، چېرې د هغوی اراده حاکمه ده او څه کولی شي؟

﴿قُلْ إِنَّمَا أَدَّبْتُ الْقُرْآنَ وَمَا أَدَّبُتُ إِلَّا مَا بَدَأَ اللَّهُ﴾

یس: ۸۳

نو پاكي هغه ذات لره ده چي د هر څه ټولواکي د هغه په لاس کي ده او د هغه لوري ته ورگرځول کېږئ.

هغه ذات چي د هر څه واگي د ده په واک کي دي، واکمني، سلطنت او سيطره هغه لره ده، د ټولو شيانو ساتنه او پالنه کوي، د ټولو امورو تدبير ئې په لاس کي دئ، هغه لره پاكي ده، هغه له هره عيبه منزه او له هر نقص او ضعف نه لوړ دئ.

يعني هر څه د هغه په اختيار کي او د هغه د ارادې په وړاندي مقهور دي، په پای کي د خپل رب په لوري درومي، تاسو هم د نورو شيانو په څېر د خپل ژوند په پای کي د خپل رب خوا ته درومئ.
همدا راز فرمايي:

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

الحديد: ۵

د آسمانونو او زمکي پادشاهي ده لره ده، او ټول کارونه الله ته محول کېږي. د الله تعالی لوري ته د کارونو د ارجاع معنی دا ده چي د هر کار پرېکړه د ده له لوري کېږي، د هر کار نتایج او پایلي د ده له لوري ټاکل کېږي، لکه څنگه چي الله تعالی ټولواک دئ او حکم ئې په هر ځای کي نافذ او حاکم، همداسي د ټولو امورو پایلي د ده له لوري ټاکل کېږي، الله الملک، الله الحکم و لله عاقبة الامور.

الله تعالی همغه ذات دئ چي چا ته وغواړي اقتدار ورکوي، له چا نه چي وغواړي اقتدار بېرته اخلي، چا ته عزت ورکوي او څوک له ذلت او سپکاوي سره مخامخ کوي، لکه چي قرآن فرمايي:

سَ وَبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَشْكُرَهُ إِلَّا بِحَمْدِهِ

آل عمران: ۲۶

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَشْكُرَهُ إِلَّا بِحَمْدِهِ

ووایه! اې بارې ربه! د ملک مالکه! ته ئې چي چا لره وغوارې پاچاهي او واکمني ورکوې او له چا چي وغوارې اقتدار بېرته اخلې، چا ته چي وغوارې عزت ورکوې او څوک چي وغوارې سپکوې ئې، بښگنه ټوله ستا په لاس کي ده، بې شکه چي ته په هر څه قادر يې.

يعني دا هستي ستا ملک او ته ئې مالک او ټولواک يې، دلته ستا اراده حاکمه او نافذه ده، دلته هر څه ستا د مشيت مطابق ترسره کېږي. دې ته مو بايد پام وي چي دا الله مشيت په حق او عدل ولاړ او د تغيير نه منونکو ضوابطو او سننو مطابق دئ، الله جل شأنه هغه ضوابط مور ته توضيح کړي چي له مخي ئې چا ته د اقتدار سپارلو پرېکړه کوي، هغه ثابت سنن او ضوابط ئې هم توضيح کړي چي له مخي ئې له چا نه واکمني او اقتدار اخلي، دا تصادفي پېښي نه دي چي په خپل سر، له کومي قاعدې پرته، تصادفي او آناً فاناً ترسره شي، بلکي دا د معينو، ثابتو الهي ضوابطو او سننو مطابق ترسره کېږي، الله جل شأنه دا مور ته توضيح کوي: هغه چاته اقتدار ورکوي چي ايمان لري او عمل ئې صالح وي او په اجتماع کي تر ټولو اصلح وي، لکه چي فرمايي:

۵۵:النور
 ۵۵:النور
 ۵۵:النور
 ۵۵:النور

النور: ۵۵

النور: ۵۵

له تاسو نه چي چا ايمان راو ړی او عملونه ئې صالح دي، له هغوی سره الله
 وعده کړې چي د زمکي خلافت به داسي دوی ته سپاري لکه چي تر دوی
 مخکنيو ته ئې خلافت سپارلی وو، هغه دين ته به تمکين او اقتدار ورکوي
 چي د دوی لپاره ئې غوره کوي، د دوی خوف به په امن بدل وي، (داسي
 حالت به راوړم چي) زما عبادت به کوي او هيڅ څه به له ما سره نه
 شريکوي.

دا وعده له چا سره شوې؟ له هغه چا سره چي ايمان لري او عمل ئې
 صالح وي، هغه څوک چي اصلح او تر ټولو غوره وي. خو د دې په مقابل کي
 هغه کسان هم موږ ته معرفي کوي چي الله تعالی ئې په ذلت محکوموي، په
 دې اړه الهي سنن او ضوابط هم موږ ته بنسبي، چاته چي اقتدار وسپارل شو
 او هغه فساد وکړ او صلهٔ رحم ئې قطع کړ، الله به ئې ړندوي، اقتدار به
 بېرته ترې اخلي او په ذلت به ئې محکوموي.

قرآن کریم د بني اسرائيلو په قصې کي دا موضوع توضیح کوي، او مور ته دا بڼي چي پدې قوم کي کوم صفات راپيدا شول چي الله جل شأنه د هغه په وجه د زمکي خلافت ورکړ؟ او بيا کوم صفات په کي راپيدا شول چي دائې بېرته ترې واخيست، په ذلت ئې محکوم کړل او له فقر او مسکنت سره ئې مخامخ کړل؟ قرآن عظيم الشان هغه الهي مشيت او هغه ضوابط او سنن مور ته بڼي چي د هغه له مخي الله تعالی چا ته ملک او اقتدار ورکوي او يا ئې بېرته ترې اخلي او د اقتدار تخت ئې نسکوروي. ځيني کسان داسي گمان کوي چي گواکي دا هسي د چانس او تصادف له مخي ترسره کېږي، حتی دا هڅه کوي چي ثابته کړي پدې اړه څه خاص ضوابط او سنن نه مراعات کېږي، بس د الله تعالی چي چا ته خوښه شوه پاچاهي او اقتدار ورکوي او له چا ئې چي وغوښتل بېرته ئې ترې اخلي. خبره نه يوازي داسي نه ده؛ بلکي پدې اړه ثابت الهي سنن وضع شوي، قرآن عظيم الشان مور ته هغه الهي مشيت او هغه خاص سنن او ضوابط توضیح کړي او دائې را بنودلې چي دا کار د خاصو سننو او ضوابطو سره سم ترسره کېږي، څنگه او چاته ا الله اقتدار ورکوي او له چا نه ئې بېرته اخلي، لکه چي فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ عَظِيمًا﴾

5 \$i ĩn ĩwĭ āšē B äāšr (ÇÜĖ B MĥJĖB) ÷ Ğ MĥJĖB

آل عمران: ۲۷

ÇĪÈ

ته ئې چي شپه په ورځ کي داخلوې او ورځ په شپه کي داخلوې، ژوندی له مړي راپيدا کوي، او مړی له ژوندي نه راپيدا کوي، او چي چا ته وغواړې بې حسابه رزق ورکوي.

دا هم د الله د ملک او واکمنۍ مظاهر دي، دا د شپې او ورځي تگ راتگ، د مرگ او ژوند فيصله، د رزق او روزي اعطاء، د عزت او ذلت فيصله، چا ته اقتدار ورکول او له چا نه ئې بېرته اخيستل، دا ټول د همغه الله په اراده کېږي چي دا ملک اداره کوي او د ټولو امورو تدبير د هغه په واک کي دی.

Ėfĭk ĖĖĖ ÇĖĖ> ĩ qĕ ħĭ ĩwĭ w (, ĩĖĖ ĩwĭ? \$' ĖĖĖ

المؤمنون: ۱۱۶

ÇĪÈ

نو هغه حقيقي ټولواک لوړ دی چي له ده پرته بل معبود نشته، او هغه د پرتمين عرش رب دی.

يعني الله تعالى حقيقي مالک دی، له ده پرته بل د عبادت وړ معبود نشته، هغه ټولواک دی، د عالم هر څه د ده د واکمنۍ تر عرش لاندي دي، هر څه د ده تر سيطرې او سلطې لاندي دي، له کوم عرش نه چي د دې ملک او د عالم اداره کېږي، هغه د ده عرش دی، او دا هستي ټوله د هغه د

تر لاسه کوي. د جرم او مجازات د توامیت یوه ښه بېلگه دا ده چې گورو هر تاواني توکی انسان ته حرام شوی، الله جل جلاله هغه شیان انسان ته حرام کړي او له هغوی ئې د ډډې کولو امر کړی چې انسان ته زیان رسوي، خو که څوک حرام شیان خوري، الله ورته سزا ورکوي، له کومي لحظې چې انسان حرامو توکو ته لاس اوږدوي له همغې شېبې د ده د تعذیب لړۍ هم پیل کېږي. د دې خبرې ښه مثال دا دی چې که څوک په مخدره موادو لاس پوري کوي، د مثال په توگه چرس څکوي، یا کوم بل داسې حرام توکي ته لاس اوږدوي چې اسلام حرام کړی، له همغې لحظې نه چې څوک دا گناه کوي، مجازات ئې پیل کېږي، د مخدره موادو منفي اثرات ئې ورو ورو متأثره کوي، تر هغه چې لېونتوب ته ورسېږي، همدا راز که څوک شراب څښي، د دې حرام څیز له منفي اثراتو نه خوندي نه پاته کېږي، انسان چې هره گناه کوي عذاب ئې له گناه سره متصل پیل کېږي، خو کامله سزا به د قیامت په ورځ گوري، هغه مهال چې د انسان ټول اعمال او د هغه اثرات له نن نه تر پایه پورې را جمع شي او د عملونو اثرات ئې تکمیل شي، ځکه هر عمل خاص اثرات لري، د عمل د اثراتو دائره ورو ورو پراخېږي، بیا به د قیامت په ورځ دغو اثراتو ته په پام سره د مکمل اجر او د مکافات او مجازات فیصله کېږي.

موږ په دې عالم کي دا د مکافات او مجازات سلسله گورو، هغه ذات چې په عملونو نتایج مرتب کوي او عملونو ته مجازات او مکافات ورکوي، همغه الله دی چې په دې عالم کي د هغه اراده نافذه ده او دا ټوله هستي د

هغه ملک دی.

نه گورئ چي الله جل شأنه ظالمان مؤ اخذه کوي، وئې نيسي او د عذاب متروکه ناخپي د هغوی په سر راپرېوخي، دا په داسي حال کي چي ټول شرائط د دوی په گټه وي، د اجتماع حالت، او په هغه کي هر څه د دوی په گټه، او د دوی په خدمت کي وي، پر اوضاع حاکم وي، هر څه د دوی په اختيار کي وي، د بقا لپاره ئې ټول شرائط برابر وي، ټول امکانات او وسایل د دوی په لاس کي وي، د دوی د بقا او دوام لپاره ټول شرايط مساعد وي، خو گورو چي ناخپي د الله تعالی د عذاب او مؤاخذه متروکه د دوی پر سر را پرېوخي او د اقتدار تخت او تاج ئې نسکور شي، لکه چي قرآن فرمايي:

لَا يَخْلُقُ أَشْيَاءَ عِوَضًا لِّذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

لَا يَخْلُقُ أَشْيَاءَ عِوَضًا لِّذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

لَا يَخْلُقُ أَشْيَاءَ عِوَضًا لِّذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

لَا يَخْلُقُ أَشْيَاءَ عِوَضًا لِّذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

الفجر: ۶- ۱۴

لَا يَخْلُقُ أَشْيَاءَ عِوَضًا لِّذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

آيا ودي نه ليدل چي ستار ب له عاديانو سره څه معامله وکړه؟ هغه د ارم عاد، "په ارم کي اوسېدونکي عاديان"، د دنگو دنگو قدونو خاوندان، هغه

چي په ښارونو کي د دوی په څېر بل څوک نه وو پیدا شوي او له هغو ثمودیانو سره چي په (گن شمېر) درو او ناوونو کي ئې تیرې و تراشلي "د خلو او قصرونو جوړولو لپاره"، او د میخونو خاوند فرعون سره، (چي ډېر فوځونه ئې درلودل، خپل مخالفین ئې په مېخونو تعذیبول او د هغوی په لاس پښو کي ئې مېخونه ټک وهل) هغه چي په ښارونو کي ئې طغیان وکړ او په هغوی کي د ډېر فساد مرتکب شول، نو ستا رب ناڅاپه په دوی باندي د عذاب متروکه راپرېښوده، یقینا چي ستا رب حتما په کمین کي دی.

یعني دا پېښي، د دغو قومونو تعذب ښيي چي الله تعالی مترصد دی، هر چاته تر یوه وخته پورې مهلت ورکوي، ورته مترصد پاته کېږي، په میقات کي ورته کمین نیول شوی، په خپل وخت او ځای کي ئې ناڅاپي او کلک نیسي.

دلته د هغو قومونو د تعذیب یادونه شوې چي ځواکمن او مسلط ول، شرائط د دوی په ګټه ول، اقتدار د دوی په لاس کي وو، وسائل او امکانات ټول د دوی په اختیار کي وو، هغه چي د افرادي قوت له ناحیې تر ټولو قومونو مخکي وو، د دوی په څېر بل قوم چېرې نه ترسترگو کېدو، الله جل شانه دنگي دنگي جثې او قد و قامت ورکړی وو، له دې پلوه ئې د نړۍ پر ټولو قومونو فضیلت په برخه شوی وو، خو چي کله ئې طغیان او سرکشي و کړه، وگورئ چي الله تعالی له هغوی سره څه وکړل؟!

د ثمود له قوم سره چي د مدنیت آثار ئې تر اوسه پوري پاته دي، ځان ته د قصرونو جوړولو لپاره ئې تیرې په غرونو او سردرو کي تراشلي، په

تمدن کي تر ٽولو ولسونو مخکي ول، خو وگورئ له هغوی سره څه معامله وشوه؟!

فرعون وگورئ چي د مضبوط سياسي اقتدار خاوند وو، د الوهيت دعوی کوي، ځان اعلى رب گڼي، خپل مخالفين په مېخونو تعذيبوي، لښکري ئې په خدمت کي، خو چي کله ئې طغيان او سرکشي انتها ته ورسېده، وگورئ چي الله تعالى له ده او د ده له لښکرو سره څه معامله وکړه، دغو ظالمانو ته ئې تر يوه وخته پورې مهلت ورکړ، خو بيائې ناڅاپي مؤاخذه کړل، بيا د عذاب متروکه د دوی پر سر راپرېوته، دا بنسبي چي يقيناً ستا رب په کمين کي دئ.

همدا چي ظالمان مؤاخذه کېږي، هغوی ته صرف تر يوې خاصي نېټې مهلت ورکول کېږي، خو په داسي حال کي چي د دوی د بقا لپاره ټول لازمي شرايط برابر وي، هر څه د دوی په اختيار کي وي، ناڅاپي مؤاخذه کېږي، آيا دا په خپله نه ثابتوي چي دلته د مکافات او مجازات سلسله جاري ده؟ چي څوک طغيان وکړي هغوی مؤاخذه کېږي، له هغوی سره محاسبه کېږي، ترپايه خپلي مخي ته نه پرېښودل کېږي، د جرم او ظلم سزا ورکول کېږي؟

همدا راز فرمايي چي تاسو په زمکه کي وگرځئ او وگورئ چي د مجرمينو عاقبت څنگه وو؟

﴿قُلْ لِيُحْكَمَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُم بِالْحُكْمِ الَّذِي أَنْزَلَ اللَّهُ﴾

ورته ووايه: په زمکه کي وگرځئ "تاريخ ته رجوع وکړئ، د تاريخ پانې واپروئ" بيا وگورئ چي د مجرمينو عاقبت څنگه وو.

دا چي هر مجرم قوم ته ئې په پای کي سزا ورکړې، هغه ئې نيولی، هغه ئې له خپل شوم پای او بدمرغه برخليک سره مخامخ کړی، آیا دا نه ثابتوي چي دا عالم يو داسي ټولواک حاکم لري چي دلته ئې اراده نافذه ده او هغه عملونو ته بدله ورکوي؟ دا د بدلې او اجر ورکړه په دې دلالت کوي چي دا (ملک) ځانته (مالک) لري.

همدا راز دا چي گورو ځيني د ايمان په خط کي نېک اجر تر لاسه کوي، په مستمر او انقطاع نه منونکې توگه د خپلو عملونو نېک اجر تر لاسه کوي، د زمکي وارث شي، الله جل شأنه د زمکي خلافت ورته ورکړي، الله تعالی ئې له ناتوانۍ، ضعف، اضطراب، پرېشانی، ذلت او بې وزلی نه وژغوري، قوت او عزت ته ئې ورسوي، د هغوی د وېرې او خوف هغه حالت چي په ټولنه ئې حاکم وو، هغه ختم کړي او امن امان او اطمینان ور په برخه کړي. او د دې په مقابل کي بله ډله د فساد، ظلم او د جرم په وجه په اسفل السافلین کي پرې باسي، او تر ټولو بد حالت سره ئې مخامخ کړي، دا مور په خپلو سترگو گورو، آیا دا چي ځيني کسان د ايمان له خط نه د انحراف په نتیجه کي له دې زیان مندی او خسران سره مخامخ شوي، آیا دا په خپله د دې لپاره دلیل نه دی چي دلته يو احکم الحاکمین، مالک الملک الله دا هستي اداره کوي، او دلته د هغه اراده حاکمه ده او هغه عملونو ته اجر ورکوي. لکه چي قرآن فرمايي:

قرآن عظیم الشان قسمونه د استشهد لپاره وي، په کوم څه چې قسم یادوي، هغه د دلیل په توګه وړاندي کوي، دا قسم د هغه شي په عظمت د لوړي او قسم لپاره نه؛ بلکې په هغه د استشهد لپاره وي، په هغه باندي استدلال کېږي او هغه د دلیل او شاهد په توګه وړاندي کېږي، د يوې ادعا د حقايت ثابتولو لپاره ئې وړاندي کوي. دلته د سورې په ابتداء کي په څلورو شيانو قسم یاد شوی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

التين: ۱- ۳

قسم په انحر، زيتون، طور سينا او بلد امين "يعني مکه مکرمه"

لکه څنگه چې دا دوه وروستني (طور سينا او بلد امين) ځايونه دي، دوه لومړني شيان هم د دوو ځايونو لپاره ذکر شوي، شام د انحر و د ملک په نامه مشهور دئ او فلسطين د زيتون د ملک په نامه، يعني له تين نه مراد هغه ځای دئ چې هلته زيات انحر پيدا کېږي، هغه سيمه چې د انحر و په نامه مشهوره ده او له زيتون نه فلسطين مراد دئ، دا څلور ځايونه دي، دا د وحی مهبط او د پيغمبرانو مبعث دئ، په دغو ځايونو کي گڼ شمېر پيغمبران مبعوث شوي.

دغه څلور ځايونه چې پيغمبران په کي مبعوث شوي دي، دا شهادت ورکوي چې انسان په ډېر غوره جوړښت او تقويم کي پيدا شوی، الله تعالی په هغه کي داسي استعدادونه ايښي چې د پيغمبرانو مرحلې ته رسېدلي، د

پیغمبرانو وجود په دې دلالت کوي او په دې حقیقت شهادت ورکوي چې
 الله تعالی انسان په ډېر غوره جوړښت کي، له لوړو لوړو استعدادونو سره
 پیدا کړی. دا چې انسان دې مرحلې ته هم رسېدلی چې الله په پیغمبرۍ
 انتخاب کړی او په انساني ټولني کي، د پیغمبرانو په شان ستر ستر
 شخصیتونه راولاړ شوي په دې شهادت ورکوي چې انسان په غوره تقویم
 او جوړښت کي ، له ډېرو اوچتو اوچتو استعدادونو سره پیدا شوی، د
 پیغمبرانو وجود په دې دلالت کوي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

التين: ۴-۵

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

یقیناً چې موږ انسان په ډېر غوره جوړښت کي پیدا کړ، بیا مو اسفل
 السافلین ته رد کړ.

دا څلور ځایونه چې هلته وحی نازل شوې، او هلته پیغمبران مبعوث
 شوي، د دې خبرې شهادت ورکوي چې انسان په غوره تقویم کي پیدا
 شوی، خو همدغه انسان چې الله تعالی له اوچتو استعدادونو سره پیدا
 کړی، حتی د پیغمبرانو مقام ته رسېدلي، خو له همدې انسانانو نه ځیني د
 دې وړ شي چې الله تعالی ئي په اسفل السافلین کي نسکور کړي، تر ځناورو
 هم کوز ولاړ شي، د دنائت او رذالت تر ټولو ټیټې درجې ته سقوط وکړی،
 تر ځناورو زیات ظالم او جاهل شي، سترگي لري خو په هغو لیدل نشي
 کولی، غوږونه لري خو په هغو اورېدل نشي کولی، په غوږونو او زړونو ئي

مهر ولگول شي، پر سترگو ئې پردې پرېوځي، په څه نه پوهېږي، د
حيواناتو په څېر شي او تر هغوی نه هم ډېر پرېوتی او بد.

۱۷۹

۱۷۹

الاعراف: ۱۷۹

۱۷۹

دوی د د څارویو په څېر دي او تر هغوی هم ډېر ناپوه او لارور کي.

دا په داسي حال کي چي انسان په ډېر ښکلي او غوره جوړښت کي او
له ډېرو اوچتو اوچتو استعدادونو سره پيدا شوی، خو له دوی نه ځيني په
اسفل السافلین کي پرېوځي، په اجتماع کي ئې هومره فساد او د ظلم داسي
بد حالت رامنځته شي چي د ځناورو ترمنځ په ځنگله کي هم داسي حالت نه
وي، تر وحشي ځناورو زيات بې رحمه او سخت زړی شي، په خپل همڼوع
انسان دومره ظلم او تېری کوي چي هيڅ ځناور ئې له بل سره نه کوي، آيا
د نړۍ په کوم گوټ کي به داسي ځناور ومومئ چي د بې رحمو روسانو او
کمونستانو په څېر به وحشي او قسی القلب وي؟! کوم څه چي روسانو او
کمونستانو زموږ له ملک او ملت سره وکړل، هيڅ حيوان به داسي و نه
گورئ چي تر دې حده سخت زړی او بې رحمه وي؟ حيوان که څيرل کوي،
که خوړل کوي، دومره ئې کوی چي ورباندي اشباع شي، لوږه ئې ورباندي
ختمه شي، خو انسان دې حد ته ورسېږي چي بيا په وژلو نه مږېږي، چي هر

څومره وينې توی کړي، د هغه تنده نه رفعه کېږي، حيوان، زمري، لېوه، دومره خوړل او څيرل کوي چې ضرورت ئې رفعه شي، په همدې اکتفا کوي، بيا هيچاته څه نه وايي، زمري چې مور شي چې تر څنگ ئې هم څوک تېرېږي څه ورته نه وايي، ضرورت ئې ورته نه وي، خو انسان بيا دومره وحشي، بې رحمه او قسى القلب شي چې د هغه ظلم انتها او پای نه لري. خو له دې وضعې نه څوک مستثنى دي:

التين: ٦

مگر هغه کسان چې ايمان ئې راوړی او نېک عملونه ئې کړي، چې دوی لره انقطاع نه منونکی، مستمر او مسلسل اجر دئ.

دا دئ گورئ چې يوه ډله د خپلو بدو عملونو په وجه په اسفل السافلين کي پرېوځي، د ذلت، دنائت، رذالت، وحشت، جهل او ضلالت د ژوري کندي په تل کي، تر هر تپت نه تپت او تر هر پرېوتې پرېوتې، او بله ډله گورئ چې د خپلو نېکو عملونو مسلسل او انقطاع نه منونکی اجر تر لاسه کوي. له دې نه په خپله ثابته کېږي چې دلته په دې عالم کي د مکافات او مجازات سلسله روانه ده.

التين: ٧-٨

نو د دين په نسبت څه شي دوکه کړې؟! مگر خداى احکم الحاکمين نه

دئ؟!

په داسي حال کي چي ته د انسانانو په ټولنه کي، په خپل ژوند کي د مکافات او مجازات سلسله گورې، نو څه شي دې ته اړ کړی یې چي دین تکذیب کړې؟ د قیامت د ورځي حساب او کتاب ونه منې، حال دا چي په خپلو سترگو د مکافات او مجازات سلسله گورې؟ الله تعالی د دې عالم حکم او حاکم دئ او د احکم الحاکمین رب پریکړې پکي نافذې او حاکمې دي.

همدا راز قرآن عظیم الشان فرمایي:

﴿لَا يَسْتَوِي السُّعْيَةُ وَالْبَاطِلُ أُولَٰئِكَ سَيُحْجَبُونَ ۗ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُكَذَّبُونَ ۗ﴾

﴿لَا يَسْتَوِي السُّعْيَةُ وَالْبَاطِلُ أُولَٰئِكَ سَيُحْجَبُونَ ۗ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُكَذَّبُونَ ۗ﴾

الدخان: ۳۴-۳۶

یقیناً دا ډله خلک، حتما وایي چي دا نه دئ مگر زموږ لومړنی مرگ، او موږ بېرته راژوندي کېدونکي نه یو. که رښتوني یی زموږ پلرونه راژوندي کړی.

یعني همدا یو مرگ لومړی او وروستی مرگ دئ، بیا ژوندون نشته، له خپلو قبرونو نه بیاراپاڅېدا نشته، څوک مو بېرته نه را ژوندي کوي، که داسي وی نو زموږ پلرونه چي مړه شوي بېرته را ژوندي کړی که تاسو رښتیا وایئ.

که تاسو وایاست چي قیامت شته، له مرگ نه وروسته بیاژوندون

شته، مور به بېرته له خپلو قبرونو نه را اوچتېږو، دا زموږ آباء او اجداد چې د مخه مړه شوي، يو خو بايد را ژوندی شي، تاسو خو يو راژوندی کړئ، که رښتوني یئ.

خو قرآن د دوی په حُواب کي فرمايي:

﴿لَا يَخْلُقُ أَهْلًا لِّكُمْ وَلَا يُبَدِّلُ لَكُمْ دِينًا ۚ وَمَا لَكُم مِّنْ دِينٍ إِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ﴾

الدخان: ۳۷

﴿لَا يَخْلُقُ أَهْلًا لِّكُمْ وَلَا يُبَدِّلُ لَكُمْ دِينًا ۚ وَمَا لَكُم مِّنْ دِينٍ إِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ﴾

آيا دوی غوره دي که د تبع قوم او هغه چې تر دوی د مخه ول، مور هلاک کړل، يقينا دوی مجرمان ول.

د تبع قوم، هغه چې له قریشو مخکي تېر شوي، په عربو ئې حکومت کړی، فساد او طغيان ئې وکړ، الله مؤاخذه او هلاک کړل، له کيسې ئې د عربو هر ماشوم خبر وو، او ټول هغه مجرم قومونه چې تر دې د مخه تېر شوي او د خپل جرم په وجه نيول شوي او د الله تعالی په شديد عذاب اخته شوي، کافي نه دي چې قریش دې ته ورته برخليک ته منتظر وي، الهي محاسبه مجازات تکذيب نه کړي!؟

دا چې ته په تاريخ کي گورې چې الله جل شأنه مجرم قومونه هلاکوي، د طغيان په سبب ئې نيسي او سخته سزا ورکوي، آيا دا په خپله د دې دليل نه دی چې دلته يو ذات شته چې دا عالم اداره کوي، د عالم د امورو تدبير د هغه په لاس کي دی او په عملونو مکافات او مجازات مرتب کوي، او د مجرمينو د مجازات په بڼه کي د هغه د قدرت، سيطرې او

حاکمیت آثار او مظاهر په خپلو سترگو گورو، دغه مظاهر د مالک الملک
الله د شته والي څرگنده نښه ده.

پر الله جل شأنه د ایمان مقتضیات

نن پر الله تعالی د ایمان د مقتضیاتو په اړه بحث کوو، د دې بحث په
ترڅ کې به دا موضوع روښانه کوو چې په الله جل شأنه باندې د ایمان
غوښتنې کومې دي؟ که وغواړو د الله او د بنده ترمنځ د رابطې او تعلق
څرنگوالی، صرف په څو مختصرو الفاظو کې خلاصه کړو نو ویلی شو چې
د بنده او د الله ترمنځ تعلق د عبادت او د استعانت تعلق دی، یعنې دا چې
یوازې د الله جل شأنه عبادت وشي او صرف له هغه نه مرسته او استعانت
وغوښتلی شي.

د (عبادت) اصل له (عبد) نه دی، عبد مریې او غلام ته وايي، څوک
چې مورې د مریې او غلام په توگه پېژنو، د هغه څو مهم خصوصیات او
ځانگړتیاوي وي: هغه د خپل ځان مالک نه وي، هغه په خپل ژوند کې هیڅ

خه چي دى ئې د خپل آقا او مالک د رضا خلاف کوي، هغه ته بغی ويل
کېږي، او پدې صورت کي هغه باغي گنل کېږي، قرآن عظيم الشان د
مؤمنانو په اړه فرمايي:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَذَلِكُمْ أَنْتُمْ الْمُفْرَقُونَ ١٥٩ ﴾

البقره: ٢٠٧

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَذَلِكُمْ أَنْتُمْ الْمُفْرَقُونَ ١٥٩ ﴾

له خلكو نه حيني هغه دي چي خپل نفس د الله د رضا په لټه کي پلوري او
الله په دغو بندگانو رؤف او مهربان دئ.

الله جل شأنه په هغه بنده رؤف او مهربان دئ چي خپل نفس د الله د
رضا په لټه کي خرخوي، د دې لپاره چي خپل رب راضي کړي خپل هر خه
وقف کوي.

د عبد او مربي دريم خصوصيت دا دئ چي هغه په خپل ټول ژوند
کي، د خپل آقا د فرمان مطيع وي، هغه له خپله طرفه د هيڅ کار په اړه
فيصله نه کوي، هغه ته چي د خه کولو کوم دستور او هدايت ورکول
کېږي، همغه کوي، کوم اقدام چي د خپل آقا او مالک د اذن نه پرته وکړي،
بغاوت گنل کېږي، دا د غلامۍ او مرييتوب له حده تجاوز گنل کېږي،
هغه د ژوند په هيڅ برخه کي په خپله تصميم نه نيسي، هره خبره چي کوي
او هر تصميم چي نيسي، نو هغه به د خپل آقا د امر او هدايت سره سم
نيسي، قرآن عظيم الشان د مؤمنانو په اړه فرمايي:

Šm òb ĩ ršqāi Ā f \$Dqē k \$ ĩ qZšā\$Dq% %qš žv
 f& 0GqzJ f& bēā\$W& f& bēā\$W& #p%2 qtr 1/2qštr © \$
 (qš grā Nēy% ftr ž »JfMēšqē' i|=F2 y7 ftrēāšā.Ēā
 š Ā d \$q<i ūi\$ŷz ēgrē \$šēB ` B " ĩB M>Zy_ 0Gē 0ftr
 bē k \$> 'm b) w& 4k \$U 'm y7 ftrēāšā qē tr wēā ? \$

المجادله: ۲۲

ÇĪE bqš ĩyēš

هغه قوم چي پر الله او پر آخرت ئي ايمان وي، هيڅڪله داسي ونه مومي چي هغه ڇا سره دوستي وکري چي له الله او د هغه له پيغمبر سره ئي دنموني ڪري وي، ڪه ڇه هم دوي ئي پلرونه وي، زامن ئي وي، ورونه ئي وي او خپلوان ئي وي، همدغه ڪسان دي چي الله د دوي په زرونو کي ايمان ثبت ڪري او په خپله روح "يعني په غيبي فيض" سره ئي د هغوي مرسته ڪري، هغوي به داسي جنتونو ته داخل ڪري چي ترې لاندي نهرونه بهېري، په هغه کي تلياڻه، الله له هغوي نه راضي شوي، دوي له الله نه راضي شوي، همدا د الله حزب دي، "دغه ڪسان د الله د حزب غري دي" يقيناً چي د الله حزب بريالي دي.

همدا راز قرآن عظيم الشأن فرمايي:

٥] ا\$٥٦٦: ٤٤٦٦٦] ٦٦ ٤٦٦٦٦ ٦٦٦ ٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦
٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦

التوبه: ٢٣

٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦ ٦٦٦٦٦

اې مؤمنانو! که ستاسو پلرونه او ورونه کفر ته پر ايمان ترجيح ورکړي نو خپل دوستان ئې مه نيسي، او ستاسو هرڅوک چي له دوی سره دوستي وکړي هغوی ظالمان دي.

له دې مبارک آيت نه په څرگنده توگه معلومېږي چي د عبادت په اړه هغه تعبير صحيح نه دی چي ځيني خلک ئې ترې لري او په ځينو خاصو مواردو کي ئې راخلاصه کوي، بلکي د عبادت مفهوم ډېر وسيع، جامع او شامل دی، د انسان ټول ژوند احتوی کوي، که څه هم د علماوو ترمنځ پدې اړه اختلاف شته چي کوم څه ته مورې عبادت ويلى شو، کوم څه عبادات دي او کوم څه معاملات؟ آیا عبادت داسي جامع او شامل لفظ دی چي د ژوند ټول ابعاد احتوا کوي او که نه محدود دی او څو مشخصو افعالو ته ويل کېږي؟

په حقيقت کي عبادت د انسان ټول ژوند ته شامل دی، نه څه معينو لحظو او څه مشخصو افعالو ته. اسلام له دې تفکيک او بېلوالي سره موافق نه دی، دا حکه چي الله جل شأنه انسان د عبادت لپاره پيدا کړی، د ده د ټول ژوند مقصد بايد عبادت وي، هغه په ټول ژوند کي بايد د يو عبد او

چي يوازي الله تعالى د عبادت او لمانځني وړ دئ او مور صرف د ده عبادت او بندگي کوو، همدا راز صرف له هغه نه استعانت غواړو. دا په الله باندي د ايمان ستره تقاضا ده، يوازي د يوه الله عبادت او بندگي او صرف له هغه نه استعانت او مرسته. مور په دې ټول عالم کي بل داسي څوک و نه موند چي هغه زموږ اړتياوو ته ځواب ووايي او هغه زموږ د غوښتنو په ترسره کولو قادر وي، يوازي يو الله مو دغسي وموند چي هغه زموږ د مشکلاتو حل کوونکی دئ، په دې خاطر مور يوازي له همغه الله نه چي د دې عالم مالک دئ او د هر څه ساتنه او پالنه کوي، د همغه عبادت کوو او فقط له هغه نه استعانت او مرسته غواړو، هغه الله چي د ستايني وړ دئ، حميد دئ، د ټول عالم رب دئ، رحمت ئې انتها او پای نه لري او د دې عالم هر جز ته شامل دئ او هغه په هر څه باندي په خپل قاهره قدرت غلبه کړې او هر څه ئې احاطه کړي، هغه چي په خپل ملک کي د مالک الملک په توگه تصرف کوي او په دې کي هيڅوک له هغه سره شريک نه دئ او عملونو ته اجر ورکوي، صرف له همدغه الله نه مرسته غواړو.

د قرآن عظيم الشان په متعددو آيتونو کي عبادت او استعانت له يوه بل سره مترادف او يو د بل په ځای ذکر شوی، لکه چي فرمايي:

وَأَنِ اسْتَغِيثُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَقْبِلُوا لَدَيْهِ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

غافر: ۶۰

وَأَنِ اسْتَغِيثُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَقْبِلُوا لَدَيْهِ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

او ستاسو رب وويل: ما ته دعاء وکړئ چي درته وئې منم، يقيناً هغه کسان

چي زما له عبادته لويي (او سرغراوی) کوي ډېر ژر ده چي جهنم ته به ذليل او سپک داخل شی.

يعني ما ته دعاء وکړئ چي ستاسو دعاء قبوله کړم، څوک چي تکبر او لويي وکړي، ځان تر دې لوړ وگڼي چي خپل رب ته د دعاء لاسونه اوچت کړي، دا غرور او لويي به ئې له ذلت سره مخامخ کړي او په دوزخ کي لوېدو ته به ئې چمتو کړي.

په دې مبارک آيت کي د عبادت او دعاء په ارتباط څو مهم مطالب ذکر شوي:

لومړی دا چي الله جل شأنه موږ په دعاء کولو مکلف کړي يو " وَ قَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ " ستاسو رب ويلي: ماته دعاء وکړئ، او د دې وعده ئې راسره کړی چي ستاسو دعاء به منم "أَسْتَجِبْ لَكُمْ"

دويم مطلب دا چي د لويي احساس، تکبر او غرور د دې باعث شي چي انسان له الله نه د مرستي او استعانت له غوښتلو ډډه او د هغه له عبادت نه سرغراوی وکړي، "إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ"

تکبر، د لويي احساس او غرور د دې باعث شي چي انسان د الله له عبادت نه او بيا د هغه له استعانت نه ډډه وکړي، دا استغنا ده چي انسان طغيان ته رسوي، او په پای کي ئې له ذلت او رسوايي سره مخامخ کوي: پيغمبر عليه السلام فرمايي:

و من لم يسئل الله يغضب عليه: چا چي الله ته سوال ونه کړ، دعاء ئې ونه

کره او له هغه نه ئې مرسته و نه غوښتله، الله په هغه باندې غصه کېږي، چي هر څومره له الله نه زيات غواړي همدومره راضي کېږي. داسي نه ده چي يوازي د لويو لويو شيانو دعاء به کوې، بلکي له واره نه تر ستر شي، حتی که مو په کور کي مالگه نه وه دا هم له الله نه وغواړئ، حتی که د خپلې بند مو وشلېدو؛ دا هم له الله نه وغواړئ، پيغمبر عليه السلام همداسي فرمايي: څوک چي الله ته سوال و نه کړي، هغه ته دعاء و نه کړي، الله په هغه غصه کېږي.

• درېيم مطلب چي په دې آيت کي ذکر شوی هغه دا دی چي عبادت ئې د دعاء په حای راوستی، تاسو د آيت په سر کي دا الفاظ گورئ: **وَ قَالَ رَبِّكُمْ ادْعُونِي: ستاسو رب وويل: ماته دعاء وکړئ، خو د آيت په وروستی برخي کي ويل شوي: **إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ: يقيناً هغه چا چي حما له عبادت نه ئې لويي وکړه، حان ئې له دې نه ستر وگانو چي ما ته دعاء وکړي، گورئ چي د آيت په وروستی برخي کي د دعاء په حای عبادت راغلی، دا په خپله ښيي چي استمداد، استغاثه او دعاء له عبادت سره مترادف ده. پيغمبر عليه السلام فرمايي:****

الدعاء هو العبادة* رواه ابوداؤد و الترمذي

دعاء په خپله عبادت ده

الدعاء مخ العبادة* رواه الترمذي

دعاء د عبادت مغز ده

همدا راز فرمايي:

الدعاء سلاح المؤمن و عماد الدين و نور السموت و الارض * المستدرک

دعاء د مؤمن وسله، د دين سنته او د آسمانونو او زمکي نور ده.

کله چي انسان الله جل شأنه ته دعاء کوي د ده دعاء د دې مظهر ده چي هغه د الله جل شأنه په وړاندي د نیازمندي او احتياج احساس کوي، همدا د نیازمندي او احتياج احساس د دې باعث شي چي د الله جل شأنه په وړاندي دعاء وکړي او مرسته ترې وغواړي، همدغه احساس ئې د الله تعالی عبادت او بندگۍ ته رابلي، عدم دعاء او عدم استعانت، دا په دې دلالت کوي چي هغه له الله جل شانہ نه حآن مستغني گڼي، دا د ده د استغناء او بې نیازی نښه ده، قرآن عظیم الشآن په دې ارتباط فرمايي:

العلق : ۶-۷

﴿لَمَّا سَأَلْنَا إِلَىٰ رَبِّنَا نَارَ الْجَهَنَّمَ لَمَّا نَادَىٰ مِن دُونِهَا أَنِ اسْقِنَا مِن لَّدُنكَ مَاءً فَنَزَلْنَا نَارَ الْجَهَنَّمَ قَائِلًا سِغَابًا زَكًىٰ يَذُوقُونَ فِيهَا مَاءً ذَٰكِرًا وَمَا لَهَا مِن عَذَابٍ غَلِيظٍ﴾

داسي نه ده، يقيناً چي انسان هغه مهال حتماً طغيان کوي چي حآن مستغني وگڼي.

دا د انسان طبيعت دئ چي کله حآن بې نیازه او مستغني وگڼي طغيان کوي. د دعاء په اړه په بل آيت کي داسي لولو:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِقَوْلِ رَبِّكُم بِهِ اسْتَعِينُوا لَعَلَّكُمْ يَتَّقُونَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِقَوْلِ رَبِّكُم بِهِ اسْتَعِينُوا لَعَلَّكُمْ يَتَّقُونَ﴾

البقرة: ۱۸۶

که زما بندگان زما په اړه له تا پوښتنه وکړي، (نو ورته ووايه) يقيناً چي زه نږدې يم، کله چي کوم دعاء کوونکي راته دعاء وکړي دعاء ئې منم، نو

هغوی دي زما حکم ومني، او په ما دې ايمان راوړي، تر څو رشد او کمال ته ورسېږي.

په دې مبارک آيت کي د دعاء په اړه موږ ته دا لارښووني شوې:
الله تعالی خپلو بندگانو ته نږدې دئ، د دوی دعاگانې مني، د الله تعالی بندگانو ته په کار ده چې د خپل رب هداياتو ته تسليم وي، په هغه ئې ايمان وي، د دغو دريو مهمو کارونو، دعاء، اطاعت او ايمان په وجه به ئې رشد او کمال په برخه شي.

کله چې انسان له مشکلاتو، ستونزو او کړاوونو سره مخامخ شي، بل ته اړ او محتاج شي او کله چې د هغه اميد له هر څه قطع شي، په خپل ماحول کي داسي څوک و نه گوري چې د ده مشکل حل کړی شي، د هغه نارې واوړي، د هغه احتياج او اړتياوي منتفي کړي، او داسي يو شی په خپل ماحوال کي نه گوري چې په هغه حساب وکړي، په هغه بروسه او اعتماد وکړي، ټول هغه وسائل او ذرايع چې په اختيار کي ئې دي هغه بې نتيجې پاتې شي، او ونشي توانیدی چې د ده غوښتنو او اړتياوو ته ځواب ووايي او د هغه اضطراب او پرېشاني رفع کړي، په دې حالت کي الله جل شأنه ته پناه وړي، له هغه نه استمداد غواړي، له هغه نه مرسته غواړي او په اخلاص سره د بندگۍ تعهد کوي، خو چې کله ځان بې نيازه وگڼي، له وفرت او کثرت سره مخامخ شي، نو بيا الله هېر کړي او خپل مؤکد تعهدات شا ته وغورځوي، او د الله جل شأنه په نسبت د شرک مرتکب شي، لکه چې قرآن عظيم الشان فرمايي:

بېرته ورته دې ورسوي، بيا نو په دې ژغورني

العنكبوت: ۶۵

پر الله ايمان

کله چې په کشتۍ کې سپاره شي نو په داسې حال کې الله مرستی ته رابلې چې ده لره د خپل دیانت خالصونکی دي، (د دې تعهد کوي چې له الله تعالی پرته به د بل چا عبادت او بندگي نه کوي) خو کله چې هغوی د وچې لوري ته وژغوري ناخپه بیا شرک کوي.

دلته په بېرې کې د سپرېدو یادونه د دې لپاره شوې چې په بېرې کې د انسان رابطه له ډېرو هغو شیانو سره قطع شي چې په واک کې ئې وو، ټول هغه وسائل، ذرایع او امکانات چې په اختیار کې ئې وو، د ده مرسته ئې کوله، ده پرې اعتماد کولو، اوس ئې ارتباط ورسره شلېدلې، په هغه حساب نشي کولی، په هغه تکیه او اعتماد نشي کولی، د ده مرسته نشي کولی، کله چې وگوري په کشتۍ کې له سپرېدو سره سم ئې له ټولو دغو وسایلو لاس قطع شوی، د سیند له څپو سره مخامخ دی خو داسې څه ورسره نشته چې له خطرې ئې وژغوري، نو په دې وخت کې الله تعالی ته مخه کړي، مرسته ترې غواړي، اوږدې اوږدې دعاگانې ورته کوي، د خطر په زیاتېدو سره نه یوازي د ده دعاگانې اوږدې او پرله پسې شي بلکې له الله تعالی سره ژمنه کوي چې که له خطرې ئې وژغوري په اخلاص او صداقت سره به د ده بندگي کوي، خو کله چې څپې تم شي، خطر پای ته ورسېږي، الله تعالی ئې روغ رمټ ساحل ته ورسوي، بیا نو په دې ژغورني

او نجات کي له الله تعالى سره بل څه او بل څوک شريکوي، خپلي مخکني
ژمني هېري کړي، مخکني حالت ته وگرځي، طمعه ئې له الله تعالى پرته له
نورو او اعتماد ئې له الله تعالى پرته پر نورو شي!!

دا آيت نه يوازي د خطرونو او گواښونو په وخت کي د انسان حالت
او له الله تعالى سره د ده د تعلق څرنګوالي په دقيقه توګه انځور کړي
بلکي په دين کي د اخلاص حقيقت ئې هم موږ ته واضح کړي. په دين کي
د اخلاص معنی دا ده چي انسان له الله تعالى پرته په بل چا اعتماد و نه
لري، له بل چا طمعه ونه لري، په بل څه باندي توکل او تکیه ونه کړي،
طمعه ئې يوازي له الله وي، او د دعاء لاسونه ئې يوازي د الله تعالى په
وړاندي لوړ کړي وي، داسي وګڼي چي په دي عالم کي له الله تعالى پرته
داسي څه نشته چي د ده مشکل حل کړي شي، د ده اړتياوو ته ځواب وويلی
شي، او د ده مرسته وکړي شي، نو ځکه ئې هم طمعه له الله تعالى وي او هم
ئې اعتماد پر الله تعالى، دې حالت ته په دين کي اخلاص وايي.

ته چي هر څومره د الله تر څنګ په بل څه حساب کوې، په هغه
اعتماد او بروسه کوې، هغه ته اميد ساتې او له هغه نه طمع کوې، دې حالت
ته د شرک حالت وايي، خو کله چي ستا حالت هغه چا ته ورته شي چي په
بېړۍ کي سپور دئ او د طوفان څپو احاطه کړي، هري خوا ته چي سترګي
اړوي داسي څه په نظر نه ورځي چي د ده مرسته وکړي شي، نو الله جل
شأنه ته مخه کړي او له هغه مرسته غواړي، خپل دين د هر راز شرک له
شواښو پاکوي، په اخلاص سره د الله تعالى د بندګۍ تعهد کوي، له الله

تعالی سره ژمنه کوي یوازي د ده عبادت به کوي، له ده سره به په عبادت او بندگۍ کي بل څه او بل څوک نه شریکوي، ستا دا حالت په دین کي د اخلاص او سوچه والي په معنی دی، او که ستا حالت د هغه چا په څېر شو چي د طوفان له څپو ژغورل شوی، ساحل ته روغ رمټ رسېدلی، خو په دې ژغورني کي له الله تعالی پرته د بل چا د مرستي او عنایت په اغېز باور لري، او خپل نجات د نورو عواملو مرهون گڼي، له الله تعالی سره خپلي ژمني هېروي او د مخکنیو شېبو اخلاص له لاسه ورکوي، نو تا د الله تعالی په نسبت شرک کړی.

همدا مطلب قرآن عظیم الشان، د روم د سورې په "۳۳" آیت کي داسي توضیح کوي:

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۝ اللَّهُ يَخْتَارُ مَا يُؤْتِي مَن يَشَاءُ لِيُخَذِّعَ لِمَن يَشَاءُ اللَّهُ ذُرِّيَّةً مَّا تَشَاءُ ۝ لِيُذْخِرَ لِمَن يَشَاءُ اللَّهُ صَافِيَاتٍ صَابِقَاتٍ لَّيْسَ لَكُنَّ عَيْنٌ لَّنَا وَلَا لَنَا عَيْنٌ لَهُنَّ ۝ اللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝﴾

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

کله چي خلکو ته څه تکلیف او سختي ورسېږي، "له ستونزو او کړاوونو سره مخامخ شي" خپل رب په داسي حال کي مرستي ته رابلي چي د هغه لوري ته رجوع کوونکی وي "په پوره انابت سره الله تعالی ته دعاء کوي او مرسته ترې غواړي" خو کله چي (الله تعالی) له خپل لوري کومه پېرزوینه وروڅکي "د کوم رحمت او پېرزوینې خوند وروڅکي او له رحمت نه ئې برخمن کړي" ناڅاپه د دوی یوه ډله د الله په نسبت شرک کوي.

يعني د مصیبتونو، ستونزو او کړاوونو په وخت کي په ټول انابت سره

الله ته رجوع کوي، خو چي کله الله جل شأنه خپله پېرزوښه او رحمت د
دوی په حال شامل کړي، بيا د الله په نسبت د شرک مرتکب شي.
همدا راز فرمايي:

لومړنی څرګند کړونکی د الله په لاسونو کې د هر کس د اعمالو د پلوه
د دین د پلوه د هر کس د اعمالو د پلوه د دین د پلوه د هر کس د اعمالو د پلوه
د دین د پلوه د هر کس د اعمالو د پلوه د دین د پلوه د هر کس د اعمالو د پلوه
د دین د پلوه د هر کس د اعمالو د پلوه د دین د پلوه د هر کس د اعمالو د پلوه

لقمان: ۳۱-۳۲

نه گورې چي کشتی د الله په فضل سره په بحرونو کي مخ په وړاندي
درومي، تر څو خپل آیتونه تاسو ته وښيي، یقیناً په دې کي هر صبر
کوونکي شکور بنده لره نښي دي او کله چي خپې هغوی د سیورو په څېر
وېوښي، "خپې ئې احاطه کړي، په دې حالت کي" الله پداسي حال کي
مرستي ته رابلي چي په دین کي ورته مخلص وي، خو چي کله ئې د وچي
په لوري وژغوري "په نتیجه کي به ئې گورې چي یوازي" د دوی ځیني
مقتصد او منخ لاري وي، او زموږ له آیتونو نه انکار نه کوي مگر هر عهد
ماتوونکی او ناشکره.

یعني څوک چي د الله د نعمتونو قدر کوي، له ستونزو او کړاوونو سره
د مخامخېدو پر مهال د صبر لار غوره کوي، هغوی ته په دې وینا کي

ډېري نښي او لارښووني دي، معنی ئې دا ده: چي الله جل شانه بحر درته مسخر کړی، په دې عالم کي ئې داسي ضوابط او سنن وضع کړي چي ته له هغوی نه په استفادې سره کشتی جوړه کړی شي، څوک چي د نعمتونو قدر پېژني او د منعم شکر په حای کوي، په دې مقدمه کي يقينا هغوی لره نښي دي. او دا چي گورئ کله کشتی په بحر کي له طوفانونو سره مخامخ او د بحر له څپو سره ټکر شي، خو الله جل شانه ئې له خطر ه وژغوري او د نجات ساحل ته ئې ورسوي، په دې کي صبر کوونکو لره دا لارښوونه ده چي که دوی هم له داسي ستونزو او کړاوونو سره مخامخ شي او صبر وکړي کشتی به ئې له څپو روغه تېرېږي او ساحل ته به رسېږي، خو تر ساحله پوري تر رسېدلو له طوفانونو سره مخامخېدل شته او له موجونو او څپو سره ټکرونه په مخکي دي، پدې کي هر شاکر او صابر بنده ته ډېري نښي دي.

هدا راز فرمايي:

پاڼه ۱۰۱

د

آ

بدا

UüÄÿe © \$Qa\$ Öhî Ý <mev& #ZB 5%BB Èä` Ò B Bôÿ&B

ÇÏÈ UüÄÿe »%\$Z Ò ZÏ òqâZ9 ¾¼É»d ÒB \$ZKqU& èÈ UüÄÿe!\$B

ä \$Z%\$S\$Zÿ 3Ès \$fioÿ Ç Ò Ç \$' îbqâÿ Òè #Eÿ UöBqU& \$Zm

\$Zöÿ Öe (\$UR%0\$ îqâÿ\$Bÿ) »GB (NaÄÿR& #a Našm/ \$URÿ)

یونس: ۲۱-۲۳ ÇÏÈ Ç qeÿè ÖZä\$ÿÿ Naâÿm NaäÿÖ

او کله چي خلکو ته د پېرزويني څه خوند وروڅکو، وروسته له هغه چي کوم کړاو وررسېدلی وي، نابېره له دوی سره زمونږ د آيتونو په اړه د مکر اراده راپيدا شي. ورته ووايه: الله تعالی په مکر کي تر ټولو سريع دئ، بيشکه چي زمونږ رسولان ستاسو مکرونه ليکي، الله هغه ذات دئ چي تاسي په وچه او اوبو کي بيايي، تردې چي تاسي په کبنتی کي وئ او کبنتی له سورو سره يوځای د ملايم او خوندور نسيم سره وخوځي او پدې سره خوشحاله شي، خو ناڅاپه تېز باد او طوفان ورباندي راشي او له هر لوري څپې ورباندي راتاو شي او گمان وکړي چي محاصره شول، پدې وخت کي الله ته پداسي حال کي دعاء کوي " او مرسته ترې غواړي چي په خپل " ديانت کي ورته مخلص شوي وي او وايي: که دي لدې نه وژغورلو نو حتماً به شکر کوونکي بندگان وو، خو کله چي نجات ورکړو بيا د خپل تعهد خلاف په ناحقه په زمکي کي سرکشي او بغاوت کوي. اې خلکو! په يقين

سره چي ستاسي سرکشي او بغاوت ستاسي په ضرر ده " دا درکړی شوی فرصت " د دنیوی ژوند یوه متاع ده، بیا مو زمونږ لوري ته راتگ دی او په هغه څه به مو خبر کړم چي تاسو کول.

گورئ چي د کبنتی په خوځېدو او د نرم باد په لگېدو سره خوشحاله شي، خو کله چي تند او تېز بادونه د دوی لوري ته مخه کړي، او د طوفان خپې ئې احاطه کړي، حالت ورته داسي وېرېښي چي د نجات ټولي لاري تړل شوې، د نجات هيڅ لاره په نظر نه ورځي، داسي څه په لاس کي نه لري چي اعتماد پرې وکړي او طمعه ترې ولري، نو الله جل شأنه ته مخه کړي، هغه ته د دعاء لاسونه اوچت کړي، په داسي حال کي چي په خپل ديانت کي د اخلاص ژمنه کوي، وايي: که موږ ته له دې مشکل او مصيبت نه نجات راکړې نو حتماً به ستا له شاکرو بندگانو څخه وو، ځان به ستا د دې او ټولو نورو نعمتونو مرهون او پورورې گڼو، خو کله چي هغوی له کړاو وژغوري ناڅاپه به گورې چي د خپلو مخکنيو تعهداتو په خلاف به هغوی په زمکه کي په ناحقه تېری او بغاوت کوي، هغه ژمني به ترې هېري وي چي ويل ئې: که مو وژغورې نو بيا به ستا مخلص بندگان وو!!
همدا راز فرمايي:

§.0m \$V1\$%F& #%ä \$%F& yñiYF 9 \$R%\$ 209#z »; RIM\$S B #E)ñ

y7 9% x 4/m; B Ñl 4ñ \$wãof 09b(2 \$ 1/3ñ mZa \$ly±x

کله چې انسان ته څه تکلیف ورسېږي، نو په داسي حال کي موږ مرستي ته بلې چې په اړخ به پرېوتی وي، يا به ناست وي، يا به ولاړ وي "په هر حالت کي به مسلسل الله تعالی ته دعاء کوي او مرسته به ترې غواړي، که په اړخ پروت وي، يا ناست وي يا ولاړ او روان وي دعاگانې به کوي"، خو کله چې ده ته هغه رسېدلی مصیبت لري کړو بيا به داسي درومي لکه چې موږ ئې له هغه تکلیف نه خلاصون ته نه وو وربللي "موږ ته ئې دعاء نه وه کړې او په هغه مشکل وخت کي ئې له موږ نه مرسته نه وه غوښتې، الله تعالی به هم هېر کړي او له الله تعالی سره خپل ټول تعهدات او ژمني هم"، مسرفينو ته خپل عملونه داسي ښاېسته او مزین کړی شوي.

په دې ټولو آيتونو کي گورو چې له الله تعالی سره د انسان د تعلق څرنگوالی او عبادت ئې په دې پورې مربوط دی چې هغه له الله نه د استعانت په اړه څه تصور لري، په کومو لحظاتو کي چې هغه د نیازمندي او احتیاج احساس وکړي، گورو چې دعاء کوي، عبادت کوي، تعهد کوي او الله جل شأنه مرستي ته رابلي، خو چې کله هغه ته د بې نیازی او استغنا تصور پیدا شي، بيا گورو چې عصیان او سرکشي کوي، بغي او طغیان کوي. په دې ترتیب معلومېږي چې هر څو مړه انسان د الله جل شأنه په نسبت پراخ او زیات معرفت ولري، د الله د ربوبیت او د هغه د رحمت د آثارو په اړه او دا چې په دې عالم کي د امورو تدبیر د هغه په اختیار کي دی، هر څومره چې په دې باب وسیع معلومات ولري، همدومره به د الله تعالی

عبادت کوي او له هغه نه به مرسته غواړي.

استعانت خو صورتونه لري:

يو صورت ئې دا دی چې ته له چا نه د هغه په غياب کي مرسته وغواړې، په دې گمان چې هغه له لري تا گوري او ستا غږ اوري، داسي استعانت له الله جل شأنه نه پرته له بل هيچا نه جائز نه دی. بل صورت ئې دا دی چې ته په ورځني عادي معاملاتو کي له چا نه مرسته غواړې، په هغه عادي معاملاتو کي چې خلک عادتاً او معمولاً له يوه بل نه په هغه کي مرسته غواړي، مثلاً د اوبو گيلاس راکړه! دروازه در سره بنده کړه! قلم دې راکړه او هغه کتابچه راکړه، پدې عادي شيانو کي غوښتنه جائز ده خو استغنا غوره ده. خو سوال کول، له چا نه څه غوښتل او گدايي حرام ده، اسلام د دې نه ممانعت کوي، څوک چې په دنيا کي سوال کوي، د قيامت په ورځ به هغه د الله په وړاندي داسي ودرېږي چې پر مخ به ئې غوښه نه وي، سپک او ذليل به وي، سوال حرام دی، په عادي معاملاتو کي غوښتنه او مطالبه جائز ده، خو صحابه وو له دې نه هم ډډه کوله، د هغوی په شان کي راځي چې څوک به په آس سپور وو، متروکه به ئې په زمکه ترې ولوېدله، د دې په حای چې چا ته ووايي: مرسته را سره وکړه او دا راکړه، له دې نه ئې هم استغنا کوله، په خپله به له آس نه کوزېدو او هغه به ئې رااخيستله، هغوی غوښتل چې په حان بسيا وي، چا ته ئې لاس اوږد نشي، له چا نه مرسته و نه غواړي، د بل مرسته وکړي، خو له هيچا نه څه و نه غواړي، که څه هم دا جائز ده خو د کمال تقاضا دا ده چې انسان له دې نه

خو د چا په غياب کي له هغه نه مرسته غوښتل دا له الله جل شانه نه پرته له بل هيچا نه جائز نه ده، دا چي څوک گمان وکړي، بل په غياب کي د هغه په حال واقف دئ، د هغه غږ اورېدلی شي، او مشکل ئې رفع کولی شي، دا اميد او طمع له الله جل شانه نه پرته له بل هيچا نه جائز نه ده. همدا وجه ده چي مورې مکرر وايو: $\$A\| \text{WZER} \times \$A\|$ üëçpöy üëçpöy : خاص ستا عبادت کوو او يوازې له تا نه مرسته غواړو، نه له ملائکو، پيغمبرانو، اولياءالله، پيرانو، شيخانو، قبرونو او زيارتونو نه او نه له الله جل شانه نه پرته له بل چا نه، هر څه او هر څوک چي وي، له هغه نه مرسته غوښتل حرام، ناجائز او شرک ده، يوازې الله جل شانه عالم بالغيب دئ، او هغه د دعاگانو اورېدونکی او منونکی دئ. مورې هره ورځ په وار وار، لږترلږه دوه دېرش ځله په لمانځه کي له الله سره مکرر تعهد کوو چي يوازې ستا عبادت کوو، او يوازې له تا نه مرسته غواړو اياک نستعين، لکه چي يوازې ستا عبادت کوو همدا راز يوازې له تا نه مرسته غواړو.

خو تداوي کول، د جنگ لپاره زره اغوستل او د وسائلو نه کار اخستل، نه يوازې دا چي له الله جل شانه نه د استعانت او مرستي غوښتلو سره منافي نه ده، بلکي مورې دين په دي مکلف کړي يو چي مريض شو تداوي وکړو، د ځان حفاظت وکړو، تداوی او د ځان حفاظت، شرعي واجب او فرض دئ، خو په دې عقیده به يو چي په تداوي او تدبير باندي الله جل شانه اثرات او نتايج مرتب کوي، الله د هر مرض لپاره دوا پيدا کړې، خو

دا په خپله او مستقل بالذات نتیجه نه ورکوي، الله جل شأنه په دې باندې نتایج مرتب کوي، مور په کارونو کې تديرونه کوو، جنگ ته خو؛ زره اغوندو، خندقونه کینو، صفوف منظم کوو، د صف په مقدمه او په آخر کې د احتیاط لپاره خاص افراد موظف کوو، پیره داران ټاکو، دا ټول کارونه، نه یوازې جائز دي، بلکې شرعي او دیني مکلفیتونه او وجائب دي، په دې ټولو کې زموږ عقیده دا ده چې په دې باندې نتایج الله جل شأنه مرتب کوي او عاقبت د الله په واک کې دی.

دا مطلب چې رجاء، تمه او امید به صرف له یوه الله نه وي، او یوازې له همغه یوه الله نه به مرسته غواړو، د قرآن عظیم الشان په گڼ شمېر آیتونو کې راغلي لکه چې فرمایي:

﴿لَا يَسْتَوِي السُّعْيَةُ وَالْأَمْرُ﴾

الاعراف: ٥٦

﴿لَا يَسْتَوِي السُّعْيَةُ وَالْأَمْرُ﴾

په زمکه کې د هغې له اصلاح نه وروسته فساد مه کوئ، او الله په وېره او امید سره مرسته ته رابلئ، "په داسې حال کې چې هم له هغه وېرې او هم طمع او هیله ترې لرئ، دعاء ورته کوئ، په دې حالت کې ئې مرستې ته دربلئ او له هغه نه استعانت غواړئ" یقیناً چې د الله رحمت نېکانو ته نږدې دی. "څوک چې نېک وي، الله به د خپل رحمت او پېرزویني سیوری پرې غوړوي، هغوی به د الله تعالی رحمت حان ته نږدې ومومي.

همدا راز فرمایي:

اے ایسی چیزیں ہیں جو کہ اللہ تعالیٰ نے تم کو عطا کی ہیں

تو ان سے بے شکریہ نہ بنو، بلکہ ان سے شکر ادا کرو اور ان سے تمہاری

خیر خواہی کی بات کرو، اور ان سے اللہ تعالیٰ کی تعریف کرو

الحج: ۷۳

اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ

اے خلکو! یو مثال راوړل کېږي، ورته غوږ شئ: بيشکه څوک چي تاسي له
 الله پرته خپلي مرستې ته رابولي، يو مچ هم نشي پيدا کولی او که دا مچ څه
 ترې وتبستوي نه ئې شي ترې ژغورلی، طالب او مطلوب دواړه بې وسه
 شول، د الله تعالی قدر ئې لکه څنگه چي له ده سره بنایي ندی پېژندلی،
 بيشکه چي الله زورور عزتمند دئ.

يعني له الله تعالی نه پرته چي تاسي له بل هر څه او هر کس نه مرسته
 وغواړئ، که دا په آسمان کي وي او که په ځمکه کي، انسان وي که پر بنسټه،
 ژوندى وي که مړ، يو هم نشي کولی يوه وړه او حقيره حشره پيدا کړي او
 که دا حشره څه ترې وتبستوي نو د هغه د ژغورني توان هم نه لري، نه څه
 شی پيدا کولی شي او نه ئې ژغورلی شي، په دې معامله کي طالب او
 مطلوب دواړه کمزوري او بې وسه دي، مطلوب کمزوری او بې وسه دئ
 ځکه چي نه د کوم څيز د خلقت او پيدا کولو توان لري او نه پر نورو د
 حکمرانى او واکمنۍ قدرت ورسره شته او طالب ځکه کمزوری او ضعيف
 دئ چي پداسي یوی بې وسه او کمزوری متکاء ئې تکیه وکړه او مرسته ئې

ترې وغوښتله چي د هيڅ څه واک او توان نه لري. و اِن يسلبهم الذباب
 شيئاً لا يستنقدوهُ مِنْهُ: که چېرې دا مچ له دوی نه څه وتښتوي له هغه نه
 ئې ژغورلی نشي، ضَعْفُ الطَّالِبِ وَ الْمَطْلُوبِ: طالب او مطلوب دواړه
 ضعيف او ناتوانه شول، هم دا مطلوب ضعيف او ناتوانه دئ، دومره چي يوه
 حقيره حشره هم نشي پيدا کولی، نه يوازې پيدا کولی ئې نشي بلکي که
 هغه ترې څه وتښتوي ترې خلاصولی ئې هم نشي، نه په پيدايښت کي څه
 اثر لري او نه په ژغورنه او نجات کي څه اغېز، لکه څرنګه چي په خلقت
 او پيدايښت کي هيڅ ونډه نه لري، د امورو په تدبير کي هم دومره بې وسه
 او ناتوانه دئ چي د مچ په شان له حقيرې حشرې نه څه نشي ژغورلی، او
 طالب "هغه څوک چي له بل نه مرسته غواړي، هغه هم ضعيف شو، دا ځکه
 چي چا په ناتوانه او ضعيف شي تکیه او بروسه وکړه هغه هم ضعيف شو.

موسی علیه السلام خپل قوم ته وایي:

هـ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰ ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰ ۳۱ ۳۲ ۳۳ ۳۴ ۳۵ ۳۶ ۳۷ ۳۸ ۳۹ ۴۰ ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰ ۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰

۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰ ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰ ۳۱ ۳۲ ۳۳ ۳۴ ۳۵ ۳۶ ۳۷ ۳۸ ۳۹ ۴۰ ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰ ۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰

الاعراف: ۱۲۸

موسی خپل قوم ته وویل: له الله نه مرسته وغواړئ او صبر وکړئ، يقيناً چي
 زمکه د الله ده، له خپلو بنده گانو نه چي چاته وغواړي په ميراث ئې
 ورکوي، او نېکمرغه پایله او عاقبت د پرهبز گارانو دئ.

گورئ چي موسی علیه السلام خپل قوم ته څو توصيې کوي: يوازي

له الله تعالى نه مرسته وغواړئ، د مشكلاتو او ستونزو په وړاندي صبر وكړئ او په دې خبري باور ولرئ چي د زمكي ټولواك الله تعالى دى، دا پرېكړه هغه كوي چي چا ته ئې په ميراث وركړي، خپل قوم ته د موسى عليه السلام وينا په دغو اساسي خبرو كي راخلاصه كوي: يوازې له يوه الله نه استعانت، د ستونزو او كړاوونو په وړاندي صبر او په دې خبرې يقين درلودل چي د زمكي مالك الله دى او د دې فيصله به الله كوي چي له خپلو بندگانو نه ئې چاته په ميراث وركړي، له بل چا نه د دې طمع مه لرئ چي هغه د زمكي وراثت تاسو ته وسپاري، او په دې خبرې باور درلودل چي د پرهېز گارانو عاقبت نېك دى او وروستى فتحه او برياً د دوى ده.

بايد وگورو چي دلته له پرهېز گارانو نه مراد څوك دي؟ كومو پرهېز گارانو به الله تعالى زمكه په ميراث وركوي؟ د آيت لومړى برخه ئې موږ ته رامعرفي كوي، دا پرهېز گاران هغه دي چي له الله تعالى نه پرته له بل چا استعانت نه غواړي، له دې نه ځان ساتي چي له الله تعالى نه پرته بل چا ته لاس اوږد كړي، هغه چي د مشكلاتو په وخت كي بې صبره كېږي نه، د بې حوصلگۍ او بې صبرۍ نه ځان ساتي، او له دېنه هم ځان ساتي چي تصور وكړي چي له الله نه پرته بل څوك هم كولى شي چا ته اقتدار وركړي او چاته د زمكي وراثت وسپاري، له دغو خبرو نه چي څوك ځان ساتي د همدغو پرهېز گارانو عاقبت غوره دى او وروستى فتحه او برياً به د دوى په برخه كېږي.

لكه څنگه چي د فاتحې په سورې كي دغه آيت د سورې په صدر او

منحنی برخي کي راغلی، درې آیتونه تر دې مخکي او درې ترې وروسته او

په منح کي "﴿۱﴾ ﴿۲﴾ ﴿۳﴾ : خاص ستا عبادت کوو

او خاص له تا نه مرسته غواړو" لکه چي دا آیت د دې سورې لپاره محور

دئ، همدا آیت او همدا مطلب د ټول قرآن لپاره محور دئ، يعني قرآن

عظیم الشان ټول په همدغه محور څرخېږي، د پیغمبرانو د دعوت خلاصه

همدا ده، د قرآن عظیم الشان د بلني او د دعوت تر ټولو ستر او محوري

مطلب همدغه دئ ﴿۱﴾ ﴿۲﴾ ﴿۳﴾ او همدا له الله

سره د انسان د تعلق او رابطې څرنګوالی ښيي، او په الله جل شأنه باندي د

ایمان ستره تقاضا همدا ده.

له الله جل شأنه سره کلکه مینه

نن په الله جل شأنه باندي د ایمان له غوښتنو څخه یوه بله اساسي

غوښتنه چي هغه له الله سره مینه او محبت ده توضیح کوو.

انسان یا په دې خاطر له یوه شي سره مینه ساتي چي د هغه ذات، د

هغه ښایست او د هغه جمال او کمال د دې باعث او مشوق وي چي انسان

له هغه سره مینه وساتي او یا په دې خاطر چي هغه د ده په ژوند کي څه اثر

لري، د هغه د انعام او پېرزوینې مرهون وي.

موږ په دې خاطر هم باید له الله سره مینه ولرو چي هغه زموږ پیدا

کوونکی دئ، زموږ پالونکی او ساتونکی دئ، موږ ته رزق او روزي راکوي،

هغه زموږ منعم دئ، او په دې خاطر هم چي هغه د ټولو ستاینو وړ دئ، د

ټولومحامدو او نښېگڼو خاوند دئ او د کمال خاوند دئ. مور له الله جل شانه سره په دې خاطر هم مينه لرو چي هغه د کمال خاوند دئ، او په دې خاطر هم چي هغه زمور منع دئ، مور د هغه د پېرزوېنو مرهون يو.

له الله سره بايد انسان هومره مينه ولري چي دا مينه په بلي هري ميني غالبه وي او په دغه مينه کي هيڅ شي انسان له الله سره برابر نه کړي، دا شديد مينه په الله باندي د ايمان بله غوښتنه او تقاضا ده، لکه چي قرآن فرمايي:

كُلْ مِمَّا رَزَقْنَاكَ مِنْ غَيْرِ حِسَابٍ

كُلْ مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ اللَّهَ لَكُنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

البقره: ۱۶۵

او له خلکو نه ځيني له الله پرته داسي سيالان نيسي چي له الله سره د مينې په څېر ورسره مينه کوي او هغه خلک چي ايمان ئې راوړی، د الله په مينې کي ډېر شديد دي. او کاش ظالمان په هغه څه پوه شي چي د عذاب د ليدو په وخت کي ئې په خپلو سترگو گوري، چي يقيناً ځواک ټول الله لره دی او الله سخت عذاب ورکوونکی دئ.

دلته هغه څوک معرفي شوی چي مشرک دئ، په مينه او محبت کي ئې له الله سره ند او سيال نيولی او له الله جل شانه نه پرته د نورو سره هومره مينه ساتي لکه له الله جل شانه سره، يا ئې په دې خاطر بل څه د الله

جل شانه ند او سيال نيولى چي له هغه نه طمعه لري او د همدې طمعي او توقع په خاطر له هغه سره مينه کوي او يا دا چي په محبت او مينه کي ئې هغه د الله جل شانه سيال او ند نيولى دئ. خو د دوى په مقابل مؤمنان داسي معرفي کوي: **وَ الَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ** : او هغه چي ايمان ئې راوړى له الله سره په مينه کي ډېر شديد، کلک او قوي دي.

وروسته فرمايي: **وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ**

او کاش ظالمان په هغه څه پوه شي چي د عذاب د ليدو په وخت کي ئې په خپلو سترگو گوري، چي يقيناً ځواک ټول الله لره دئ او الله سخت عذاب ورکوونکى دئ.

د دې برخي بله ژباړه خو کمزورې ژباړه داسي ده: او که يو ليدونکى هغه کسان چي ظلم ئې کړى هغه مهال وگوري چي دوى د الله عذاب وگوري، نو په دې خبره به پوه شي چي قوت ټول الله لره دئ او دا چي الله جل شانه د شديد عذاب خاوند دئ.

دوى په دنيا کي له الله نه پرته له بل چا طمعه درلوده او گمان ئې کاوو چي د هغوى په لاس کي هم څه قوت شته، د همدې لپاره ئې هغه له الله جل شانه سره ند نيولى وو او د الله تعالى سيال ئې ترې جوړ کړى وو او يا په دې خاطر چي له الله جل شانه نه پرته د بل چا له عذاب نه وېرېدل، خو چي د الله عذاب وگوري په دې خبره به پوه شي چي د قوت مالک يوازي الله دئ.

څوک چي په دنيا کي د نورو خلکو له عذاب او مؤاخذي نه وېرېدل
په کار وه چي د دې په حای له الله جل شأنه نه وېرېدلی او په حای د دې
چي بل چا ته ئې طمع، توقع او انتظار وو؛ له الله جل شانہ نه ئې طمعہ
درلودی.

هدا راز قرآن عظیم الشان فرمائي:

أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ آيَاتٍ أَنْ تَتَّقُوا اللَّهَ أَنْ تَكُونَ تَارِكِينَ لِآيَاتِهِ تَبْتُلُوهُنَّ وَأَنْ تَكُونَ تَارِكِينَ لِآيَاتِهِ تَبْتُلُوهُنَّ وَأَنْ تَكُونَ تَارِكِينَ لِآيَاتِهِ تَبْتُلُوهُنَّ

أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ آيَاتٍ أَنْ تَتَّقُوا اللَّهَ أَنْ تَكُونَ تَارِكِينَ لِآيَاتِهِ تَبْتُلُوهُنَّ وَأَنْ تَكُونَ تَارِكِينَ لِآيَاتِهِ تَبْتُلُوهُنَّ وَأَنْ تَكُونَ تَارِكِينَ لِآيَاتِهِ تَبْتُلُوهُنَّ

أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ آيَاتٍ أَنْ تَتَّقُوا اللَّهَ أَنْ تَكُونَ تَارِكِينَ لِآيَاتِهِ تَبْتُلُوهُنَّ وَأَنْ تَكُونَ تَارِكِينَ لِآيَاتِهِ تَبْتُلُوهُنَّ وَأَنْ تَكُونَ تَارِكِينَ لِآيَاتِهِ تَبْتُلُوهُنَّ

أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ آيَاتٍ أَنْ تَتَّقُوا اللَّهَ أَنْ تَكُونَ تَارِكِينَ لِآيَاتِهِ تَبْتُلُوهُنَّ وَأَنْ تَكُونَ تَارِكِينَ لِآيَاتِهِ تَبْتُلُوهُنَّ وَأَنْ تَكُونَ تَارِكِينَ لِآيَاتِهِ تَبْتُلُوهُنَّ

التوبه: ۲۴

أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ آيَاتٍ أَنْ تَتَّقُوا اللَّهَ أَنْ تَكُونَ تَارِكِينَ لِآيَاتِهِ تَبْتُلُوهُنَّ وَأَنْ تَكُونَ تَارِكِينَ لِآيَاتِهِ تَبْتُلُوهُنَّ وَأَنْ تَكُونَ تَارِكِينَ لِآيَاتِهِ تَبْتُلُوهُنَّ

(ورته) ووايه: که ستاسو پلرونه، ستاسو زامن، ستاسو ورونه، ستاسو بنحې،
ستاسو خپلوان، ستاسو هغه مالونه چي ذخيره کړي مو دي، هغه تجارت
چي د بازار د سوړوالي او کساد نه ئې وېرېږئ او هغه بنگلې چي ورسره
مينه ساتئ، (که دا ټول) تاسو ته له الله نه، د هغه له پيغمبر نه او د الله په
لاره کي له جهاد نه غوره وي نو انتظار وکړئ تر څو الله خپله فيصله صادره
کړي، او الله دا فاسق قوم نه هدايت کوي.

د دنيا هر هغه څه چي انسان ورسره مينه ساتي په دې آيت کي

را خلاصه شوي، که تعلقات دي، دوستان او خپلوان دي، که شتمني، مال، دولت، تجارت او بنگلې دي، هر څه چي دي دا ټول يوې خوا ته او الله، د هغه پيغمبر او د الله په لاره کي جهاد بلي خوا ته، که ستا مينه او محبت له دغو سره وي او هغه تاسو ته له الله نه، د هغه له پيغمبر نه او د الله تعالی په لار کي له جهاد نه غوره وي، نو دا کسان فاسقان دي او د الهي هدايت دروازې د هغوی پرمخ تړل شوې دي، الله ئې نه هدايتوي او له الهي هدايت نه محروم دي.

دا د انسان دايمن د تللو لپاره ستر معيار او ملاک دی، په دې سره هره لحظه انسان خپل ايمان سنجولی شي، هره لحظه د دې سوال راپيدا کېږي چي آيا ته ايمان ته ترجیح ورکوې، الله ته، د هغه پيغمبر ته، او د الله په لاره کي جهاد ته او که پلار، زامنو، وروڼو، خپلوانو، ښځي، مال، تجارت او بنگلو ته ترجیح ورکوې؟ انسان هره شېبه د خپل ايمان په اړه د همدغه معيار او ملاک او تلي په اساس قضاوت کولی شي، د چا چي تر الله نه د دې شيانو سره محبت زيات وي، هغوی فاسقان دي، د الله له هدايت نه محروم دي، د هغوی پرمخ د هدايت دروازې تړل شوې دي.

همدا راز فرمايي:

! \$' IQ \$q u 3/4hZfS ` E NaYB %2q ` B qZB#u Uiy%SS\$Bf

Uiy%SS\$' E a >'E& UuZB\$B\$' E 7M& YnRqOta MaRa Op I

۵۴ المائدة: ۵۴

ای مؤمنانو! که له تاسو نه څوک له خپل دین نه په شا شو نو الله به ډېر ژر داسي قوم راپیدا کړي چي دوی پر ده گران وي او دئ پر دوی گران وي، پر مؤمنانو تواضع کوونکي او پر کافرانو ځان بر گڼونکي، د الله په لار کي به جهاد کوي او د هېڅ ملامتونکي له ملامتولو به نه وېرېږي، دا د الله فضل دئ، هغه چا ته ئې ورپه برخه کوي چي دئ ئې غواړي او الله پوه د وسعت خاوند دئ.

دلته مؤمنانو ته دا ډاډ ورکړی شوی چي د منافقینو په بېلېدو او له کافرانو سره د دوی په ملگرتیا مه غمجن کېږئ، که څوک مسلمانان کمزوري وگڼي، د دوی له ملگرتیا لاس واخلي، مرتد شي، کافران ورته ځواکمن معلوم شي، هغوی ته د ذلت سر تیت کړي، نو الله تعالی به د دوی په عوض کي داسي مؤمنان راپیدا کړي چي دا صفات به لري:

- پر الله تعالی به گران وي.
- دوی به له الله تعالی سره مینه لري.
- تر مؤمنانو به ځان لوړ نه گڼي، هغوی ته به د حقارت په سترگه نه گوري، کمزوري او ضعیف به ئې نه شمېري، هر یو به تر ځان لوړ او تر ځان زیات د عزت خاوند بولي.

• تر کفرانو به حآن لور گني، د هغوی په وړاندي به سر نه ټيټوي، هغوی ته به د عزت او درناوي په سترگه نه گوري.

• د الله تعالی په لار کي به جهاد کوي.

• د هیچا له ملامتولو به وېره نه لري، نه به د چا د تبلیغاتو پروا کوي او نه ئې د سپکو سپورو خبرو.

• دا د الله تعالی فضل دی، هغه چا ته ئې په برخه کوي چي د دې وړ ئې ومومي.

• الله تعالی د پراخ فضل خاوند دی او پوهېږي چي څوک د ده د فضل وړ او مستحق دی.

گورئ چي په دې مبارک آیت کي نه یوازي له الله تعالی سره مینه د ایمان تقاضا بډول شوې بلکي د مؤمنانو درناوی هم د ایمان نښه گڼل شوې، واقعي مؤمنان هغه دي چي د مؤمنانو په نسبت د لويي او الوروالي احساس نه کوي، حآن تر دوی لور، ستر، او اوچت نه گني، بلکي مؤمنان تر حآن لور او حآن تر دوی ټيټ گني، دا حکه چي هغه د ایمان په رڼا کي قضاوت کوي، له الله سره ئې مینه وي، همدا مینه او محبت په دې منتهي کېږي چي د ایمان خاوندان با عزته وگني او سپک او حقیر ئې و نه شمېري، او د کفرانو په نسبت د عزت، لوروالي او غوره والي احساس کوي.

الله تعالی هم واسع دی او هم علیم او ښه پوه، پېرزوښه ئې ډېره زیاته او پراخه ده، دا حکه چي هغه واسع دی، او په دې پوهېږي چي چاته

خه ورکړي، خپل فضل د چا په حال شامل کړي؟ څوک د دې مستحق او وړ دی؟ دا ځکه چې هغه علیم دی، پوهېږي چې څوک د ده د پراخ او وسیع فضل مستحق دی؟ څوک د دې وړ دی چې خپل فضل ورپه برخه کړي او له هغې ډلې څخه ئې وگرځوي چې الله ورسره مینه لري او دوی له الله سره مینه لري، د مؤمنانو په نسبت د یتیموالي او انکسار او د کافرانو په نسبت د عزت او لوړوالي احساس کوي، د الله په لار کې جهاد کوي او د ملامتونکي له ملامتولو نه وپرېږي، الله پوهېږي چې څوک د دې وړ دی چې په همدغه ډله کې ئې شامل کړي او د هغو کسانو په ځای ئې غوره کړي چې د الله د دین نه په شاتللي او مرتد شوي.

یوازي له الله نه وپره

لکه څنگه چې تاسو ولیدل چې انسان به له الله سره هومره مینه ساتي چې دا مینه به په بلي هري مینې او محبت غالبه وي، هیڅ مینه به دې حد ته نه رسېږي او انسان به په خپلي مینې کې هم له الله سره ند، شریک او سیال نه نیسي، همدا راز به انسان یوازې له یوه الله نه وپره لري، له الله تعالی نه وپره، په الله باندې د ایمان بله تقاضا ده.

دا مطلب هم د قرآن عظیم الشان د گن شمېر آیتونو په ترڅ کې توضیح شوی:

لکه چې د انفال د سورې په دوهم آیت کې راځي:

قُلْ إِنَّمَا نَعْبُدُ اللَّهَ قَدۡ أُخۡرِجۡنَا مِنْ دِينِنَا مِنۡ قَبۡلِ هَٰذَا وَكُنَّا بِآيَاتِهِۦ مُشۡرِكِينَ

یقیناً خبره دا ده بله نه ده چي مؤمنان هغه کسان دي چي کله د الله نوم واخستل شي نو زړونه ئې رېږدي او کله چي د ده آیتونه پرې ولوستی شي نو ایمان ئې لازيات مضبوط شي او پر خپل رب توکل کوي.

واقعي مؤمنان هغه دي چي د الله تعالی د نامه په اورېدو سره ئې زړونه رېږدي، د خدای د نوم له هېبته او له هغه نه د وېرې او خوف په وجه د دوی زړونه پرېږي، کله چي د الله نوم یاد شي، نو په دوی وېره او هېبت مسلط شي. دا هم د مؤمن د پېژندو لپاره ملاک دی، په دې سره ته مؤمن انسان پېژندلی شي، څوک چي د الله د نامه په وړاندي بې اعتنا او بې تفاوته وي، که د ده په وړاندي د الله نوم هم واخستل شي، په ده کي هېڅ تبدیلی رانشي او زړه ئې له خوف او وېرې ونه پرېږي، او کله چي د الله آیتونه واورې ایمان ئې لازيات مضبوط نشي او پر خپل رب توکل او اعتماد نه لري، هغه دې په خپل ایمان ووېرېږي، لکه چي دلته قرآن په همدې صیغه فرمایي: **وَ إِذَا تَلَّيْتْ عَلَيْهِمْ ءَايَتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ:** او کله چي د الله آیتونه پرې ولوستی شي د دوی ایمان تقویه کړي، د آیتونو په اورېدو سره ئې د الله تعالی په نسبت اعتماد او توکل زیات شي، یقین ئې پوخ شي، الله ته ئې امید اضافه شي او په خپل رب توکل او اعتماد کوي.

د احد د جنگ نه وروسته، د دېسمن حیني مبلغین راتلل او په مدینه کي ئې دا تبلیغات کول چي قرېشو لوی لښکر تعبیه کړی او په مدینې د لویي حملې اراده لري، ستاسو د ختمولو لپاره ئې پوره تیاری نیولی، له دې

نه ووپرېږئ، خو په حای د دې چې د دښمن دا تبلیغات او راغونډ شوي
فوخونه په دوی کې وېره او خوف راپیدا کړي، برعکس دا خبره د هغوی د
ایمان د تقويي باعث شوه:

بېلګه ۱: د هغه چې د دښمنانو په لاسونو کې د خپل ځان د وژنې د لارې لټولنه کوي، د هغه په پرتله د دښمنانو د وژنې لارې لټولنه کوي.

د هغه چې د دښمنانو په لاسونو کې د خپل ځان د وژنې د لارې لټولنه کوي، د هغه په پرتله د دښمنانو د وژنې لارې لټولنه کوي.

آل عمران: ۱۷۳

هغه چې خلکو ورته وویل: "د دښمنانو" ډېر خلک درته راغونډ شوي، له
دوی نه باید ووپرېږئ، نو دې خبرې د دوی ایمان لازيات کړ او ویل به ئې:
الله مونږ ته کافي دئ، څومره غوره پالونکی.

خو د همدغه کس په اړه چې د مؤمنانو په صفوفو کې ئې دا تبلیغات
کول، هغوی ئې وپېرول، او په هغوی کې ئې خوف او وېره راپیدا کوله،
قرآن داسې فرمایي:

بېلګه ۲: د هغه چې د دښمنانو په لاسونو کې د خپل ځان د وژنې د لارې لټولنه کوي، د هغه په پرتله د دښمنانو د وژنې لارې لټولنه کوي.

آل عمران: ۱۷۵

د هغه چې د دښمنانو په لاسونو کې د خپل ځان د وژنې د لارې لټولنه کوي، د هغه په پرتله د دښمنانو د وژنې لارې لټولنه کوي.

دا خو فقط شیطان وو چې خپل دوستان ئې وپېرول، نو له هغوی نه مه
وېرېږئ، له ما ووېرېږئ که مؤمنان یاست.

قرآن کریم همدې کس ته چې له کافرانو نه مؤمنان وپېروي د شیطان
لقب انتخاب کړی. دا یقیناً شیطان دئ چې خپل اولیاء وپروي، د چا چې د

شیطان سره څه تعلق او رابطه وي او له هغه سره ئې دوستي قائمه کړې وي هغه به د شیطان د تبلیغاتو تر تاثیر لاندې راځي او په دې ترتیب به شیطان د هغه په زړه کې وېره او خوف راپیدا کوي، شیطان خپل اولیاء وپروي یا شیطان د خپلو اولیاوو او دوستانو څخه خلک وپروي.

وَأَمَّا الْيَهُودُ فَكَفَرُوا بَعْدَ مَا بَدَأْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ أَن كَفَرُوا أَتَكْفُرُونَ ۚ

نو له دوی نه مه وپریږئ، له مانه ووپریږئ که ایمان لرئ.

که تاسو په رښتیا پر الله ایمان لرئ نو یوازې له یوه الله نه به وپریږئ، د دښمن له فوځونو او لښکرو نه به وېره نه لرئ، کوم تبلیغات چې د دښمن په گټه ستاسو په صفوفو کې، د دې لپاره روان دي چې په تاسو کې وېره او خوف راپیدا کړي، د دې تبلیغاتو نه به نه متاثره کېږئ، له دښمن نه به وېره نه لرئ، که تاسو رښتیا پر الله ایمان لرئ نو یوازې له مانه ووپریږئ.

همدا راز قرآن عظیم الشان د مؤمنانو په شان کې فرمایي:

وَأَمَّا الْيَهُودُ فَكَفَرُوا بَعْدَ مَا بَدَأْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ أَن كَفَرُوا أَتَكْفُرُونَ ۚ

السجده: ۱۶

وَأَمَّا الْيَهُودُ فَكَفَرُوا بَعْدَ مَا بَدَأْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ أَن كَفَرُوا أَتَكْفُرُونَ ۚ

اړخونه ئې د خوب له ځای نه کناره شي، خپل رب له وېرې او طمعي سره رابلي او له هغه څه نه انفاق کوي چې موږ ورروزي کړي.

دلته د مؤمنانو حال بیانوي او فرمایي چې: د شپې له خواتې اړخونه له مضجع او د پرېوتو له ځای نه لري او کناره کېږي، خوب او آرام بستر

پرېږدي، د شپې په خلوت کي، د آرام له بستر نه د هغوی اړخونه کناره شي، د عبادت لپاره خلوت شي، خپل رب ته دعاء کوي، د شپې په خلوت کي له بستر نه اوچت شي، خوب او آرام پرېږدي، خپل رب ته په دعاء او د هغه په عبادت کي مصروف شي، "خوفاً و طمعاً: له وېري او هيلي سره"، له يوې خوا له الله جل جلاله او د هغه له عذاب نه وېرېږي او په همدې خاطر د شپې په زړه کي د الله په عبادت لگيا شي، خوب پرېږدي او له آرام بستر نه کناره شي او له بلي خوا، الله جل جلاله ته طمعه او هيله لري چي د همدې طمعي او هيلي په وجه بستر پرېږدي، د الله په وړاندي ودرېږي او د هغه عبادت کوي.

همدا راز فرمايي:

لَا يَأْتِيَنَّكَ فِيهَا الْكِبَرُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ

لَا يَأْتِيَنَّكَ فِيهَا الْكِبَرُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ

الحديد: ١٦

لَا يَأْتِيَنَّكَ فِيهَا الْكِبَرُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ وَالْجَبَلُ

آيا مؤمنانو ته هغه وخت نه دى را رسېدلى چي د الله په ذكر او د حق وينا په نزول سره د دوى زړونه خشوع وكړي؟ (آيا مؤمنان هغي مرحلې ته نه دي رسېدلي چي اوس د الله تعالى د نوم او د قرآن د آيتونو په اورېدو سره د دوى په زړونو كې وېره راولاړه شي، اوس خو بايد هغي مرحلې ته رسېدلي وي چي د الله جل شأنه د نامه او د قرآن د حق وينا په اورېدو سره

د دوی په زړونو کې خشوع او وېره راپیدا شي، او د هغو کسانو په څېر نه وي چې له دوی نه د مخه کتاب ورکړی شوی چې زمانه پرې اوږده شوه نو زړونه ئې سخت شول او اکثر د دوی فاسقان دي.

دوی باید د اهل کتابو په څېر نشي چې د زمانې په تېرېدو او د مبارزې په اوږدېدو سره ئې د زړونو لومړنۍ خشوع ختمه شوه، په زړونو کې ئې سختي راپیدا شوه، په حای د دې چې د زمانې طولاني کېدل د هغوی د مزیدې تربیې او د رشد او کمال باعث شي، له الله جل شأنه سره ئې رابطه مزید ټینګه شي او د الله جل شأنه په ذکر سره ئې په زړونو کې خشوع راپیدا شي او هر څومره چې الهي آیتونه په دوی تلاوت کېږي، د دوی په زړونو کې خشوع او وېره اضافه شي، برعکس د زمانې په تېرېدو او د سفر په اوږدېدو سره، د هغوی د زړونو سخت والی اضافه شوی. دوی گمان کاوو چې دا لنډ سفر دی، ډېر ژر به منزل ته رسېږي، شاید په طولاني سفر امتحان نشي، د اوږده سفر په پلي کولو و نه آزمویل شي، مبارزه ئې اوږده نشي او له لوړو ژورو او کړلېچونو سره مخامخ نشي، گمان ئې کاوه چې سفر لنډ دی، ډېر ژر به مقصد ته رسېږو او بیا به فتح او بری وي، په دې خاطر په اخلاص او صداقت او په شور، شوق او نشاط سره لارل په صفوفو کې ودرېدل، خو چې لږ مبارزه اوږده شوه، سفر اوږد شو او ژر مقصد ته و نه رسېدل، د دې په وجه د هغوی زړونه سخت شول. په کار خو دا وه چې هر څومره په دې مسیر کې زیات درومي، همدومره د دوی رابطه او تعلق له الله جل شأنه سره ټینګېدلی، همدومره په معنوي لحاظ لوړ تللی، د

هغوی زیاته تربیه کېدی، ولې برعکس د زمانې د طولاني کېدو په وجه هغوی خپل ابتدايي او د لومړيو شپو او ورځو اخلاص له لاسه ورکړ او د دوی په زړونو کې چې کومه خشوع وه هغه هم ختمه شوه.

زه ډېر داسې کسان گورم چې د دې آیت مصداق دي، په ابتداء کې ډېر په اخلاص سره راوړاندي شول، خو متأسفانه ورو ورو، د دې په ځای چې له فکري، اخلاقي او عملي پلوه ئې ارتقاء په برخه شي او لوړ ولاړ شي، برعکس په شا ولاړل، زړونه ئې سخت شول، سقوط ئې وکړ، او د همدې آیت مصداق شول "فقست قلوبهم"... په ابتداء کې ښه په اخلاص سره لگيا ول، خو څومره چې مبارزه طولاني کېده، د دوی اخلاص کمېدو، هغوی دومره اخلاص او قوي ايمان نه درلود چې په دې طولاني موده کې په خپل حال پاته شي او په فتنو کې صدمه و نه گوري، بلکې اخلاص ئې دومره وو چې د څو شپو ورځو لپاره مقاومت وکولی شي، په دې فکر کې ول چې ښايي په کومه کودتا سره به انقلاب کامياب شي او دوی ته به رياستونه او وزارتونه په لاس ورشي، سفر ئې لنډ گڼلو او گمان ئې نه کاوو چې دا مبارزه به دومره اوږده او طولاني شي، په دې خاطر ئې د همغه لومړيو شپو ورځو اخلاص له لاسه ورکړ او د هغو کسانو په څېر شول چې له دوی نه د مخه کتاب ورکړی شوی وو، چې زمانه پرې طولاني شوه، زړونه ئې سخت شول، نه يوازې زړونه ئې سخت شول؛ بلکې د دوی اکثر د فسق مرتکب شول، له حدودو نه ئې تېری وکړ او د الله تعالی له اوامرو ئې بغي او سرغړاوی وکړ.

د مائډې د سورې په ۴۴ آيت کي هم دا مطلب توضيح شوي، هلته

فرمايي:

وَيُؤْتِي السُّبْحَانَ شَرِّ لَّيْلِ لَّيْلٍ وَسُبْحَانَ رَبِّكَ وَأُصْبِحُ وَقَدْ أَجَلَّ حُجُورًا

وَيُؤْتِي السُّبْحَانَ شَرِّ لَّيْلِ لَّيْلٍ وَسُبْحَانَ رَبِّكَ وَأُصْبِحُ وَقَدْ أَجَلَّ حُجُورًا

وَيُؤْتِي السُّبْحَانَ شَرِّ لَّيْلِ لَّيْلٍ وَسُبْحَانَ رَبِّكَ وَأُصْبِحُ وَقَدْ أَجَلَّ حُجُورًا

وَيُؤْتِي السُّبْحَانَ شَرِّ لَّيْلِ لَّيْلٍ وَسُبْحَانَ رَبِّكَ وَأُصْبِحُ وَقَدْ أَجَلَّ حُجُورًا

قُلْ إِنَّمَا أَدَّبْتُ الْقُرْآنَ وَمَا أَدَّبُتُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَالْإِسْلَامِ

يقيناً چي دا تورات مو نازل کړ چي په هغه کي لارښوونه او رڼا ده، په دې سره هم هغو پيغمبرانو يهودانو ته پرېکړي اورولې چي مسلمانان ول او هم خدای پالونکو او علماوو په هغه څه چي د الله له کتابه ئې په حفاظت گمارل شوي وو او پرې شاهدان ول، نو له خلکو مه وپرېږئ او له ما ووپرېږئ او زما پر آيتونو ناخيزه بيه مه پرېږئ او چا چي په ما نزل الله حکم ونکړ نو همدا دوی کافران دي.

په دې مبارکو آيتونو کي لاندې لارښوونې موږ ته شوې:

- تورات يو لارښود الهي کتاب وو چي خلک ئې له تيارو نه ايستل او د نجات او سعادت روښانه لار ئې وربښوده.
- خدای او د ده دين ته منقاد انبياوو د يهودو تر منځ د دغه کتاب

مطابق پر پکړي کولې.

د يهودو خدای پالو علماوو او مذهبي شخصیتونو هم د دوی ترمنځ د دغه کتاب احکام پلي کول، په خپله هم د دې کتاب ساتونکي او د پلي کولو ئې عملي بېلگي ول، عملاً ورته منقاد ول او د دوی په عملي ژوند باندې دې کتاب داسې سیوری غوړولی وو چې د هر چا تر سترگو کېدو.

تاسو هم باید د مخکنیو انبیاوو او خدای پالو علماوو په څېر عمل وکړئ، د خلکو له وېرې او د دنیوي گټې په طمعې الهي احکام شاته مه غورځوئ.

څوک چې د الله تعالی له لوري د لېږل شوي کتاب مطابق حکم ونه کړي، کافر دئ، د الله تعالی په نزد ئې د ایمان ادعاء هیڅ اعتبار او وزن نه لري.

په دې آیت کې هم گورئ چې الله جل شأنه فرمایي: یوازي له ما ووېرئ.

همدا راز د التوبه د سورې په ۱۳ آیت او ورپسې په ۱۸ آیت کې هم دې مطلب ته اشاره شوې، هلته چې فرمایي:

أَقْبِرْ لَكَ رَبِّكَ أَلَمْ تَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ ﴿۱۸﴾

بَلِإِن تُبَدِّلْ أُمَّةً مِّنْهُم مَّا يَدْعُونَ لَا يَخَافُونَ اللَّهَ وَلَهُمْ آيَاتٌ لَّا يَتَذَكَّرُونَ ﴿۱۹﴾

قُلْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ الرِّجْسَ أَجْمَعِينَ وَيُطَهِّرَ تِبْيَانَ

آيا له هغو خلكو سره نه جنگېږي چې خپلي ژمني ئې ماتې كړې، د پيغمبر
د ايستلو هوډ ئې وكړ او د لومړي ځل لپاره ئې له تاسو سره جگړه پيل
كړه، آيا له دوى وپريږئ، نو الله خو د دې زيات وړ دئ چې ترې ووېرېږئ
كه ايمان لرئ.

همدا راز فرمايي:

PS\$ar I Å F \$D qmE k \$ \$ZE B#ä ÒB k \$y%É |; B eBef \$URJ

b&y7 Í»E# # pè (D \$w) | # 09r neq2 "9\$' Wår neqA 9\$

التوبه: ۱۸

ÇIÈ š iY%fgB# B #qrq#f

يقيناً چې د الله جوماتونه هغه څوك آبادوي چې په الله او د آخرت په ورځ
ئې ايمان راوړي، لمونځ ئې وكړ او زكات ئې وركړ او له الله نه پرته له بل چا
و نه وپرېدل، هيله ده دا كسان له مهتدينو څخه وي.

يعني له معنوي پلوه د جوماتونو او مساجدو د اعماركار هغه خلك
كولى شي چې صفات ئې په دې آيت كې ښودل شوي، د جوماتونو ظاهري
آبادي او اعمار بېل كار دى او د هدايت له پلوه ئې رغول او اعمار بېل. لكه
چې په يوه روايت كې راغلي چې په آخره زمانه كې به جوماتونه په ظاهر
كې ښه آباد، مزين او ښايسته وي خو د هدايت له پلوه به خراب او وران
وي.

جوماتونه د هدايت له ناحيې هغه څوك آبادولى شي او هغه داعي د

الله د دين خدمت كولى شي چي د مخكنيو صفاتو ترڅنگ، دا صفت هم ولري چي له الله جل شانه نه پرته له بل چا ونه وېرېږي. د آيت په پاى كې دا وينا چي هيله ده دغه كسان هدايت مندونكي وي، بسپي چي له دغو صفاتو نه علاوه هم داسي څه شته چي د هدايت لپاره ضروري دي، يوازي دغه صفات كفايت نه كوي، پر دغو صفاتو سربېره ځيني داسي پړاوونه شته چي له هغوى نه د تېرېدو په صورت كې دا ثابتېږي چي آيا دوى له هغو كسانو څخه دي چي لار ئې موندلې كه نه؟ يوازي دا څو خبرې كافي نه دي، بلكي مزيد څه ته ضرورت شته، چي هغه په ورسې آيت كې توضيح كېږي، عملي جهاد به دا ثابتوي چي د چا په زړه كې له الله جل شانه نه وېره ده او څوك په رښتيا هدايت شوى دئ او ايمان لري، په جهاد كې دا معلومېږي، جهاد هغه ملاك او معيار دى چي د هغه په ترڅ كې د چا د ايمان حقانيت او حقيقت څرگندېږي، د جهاد په دوران كې به دا معلومېږي چي څوك په خپل ايمان كې رښتيني دئ او څوك دروغجن، څوك مخلص مؤمن دئ او څوك منافق؟ په همدې خاطر د دغو صفاتو د بيانولو نه

وروسته ويل كېږي چي: **وَيُؤْتِيهِمْ مِنْ فَضْلِهِ كَيْفَ يَشَاءُ لِيُذَكِّرَ الَّذِينَ لَمْ يَرْجِعُوا إِلَى اللَّهِ**

همدا راز فرمايي:

وَيُؤْتِيهِمْ مِنْ فَضْلِهِ كَيْفَ يَشَاءُ لِيُذَكِّرَ الَّذِينَ لَمْ يَرْجِعُوا إِلَى اللَّهِ

الاحزاب: ۳۹

وَيُؤْتِيهِمْ مِنْ فَضْلِهِ كَيْفَ يَشَاءُ لِيُذَكِّرَ الَّذِينَ لَمْ يَرْجِعُوا إِلَى اللَّهِ

هغه كسان چي د الله پېغامونه خلكو ته رسوي، "خلكو ته د الهي پيغام د

رسولو مسئولیت ورپه غاړه شوی" او ترې وپرېږي او له الله پرته له هیچا نه وپرېږي، او الله د حساب کوونکي په توگه کافي دی.
د النساء د سورې په ۷۷ آیت کې هم دا مطلب په دې الفاظو توضیح شوی:

كُلُّنَارٍ يَخْرُجُ فِيهَا زَكَاةٌ فَارْتَدُّ فِيهَا وَالنَّارُ خَالِدَةٌ فِيهَا كَمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ
} SZ9\$ b q t f t W J B x f i u # E) A S F E S L i a = C a \$ h a n e k C 9 \$
A S F E S L i a M 6 x D i \$ u / i q 9 \$ r 4 u o y % C & F k \$ p u o y x
z o z a t A F # @ < i % \$ u r % 0 \$ B F B 0 % 3 5 f i % @ y & # n j \$ u 3 o z & w q p

النساء: ۷۷

كُلُّنَارٍ يَخْرُجُ فِيهَا زَكَاةٌ فَارْتَدُّ فِيهَا وَالنَّارُ خَالِدَةٌ فِيهَا كَمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

هغو ته دې ونه کتل چې ورته وویل شو: لاسونه مو راتم کړئ، لمونځ وکړئ او زکات ورکړئ، خو کله چې پر دوی جهاد فرض کړی شو نو یوه ډله ئې له خلکو نه داسي وپرېده لکه له الله نه او یا تر دې هم سخته وېره او ویل ئې: اې زمونږ ربه! ولي دي پر مونږ جنگېدل فرض کړل؟ ولي دي تر یوې نږدې نېټې ونه ځنډولو؟ ورته ووايه: د دنیا متاع خو وړوکی شی دئ او آخرت غوره دئ، د هغه لپاره چې تقوا ئې غوره کړه او د بخرکي په اندازه به پر تاسو تېری ونشي.

گورئ چې دلته د هغو کسانو حالت انځور شوی چې ورته ویل شوي

وو: خپل لاسونه راتم کړئ، په دې مرحله کې یوازي دا کار وکړئ چې خپل لاسونه له تېري نه وساتئ، د بل پر حقوقو تېری او تجاوز مه کوئ، یا ترې مقصد دا دی چې له جنگ نه ځان وساتئ، مطالبه ئې مه کوئ، مه وایاست چې ولي د جنگ احکام نه نازلېږي، ترڅو د کافرانو په خلاف وجنگېږو، يعني د بل چا پر حقوقو له تېري او تجاوز نه ځان وژغورئ او له جنگ نه ډډه وکړئ. ښايي دا خطاب هغو کسانو ته متوجه وي چې د قتال د حکم له نازلېدو نه د مخه ئې په لجاجت او اصرار سره ويل: ولي دا فرصتونه له لاسه ورکوو؟ ولي بايد دښمن ته يو قاطع گوزار ورنه کړو؟ ولي وسله وا نه خلو؟ ولي يو انقلابي اقدام ونه کړو؟ د جگړې د مناسب فرصت له را رسېدو نه د مخه ئې د هغې د پيل کولو مطالبه کوله، په دې ئې اصرار کولو، د دې لپاره ئې تبليغات کولو او ويل ئې: ولي يو انقلابي، قاطع او جدي اقدام نه کېږي؟ تر څو به د مسلح جهاد د پيل کېدو نه د مخکني مرحلې مشکلات او ستونزي گالو؟ بايد په يوه قاطع اقدام سره دا مشکلات حل کړو.

يا ئې مقصد دا دی چې په دې مرحله کې د فرد، فرد وظيفه دا ده چې د جگړې په ځای بايد په لمانځه او زکات سره د ځان روزني او تربیې ته توجه وکړي، خو کله چې قتال پرې فرض کړی شو، ناڅاپه د دوی يوه ډله له خلکو داسي وپېرېده لکه له الله تعالی نه، د جنگ د حکم له نازلېدو وروسته د دوی حالت داسي شو چې له دښمن نه ئې هومره وېره او خوف وو لکه له الله نه، او تر دې نه هم زیاته وېره، له الله جل شأنه نه ئې دومره

وپره نه وه لکه له خلکونه، او ویل ئې: اې زموږ ربه! ولي دي جنگ راباندي فرض کړ؟ ولي دي مزید مهلت او فرصت رانه کړ، چي تعداد مو زیات شوی وی، کافي وسائل مو برابر کړی وی، تر اوسه لا موږ هغي مرحلې ته نه یو رسېدلي چي وسلې ته لاس کړو او جنگ شروع کړو!

زموږ روان جهاد هم له دې مرحلې تېر شوی، د جهاد په شروع کي زموږ له ملگرو نه هم ځینو کسانو همداسي تبلیغات کول، ښه مو په یاد دي چي موږ ته ئې ښه ډېر مشکلات راوړل کړي وو، همدغه الفاظ ئې ویل: لَوْ لَا أَخْرُتْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ: ولې دي موږ تر یوې نږدې نېټې ونه ځنډولو، ولي موږ ته څه مهلت او فرصت رانه کړی شو، تر څو مو ځان برابر کړی وی، پوره تیاری مو نیولی وی، وسائل مو تهیه کړي وای، دومره ژر مو له کمونستانو سره تصادم او ټکر نه وی راغلی، د سردار داؤد په خلاف مو باید وسله نه وی اوچته کړې، باید څه موده نور مو تربیتي، فکري او فرهنگي کار ته ادامه ورکړې وی، دا په موږ باندي جنگ ولي ژر تحمیل کړی شو. له دې خبرو نه ئې یا مقصد دا وو چي جنگ له خپل مناسب وخت نه د مخه پیل شو، لا موږ کافي فرصت ته ضرورت لرو تر څو د روزني او تربیې کار تکمیل شي، بیا وسلې ته لاس کړو، او یائې مقصد دا وو چي جنگ ئې له مرگ او استیصال سره مترادف گڼلو او گمان ئې کولو چي د جنگ له شروع کېدو سره سم به زموږ استیصال کېږي او له منځه به ځو، جنگ د مرگ سره مترادف گڼي، نو ځکه وایي: الهي! کاشکي یو څه موده نور دي موږ ته وخت راکړی وی، په دې جنگ سره خو زموږ بنیاد ختمېږي

او د تحريک جرړې قطع کېږي. الله تعالى د دغو خلکو په حُواب کي فرمايي: قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَىٰ وَ لَا تُظَلِّمُونَ فَتِيلًا : ورته ووايه: د دنيا متاع قليله او ناخيزه ده او آخرت د هغه چا لپاره غوره دئ چي تقوى ئې وکړه، او د بخرکي او تار په اندازه به هم په تاسو ظلم ونه شي.

يعني له دنيوي ژوند او مال و متاع سره ئې مينې په تاسو کي دا وېره راپيدا کړې، له جنگ نه ډډه کوئ او د مزیدې مودې، فرصت او مهلت غوښتنه کوئ، گمان کوئ چي ښايي وسلې ته د لاس کولو په وجه به له هر څه محروم شئ او مخکني هلې ځلې به مو ضايع شي، د دوی د دغه غلط تصور او انگېرني په حُواب کي ويل شوي چي الله تعالى دا ظلم نه کوي چي ستاسو مخکني هڅي او عملونه ضايع کړي او هيڅ نتيجه پرې مرتب نه کړي، ستاسو دا گمان بې ځايه دئ د جگړي په نتيجه کي به ستاسو ټولي مخکني هلې ځلې هدر شي، دا د اصلاح په لور د دعوت او بلني کوم کار چي تر ننه مو تر سره کړی، ټول به ضايع شي! الله جل شأنه د دوی په حُواب کي فرمايي: نه، د يوه بخرکي په اندازه به هم په تاسو باندي ظلم ونه شي، تاسو به د خپلو عملونو اجر په مکمل ډول تر لاسه کوئ، په دنيا کي هم او په آخرت کي هم، ډېر کسان له دې وېرې له دښمن سره د روغي جوړي لار غوره کوي چي گمان کوي د عدم مدهانت او روغي جوړي په صورت کي به د دوی هلې ځلې او قربانۍ ضايع او حبط شي، ډېر کار ئې کړی داسي نه چي ټول ضايع شي، خو الله جل شأنه فرمايي: وَ لَا تُظَلِّمُونَ

فَتَيْلًا، الله جل شأنه انسان ته د ده د عملونو بدله او اجر په دنيا او آخرت
کي ورکوي، هر څوک به د خپل عمل مکمل اجر تر لاسه کوي، الله تعالی د
هیچا اجر په هیڅ صورت کي نه ضایع کوي.

دا مطلب د قرآن عظیم الشان په گڼ شمېر نورو آیتونو کي هم
راغلی چي مؤمن بنده به یوازي له الله جل شأنه څخه وپېرېږي، لکه چي
فرمایي:

البقره: ۴۰

﴿فَمَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَاِنَّ جَهَنَّمَ اَسْوَأُ لِمَنْ كَفَرَ بِهِ﴾

خاص له مانه ووېرېږئ

البقره: ۴۱

﴿فَمَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَاِنَّ جَهَنَّمَ اَسْوَأُ لِمَنْ كَفَرَ بِهِ﴾

خاص له مانه ویره ولرئ.

دا مطلب د یوه روایت په ترڅ کي څومره ښکلی انځور شوی: څوک
چي له الله څخه وپېرېږي هر څه به له هغه نه وېره ساتي، (الله تعالی به هغه
ته هومره هېبت او وقار ورکړي چي د دنیا هر څه به له هغه نه ویره ساتي)
او څوک چي له الله څخه نه وپېرېږي له هر څه نه به وپېرېږي، (له هر څه نه
به ئې وېره وي، پر زړه به ئې خوف مسلط وي)، خو چي د الله جل شأنه
وېره ئې په زړه کي حای ونيو، بیا الله جل شأنه ورته هومره وقار او هېبت
ورکړی چي هر څه له ده نه وېره ساتي، په دې اړه پیغمبر علیه السلام
فرمایي: ما ته په داسي رعب نصرت راکړی شوی چي د یوې میاشتي په
فاصلې لري ئې اغېز رسي، هلته هم د دښمن په زړه کي وېره او خوف

راپيدا کېږي، څوک چي له الله نه وېره لري، الله دغسي وقار او هيبت ورته ورکړی چي په دومره لري فاصله کي هم د دښمن په زړه کي د هغه وېره او خوف مسلط وي خو چي له الله څخه نه وېرېږي بيا ئې حالت داسي وي لکه چي قرآن فرمايي:

المنافقون: ٤٠

... ٤٠ @äbqđ ٤٠

هر جگ غږ د حآن په خلاف گڼي.
له هر جگ غږ نه وېرېږی او د حآن په خلاف ئې گڼي.

ولي به يوازي له الله جل شأنه نه وېرېږو؟

انسان يا په خپل مرگ ژوند له بل نه وېرېږي، يا په خپل رزق او روزي او يا په خپل عزت، له هغه چا نه به وېره لري چي گمان وکړي، د ده په مرگ، ژوند او رزق، روزي کي څه اثر لري او کېدی شي له هغه نه د ده عزت ته صدمه ورسېږي او يا د هغه په څنگ کي عزت تر لاسه کړي، يعني په خپل عزت له هغه نه وېره لري.

موږ په دې خاطر يوازي له الله نه وېره لرو چي زموږ د مرگ او ژوند د هغه په اختيار کي دئ، هغه دئ چي موږ ته رزق او روزي راکوي او د عزت او د ذلت فيصله هم د هغه په اختيار کي ده. لکه چي قرآن، د ابراهيم عليه السلام په قصې کي دا مطلب په دې توگه زموږ مخي ته ږدي:
کله چي د ابراهيم عليه السلام قوم د ده په اړه دا فيصله وکړه چي بايد وئې وژني او په اور کي ئې وسوزوي، ټول قوم په دې خبره متفق شوی،

د هغه د سوزولو لپاره لوی اور بل شوی، منجنیق تیار شوی، د هغه د مرگ د وژلو او سوزولو پرېکړه شوې، موقتاً زندان ته تللی، تر څو په همغه معینه ورځ چې ټول خلک به راغونډېږي، په منجنیق کې ئې کښېنوي او په دې لوی اور کې ئې واچوي. قرآن عظیم الشان له همدغه حالت نه حکایت کوي او فرمایي:

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا لِيُعَلِّمُوا الْبَشَرَةَ الْحَقَّ وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ بِمَا نَعْبُدُهُمْ إِنَّهٗمْ لَفِي شَكٍّ مِّنْ لَّدُنَّكَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا لِيُعَلِّمُوا الْبَشَرَةَ الْحَقَّ وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ بِمَا نَعْبُدُهُمْ إِنَّهٗمْ لَفِي شَكٍّ مِّنْ لَّدُنَّكَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا لِيُعَلِّمُوا الْبَشَرَةَ الْحَقَّ وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ بِمَا نَعْبُدُهُمْ إِنَّهٗمْ لَفِي شَكٍّ مِّنْ لَّدُنَّكَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا لِيُعَلِّمُوا الْبَشَرَةَ الْحَقَّ وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ بِمَا نَعْبُدُهُمْ إِنَّهٗمْ لَفِي شَكٍّ مِّنْ لَّدُنَّكَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾

البقره: ۲۵۸

هغه څوک دي ونه ليد چې له ابراهيم سره ئې په دې خاطر شخړه کوله چې الله ورته پاچاهي ورکړې وه؟ کله چې ابراهيم وويل: زما رب همغه دئ چې ژوندي کول او وژل کوي، وئې ويل: زه يم چې د ژوند مرگ فيصله کوم!! ابراهيم وويل: الله خو لمر له مشرقه راخېژوي ته ئې له مغربه راوله که رښتونی يې، نو هغه چې کافر شوی وو، مبهوت او حيران شو،(څه ئې د ويلو لپاره نه موندل) او الله ظالمان نه هدايت کوي.

گورئ چې په دې مبارک آيت کې دوه څېرې د مخاطب په وړاندې انځور شوې: يوه د هغه چا چې اقتدار مغرور کړی، له الله تعالی نه منکر، د

خلکو د مرگ او ژوند اختیار حان ته ورکوي، له يوه موحد او خدای پال انسان سره د دښمنۍ او مخالفت په مورچل کي، او بله ئې د هغه چا چي د همدې مغرور واکمن دربار ته بېول شوی، د مرگ او په اور کي د سوزېدو پرېکړه ئې شوې، خو هغه ډاډه او مطمئن دئ او په همدې حالت کي وايي چي د چا د مرگ او ژوند پرېکړه د الله تعالی له لوري کېږي، دا خبره په داسي حال کي کوي چي ټول خلک د ده په وژلو سلا شوي، د دې لپاره راغونډ شوي چي په اور کي د ده غورځولو صحنه په خپلو سترگو وگوري، په دغسي يوه هيبتناک حالت کي نمرود ته وايي: زما رب هغه ذات دئ چي د مرگ ژوند فيصله د هغه په اختيار کي ده، نه ستاسو په لاس کي، دا د دې خبري په اړه د ابراهيم عليه السلام د بشپړ او کامل اطمینان او يقين ښودنه کوي چي د خپل مرگ او ژوند په اړه له الله نه پرته له بل چا نه وېره نه لري. کله چي نمرود هغه ته وايي: **أَنَا أَحْيُ وَأُمِيتُ**: دا زه يم چي د مرگ او ژوند پرېکړه کوم. په رواياتو کي راحي چي نمرود دوه کسان را غواړي، يو د مرگ مستحق دئ هغه ته عفو کوي او بل بې گناه دئ د هغه د مرگ فيصله کوي، په دې ترتيب ابراهيم عليه السلام ته ښيي چي دا ده وگوره چي د مرگ او ژوند پرېکړه زما په واک کي ده، ابراهيم عليه السلام د ده د ادعا د تردید او د دې خبرې د اثبات لپاره چي د مرگ ژوند فيصله د الله په اختيار کي ده، هغه ته وايي: **... فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ***: دا دئ زما رب خو لمر له مشرق نه راپورته کوي ته ئې له مغربه را اوچت کړه که

رښتونی یې، نو هغه چي کافر شوی وو حیران شو او الله ظالمان نه هدایت کوي.

ابراهیم علیه السلام په دې استدلال سره، دا خبره ثابتول غواړي چي لکه د لمر په راختو او لوېدو او طلوع او غروب کي چي له الله نه پرته بل هیڅوک هیڅ نوع اغېز نه لري، لکه چي د ورځي او شپې په تلو راتلو کي له الله تعالی پرته هیڅوک داسي نشته چي د هغه اراده څه اثر ولري، همدا راز د مرگ او ژوند فیصله هم صرف یو الله کوي، که چاته ژوند وربخښي، هغه ئې وربخښي او که د چا د مرگ فیصله کوي هغه ئې کوي.
قرآن عظیم الشان په همدې اړه فرمایي:

#E) ņj'qz } #q2\$u #ēyx ūi%!\$ #qrq23 ŵ #qB#ā ūi%!\$!\$!\$y
\$Bŕ #q2\$B \$B \$RYoVĒ #qR% qP" xā #qR% #& Cj Œ \$' ū #qūŪ
? # 3l<ja 3/4C!a? # 3Ūqab' ūāŷm y7ŷE ? #ŷpō ū #qēē

آل عمران: ۱۵۶

قُلِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا هُم مَّنَعُوا سُبْحَانَكَ

اې مؤمنانو! د هغو په څېر مه کېږئ چي کافران شول او د خپلو ورونو په اړه ئې چي په سفر تللي وو او يا ئې غذا کوله "او هلته يا مړه يا وژل شوي وو" وويل: که زمونږ په خوا کي وی، نه به مړه شوي وو او نه به وژل شوي وو!! تر څو الله دا خبره د دوی په زړونو کي د حسرت لامل وگرځوي، حال دا چي د ژوند، مرگ پرېکړه الله کوي او الله د هغه څه ښه ليدونکی دی چي

د دې آيت اساسي مطالب دا دي:

مسلمانان د مرگ او ژوند په اړه له كافرانه تصور نه منع شوي.

كه چا مړينه او وژنه، سفر يا غذا ته منسوب كړه او د وژل شوي او مړ شوي خپلوان په اړه ئې وويل: كه زمونږ په څنگ كي وي، په غذا كي ئې برخه نه وي اخيستي او په سفر نه وي تللي له مړينې او وژنې نه به خوندي پاتي شوي وو، د ده دا تصور او اعتقاد كافرانه دئ.

د ژوند مرگ پرېكړه يوازې الله كوي.

دا كافرانه تصور له دې نه پرته بل څه نه ده چي په زړونو كي د حسرت باعث شي، په دې حسرت سره الله جل شأنه كافران تعذيبوي. د انسان كوم كړه وړه چي له همدې كافرانه اعتقاد نه خړوبېږي، كه هغه له مرگ نه وېره وي، په جهاد كي برخه نه اخيستل وي او سنگر ته د خپلوانو له لېږلو نه ډډه كول وي، الله په ټولو خبر دى او ستاسو د ټولو عملونو شاهد او ناظر دئ.

هدا راز قرآن عظيم الشأن فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّنَّةَ الَّتِي كَفَرُوا بِهَا لَعَنَ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَهَا بَعْضُهُمْ عَلَيْهِمْ غَظَابٌ عَظِيمٌ﴾

التوبه: ۱۱۶

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّنَّةَ الَّتِي كَفَرُوا بِهَا لَعَنَ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَهَا بَعْضُهُمْ عَلَيْهِمْ غَظَابٌ عَظِيمٌ﴾

يقيناً چي د آسمانونو او زمكي واكمني د الله ده، ژوندي كول كوي او وژل)

د ژوند او مرگ پرېکړه د ده له لوري کېږي) او تاسو لره له الله پرته نه کوم ولي شته او نه نصير، (له الله تعالى پرته بل داسي څوک نشته چي ستاسو مرسته او حمايت وکولى شي).
 همدا راز فرمايي:

خبر ۴۱ \$gZ9# @0\$ B» n z \$ar M<Uf ¼Cta " %!\$qer

المؤمنون: ۸۰

قوله في قوله

او دی هغه ذات دئ چي د مرگ ژوند پرېکړه کوي، د شپې او ورځي يو په بل پسې راتله هم هغه لره دي "دا کار هم د ده په اختيار کي دئ"، نو آیا تعقل نه کوي؟!

لکه چي د شپې او ورځي تگ راتگ د ده په اراده ترسره کېږي، همدا راز د مرگ ژوند پرېکړه هم د ده له لوري کېږي، لکه چي د شپې او ورځي په تلو راتلو کي له الله نه پرته د بل هيچا اراده هيڅ ډول اثر او اغېز نه لري، يوه شېبه ئې نه مخکي کولى شي او نه ئې وروسته کولى شي، همدا راز د مرگ او ژوند فيصله هم الله تعالى صادروي او پدې کار کي هم له الله تعالى پرته بل هېڅ شى هيڅ ډول ونډه او اغېز نه لري.

هيڅ نفس نه مري مگر د الله په حکم او اذن سره، او له يوې ټاکل شوې نېټې سره سم. دا نېټه مخکي له مخکي ټاکل شوې او ليکل شوې، هر ژوى په همدغه معينه نېټه د مرگ داعي ته لبيک وايي، خو د الله تعالى په اذن او حکم سره:

AE Br 3MS rB \$MFI k #5607 w) Nq08 b&S y0i b\$2 \$Br

4qB 3/4i'sc0A Fy #> #q0 \$1A` Br \$qB 3/4i'sc0A Fy #> #q0 \$1A`

آل عمران: ۱۴۵

ÇIÈ UtiA` 9%' 167y"r

او هيڅ نفس ته نه بنيابي چي ومري مگر د الله په اذن سره په ليکل شوې ټاکلې نېټې او څوک چي د دنيا اجر غواړي له همدې نه ئې برخه ورکوو او څوک چي د آخرت اجر غواړي له هغه نه ئې برخه ورکوو او ډېر ژر به شکر کوونکو ته غوره بدله ورکړو.

په دې مبارک آيت کي د لاندې سترو سترو خبرو لارښوونه شوې:

د هر چا د مړيني لپاره معينه نېټه ټاکل شوې.

دا خاصه نېټه په خاص کتاب کي ليکل شوې. په داسي کتاب کي چي

په هغه کي هيڅ تبديلی نه شي راتلی.

مرگ په همدې ټاکل شوې او ليکلې نېټې راځي خو د الله له اذن او

اجازې نه وروسته راځي.

څوک چي د خپلو عملونو دنيايي بدله غواړي نو الله له هغه نه څه

ورکړي او څوک چي د اخروي بدلې په لټه کي وي نو الله ئې له هغه نه

ورکړي.

د الله شاکر بندگان به ډېر ژر خپل اجر ترلاسه کړي، نه د دوی

دنيايي اجر ضايع کېږي او نه اخروي.

د دې آيت له مخې شاكر بنده هغه دئ چې مرگ ژوند د الله له لوري

گني او د خپلو عملونو د اخروي بدلې په لټه كې وي.

دا مبارك آيت مور ته لارښوونه كوي چې د هر ژوي لپاره د مرگ

ثابته نېټه ټاكل شوې، او ليكل شوې او بيا په همدغه معينه نېټه كې هم د

الله په امر او حكم سره د انسان مرگ تحقق مومي.

هدا راز قرآن عظيم الشأن فرمايي:

﴿لَا يَمُرُّ بَيْنَهُمَا يَوْمًا لَّا يَمُوتَ فِيهَا سَمَوَاتٌ مِّنْ دُونِ سَمَوَاتٍ أُخْرَىٰ لَّيْسَ لَكُم فِيهَا حَيَاةٌ مِّنْ حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَلَا تَمُرُّ أَعْيُنُهُمْ فِيهَا زَيْلًا وَلَا يَتَلَوْنَهَا﴾

﴿لَا يَمُرُّ بَيْنَهُمَا يَوْمًا لَّا يَمُوتَ فِيهَا سَمَوَاتٌ مِّنْ دُونِ سَمَوَاتٍ أُخْرَىٰ لَّيْسَ لَكُم فِيهَا حَيَاةٌ مِّنْ حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَلَا تَمُرُّ أَعْيُنُهُمْ فِيهَا زَيْلًا وَلَا يَتَلَوْنَهَا﴾

الروم: ٤٠

﴿لَا يَمُرُّ بَيْنَهُمَا يَوْمًا لَّا يَمُوتَ فِيهَا سَمَوَاتٌ مِّنْ دُونِ سَمَوَاتٍ أُخْرَىٰ لَّيْسَ لَكُم فِيهَا حَيَاةٌ مِّنْ حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَلَا تَمُرُّ أَعْيُنُهُمْ فِيهَا زَيْلًا وَلَا يَتَلَوْنَهَا﴾

الله هغه ذات دئ چې تاسي ئې پيدا كړئ، بيا ئې تاسي ته روزي دركړه، بيا

تاسي وژني، بيا مو بېرته راژوندي كوي، آيا ستاسي له شريكانو نه داسي

څوك شته چې له دې كارونو نه كوم يو وكړي شي؟! پاكې ده الله لره او

هغه لوړ دئ له هغه څه نه چې دوى ئې ورسره شريك گرځوي.

يعني ستاسي په پيداينبت كې، ستاسي په رزق او روزي كې او ستاسو

په مرگ او ژوند كې هيڅوك له خداى سره شريك نه دي، الله تعالى له

دې عيب نه پاك او له دې نه لوړ دئ چې په دې كارونوكي څوك د ځان

شريك ونيسي.

په دې مبارك آيت كې ويل شوي چې په دغو څلورو كارونو كې

هيڅوڪ او هيڅ ڇه له الله تعالى سره شريڪ نه دي، مشرڪانو ته ويل شوي چي آيا په خپلو دروغجنو معبودانو کي داسي څوڪ مومئ چي له دغو کارونو څخه ڪوم يو وکړي شي، ستاسو په پيداينبت کي، ستاسو په رزق او روزي کي، ستاسو د مرگ په فيصله کي او ستاسو په بياژوندون کي له الله سره شريڪ وي؟! سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ. پاڪي ده الله لره او اوچت دئ له دې نه چي له هغه سره څوڪ په الوهيت او ربوبيت کي شريڪوي.

په خپل رزق يوازي له الله نه وېره:

لکه چي زمور د ژوند او د مرگ فيصله يوازي د الله تعالى له لوري کېږي، واک ئي يوازي له ده سره دئ، او په همدې خاطر مور په خپل ژوند له هغه نه پرته له بل چا وېره نه لرو او په دې باور يو چي په دې مسئله کي له الله نه پرته د بل چا اراده څه اثر نه لري، په دې خبرې مو کلک يقين دئ، هر مسلمان بايد په دې باور وي، په دې کي به شک نه کوي او په هيڅ حالت کي به د هغه په زړه کي د دې خبرې په اړه څه شک او شبهه نه راپيدا کېږي، همدا راز مور په دې باور لرو چي زمور د رزق او روزي ضامن او ذمه وار الله تعالى دئ او زمور د رزق او د روزي انتظام د ده له لوري کېږي، باران د ده په اراده وړېږي او دانه او مېوه د ده په اراده راپيدا کېږي، د همدې لپاره مور په خپل رزق او روزي هم له يوه الله نه پرته له بل چا څخه نه وېرېږو، دا ځکه چي د رزق او روزي پيدا کولو انتظام صرف د الله جل شأنه په اختيار کي دئ، لکه چي قرآن فرمايي:

سوره اسراء: ۱۴۱

سوره اسراء: ۱۴۱

الاسراء: ۷۰

او یقیناً چي مور د آدم اولادې ته کرامت ور په برخه کړ او په وچه (زمکه) او بحر کي مو حمل کړ (د حمل وسایل مو ورته پیدا کړل)، پاکیزه رزق مو ورکړ او دوی ته مو په ډېرو هغو شیانو فضیلت ورکړ چي مور پیدا کړي.

دا آیت مور ته لارښوونه کوي چي الله تعالی انسانانو ته عزت او کرامت ورپه برخه کړ، د دوی لپاره ئې د حمل وسائل پیدا کړل، په وچه کي د آس او اوبس په څېر حیوانات، او د موټرو گاډو په څېر وسابل، په بحر کي کشتی، لکه څنگه چي په بحر کي کشتی ترې مراد دی، همدغسي په وچه کي دا د حمل ټول وسائل ترې مراد دي، د دغو وسایلو اړوند مواد، ضوابط، سنن او قواعد هم الله تعالی پیدا کړي، کوم مواد چي له هغوی نه په استفادې سره انسان موټرې، طیارې او کشتی جوړوي، ټول الله تعالی پیدا کړي او په انسان کي له دغو امکاناتو نه د استفادې استعداد هم د الله تعالی پېرزوینه ده، الله تعالی د دوی لپاره د رزق او روزي انتظام هم کړی، په دنیا کي دغه پاکیزه رزق چي تاسو ئې گورئ، دغه مېوې چي الله ئې د زمکي له مړو اجزاوو، له خټي او خاوري راپیدا کوي، په دومره پاکیزگی سره، له ظرافت، لطافت او نظافت سره، ښایسته او خوندور، داسي چي ته ئې له خوند نه لذت اخلي، له بوی او رنگ نه ئې خوند اخلي، هغه ته ئې

پوستکی ور اغوستي او د دې انتظام ئی کړی چي پاک او ستره وي، الله جل شانه د دوی لپاره د داسی پاک رزق او روزي انتظام وکړ، دوی ته ئې پر ډيرو هغو مخلوقاتو فضيلت ورکړی چي الله تعالی پيدا کړي، له هره پلوه ئې دوی ته فضيلت ورکړ: د صورت له پلوه، د عقل او پوهي له پلوه، د گن شمېر استعدادونو له ناحيې، دا چي هغه ئې په زمکه کي خپل خليفه وگرځولو، د دنيا هر څه ئې هغه ته مسخر کړل، د زمکي او آسمانونو هر څه د هغه په خدمت کي دي او الله جل شانه ده ته رام او مسخر کړي او په دې ترتيب ئې د ټولو مخلوقاتو په نسبت دوی ته فضيلت او لوړوالی ورکړی.

همدا راز الله جل شانه فرمايي:

﴿قُلْ إِنَّمَا رزقِي بِالرِّزْقِ الَّذِي يَرزُقُنِي اللَّهُ فَمَن رزَقْنَا فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْ فَإِنَّمَا نَحْنُ عِندَهُ بِخَائِفِينَ﴾

الملك: ۲۱

﴿قُلْ إِنَّمَا رزقِي بِالرِّزْقِ الَّذِي يَرزُقُنِي اللَّهُ فَمَن رزَقْنَا فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْ فَإِنَّمَا نَحْنُ عِندَهُ بِخَائِفِينَ﴾

آ به څوک وي چي روزي درکړي، که دی خپله روزي وسپموي؟! بلکې دوی ټېنگار کوي، سرکښی کي او (له حق نه) په تېښتې کي.

يعني که الله تعالی خپل رزق له تاسو وسپموي هغه به څوک وي چي تاسو ته رزق درکړي؟ که الله جل شانه خپل رزق بندکړي، باران و نه وروي، لمر راونه خېژوي چي زمکي ته رڼا او تودوخه ورکړي، له زمکي نه دانه او مېوه راشنه نه کړي، دا بادونه چي د نباتاتو د القاح وسيله ده ونه خوځوي او دا د رزق او د روزي ټول وسائل چي تاسو ئې په دې عالم کي

گورئ، که الله جل شانہ دا ټول ختم کړي يا ئې کار متوقف کړي، هغه څوک دئ چې بيا تاسو ته رزق او روزي درکړي؟ د سرغړاوي او له حقيقت نه د کرکي او تېبنتي په وجه هغوی له دغو حقايقو نه مخ اړوي، که داسي نه وي، نو دوی دي ووايي چې که الله تعالی خپل رزق او روزي متوقف کړي، هغه څوک دئ چې له ده پرته تاسو ته رزق او روزي درکړی شي؟
 همدا راز فرمايي:

وَقُلْ إِنِّي خَشِيتُ أَن يَأْتِيَ بِنُورٍ مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطٌ

العنكبوت: ٦٠

وَقُلْ إِنِّي خَشِيتُ أَن يَأْتِيَ بِنُورٍ مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطٌ

او څومره ډېري خزندې چې خپل رزق په شا نه وړي، خدای ورته رزق ورکوي او تاسو ته هم او هغه اورېدونکی پوه ذات دئ.

د زمکي پر سر څومره حيوانات داسي دي چې د خپل رزق او روزي پېټی په اوږو نه وړي، باغ او پټی نه لري، گودام او ذخېره نه لري، د سبا لپاره څه نه ذخيره کوي، د خپل رزق او د روزي پېټی په اوږو نه وړي، الله ورته رزق ورکوي، همداسي ئې تاسو ته هم درکوي، دا حکه چې الله تعالی اورېدونکی او علیم دئ، د بنده دعاء د حال او قال په ژبه اوري، په اړتياوو ئې پوه دئ.

په دنيا کي دومره ژوي شته چې که ټول په شلو برخو ووېشو، نولس ۱۹ برخي ئې په اوبو کي دي او يوه برخه ئې په وچه کي، او د دې يوې برخي نه يو وړوکی جزء انسانان دي، انسانان د دې شلمي برخي نه يوه

وړه برخه ده، له دې نه تاسو د ژوو شمېر معلومولی شئ، دغو ټولو ژوو ته رزاق خدای رزق او روزي ورکوي. داسي حيوانات هم شته چې هر یو ئې، هره وړخ، د یوه کلي په اندازه رزق ته ضرورت لري، په بحرونو او ځنگلونو کې داسي ستر ستر حیوانات شته چې هر یو د یوه کلي په اندازه روزي ته، په یوه وخت کې ضرورت لري، خو نه تجارت کوي، نه پټي کري، نه د خپل رزق او روزي پېټی په اوږو وړي او نه د سبا لپاره څه ذخیره کوي، الله تعالی ورته رزق ورکوي او تاسو ته هم. او الله تعالی د دعاگانو اورېدونکی او د انسان په احتیاجاتو او اړتیاوو پوه دئ، په دې هم پوهېږي چې څنگه هغه ته رزق او روزي ورکړي او د رزق او روزي انتظام ئې څنگه وکړي.

پیغمبر علیه السلام په دې اړه فرمایي:

خدای له دریو کسانو سره مرسته په خپله ذمه اخیستې:

- هغه ځوان چې د عفاف لپاره د نکاح اراده کوي.
- هغه مریي چې د آزادی لپاره له خپل آقا سره مکاتبه کوي.
- او هغه مجاهد چې د الله په لاره کې د جهاد لپاره ملا تړي.

پیغمبر علیه السلام فرمایي: که تاسو له الله تعالی نه داسي ووېرېږئ

لکه چې له هغه سره ښایي، نو تاسو ته به داسي رزق او روزي درکړي لکه مرغانو ته چې ئې ورکوي، سهار تش نس له خپلو کورونو وځي او ماښام ډک نس خپلو کورونو ته بېرته راستنېږي.

قرآن فرمایي:

چا مسخر کړي؟ شپه او ورځ چي د رزق او روزي د پيدا کېدو باعث گرځي
 د چا په اراده ځي راځي؟ لمر د ورځي علامه او سپوږمۍ د شپې علامه ده،
 دا دواړه د رزق په پيدا کېدو کي اساسي ونډه لري، که دا نه وي نو نه به په
 زمکه کي بوټي وو، نه ونه، نه حيوان او نه انسان، د دوی ځواب به څه وي؟
 حتماً به وايي چي دا هر څه د الله تعالی په اراده ترسره کېږي، له دې پرته
 بل ځواب نه لري، نو څنگه او له کومه ځايه دوکه کېږي؟! د دوی د دوکه
 کېدو او بې لاري کېدو عامل څه دی؟"
 همدا راز وروسته فرمايي:

عَالَمٌ لَا يَمْلِكُ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

العنكبوت: ۶۲ ﴿لَا يَمْلِكُ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ﴾

دا الله دی چي له خپلو بندگانو نه هر چا ته چي وغواړي په رزق او روزي
 کي ورته وسعت، بسط او پراخوالی ورکوي او چا ته ئې چي خوښه وي ورته
 تنگوي ئې، "رزق ئې ورته محدود کړي" یقیناً چي الله په هر څه ښه پوه
 دی، "په دې ښه پوهېږي چي د انسان خیر او مصلحت په څه کي دی، دا
 پرېکړه د الهي علم له مخي کېږي، که چا ته پراخ رزق ورکوي، علیم الله
 په دې پوهېږي چي خیر په همدې کي دی او که په چا ئې محدودوي او د
 رزق له محدودیت او تنگوالي سره ئې مخامخ کوي، دا هم د علیم الله
 فیصله ده، حتماً په دې کي یو مصلحت مضمّر دی.

٠ B U C E #hî \$ôirû [SB îsy; %\$ZE B A 'R ` B O Gfby^M úlîr
bqâef W OâÏQ 1014- %ôS#E@%E \$E9jâ9 \$gîQB %eÏ

ÇIÈ

العنكبوت: ٦٣

که هغوی وپوښتې چې له آسمانه اوبه چا نازلي کړې چې زمکه له خپل مرگ نه وروسته بيا پرې راژوندی کوي؟ حتماً به ووايي چې الله، ووايه چې ستايني ټولي الله لره دي خو د دوی ډېری نه پوهیږي.

آيا څوک دې پوښتني ته له دې پرته بل ځواب موندلی شي؟ پرته له دې چې اعتراف وکړي چې دا کار الله تعالی کوي، له آسمانه اوبه نازلوي او مړه زمکه پرې ژوندی کوي، بل څه ځواب لري؟

عزت او ذلت د الله په اختيار کي دی:

لکه چې زموږ د مرگ او ژوند پرېکړه د الله تعالی له لوري کېږي او په همدې خاطر بايد په خپل مرگ او ژوند يوازي له الله تعالی نه ووېرېږو او لکه څنگه چې زموږ د رزق او روزي اختيار د الله تعالی په لاس کي دی او په همدې خاطر بايد په خپل رزق او روزي يوازې له الله تعالی ووېرېږو، همدا راز د انسان د عزت او ذلت پرېکړه هم يوازي د الله تعالی له لوري کېږي، د همدې لپاره بايد عزت د ده په خوا کي ولټوو او په خپل عزت هم صرف له الله تعالی نه ووېرېږو.

قرآن په دې اړه فرمايي:

النساء: ۱۳۹

عزت له مؤمنانو نه پرته کافران په دوستۍ نيسي، آيا د دوی خوا ته عزت لټوي؟ نو عزت خو ټول الله لره دی.

همغو ته چي له مؤمنانو نه پرته کافران په دوستۍ نيسي، آيا د دوی خوا ته عزت لټوي؟ نو عزت خو ټول الله لره دی.

دا منافقين له کافرانو سره دوستي کوي، گمان او انتظار ئې دا دی چي د کافرانو تر څنگ به عزت تر لاسه کړي، په دې نه پوهېږي چي په منافقت او دښمن ته په تسليمېدو سره خپل موجود عزت او اعتبار هم له لاسه ورکوي، په دې نه پوهېږي چي د عزت پر بکره الله تعالی کوي، عزت له ايمان نه پرته له بلي لاري نه شي تر لاسه کېدی، يوازي د الله مؤمن او صالح بنده د واقعي عزت خاوند دی، منافق د هر چا له نظره سپک، ذليل او بې اعتباره وي، هر څوک ئې يوه بې اعتباره وسله گڼي، هيڅوک د يوه مطمئن دوست په سترگه ورته نه گوري.

له دې آيت نه معلومېږي چي له کافرانو سره دوستي او ملگرتيا د نفاق نښه ده، منافق د عزت په طمع دا کار کوي او هغه وخت ئې کوي چي دښمن ورته قوي او مسلمانان ورته ضعيف معلوم شي.

هسي دا منافقين غولېدلي چي د کافرانو په ملگرتيا کي عزت لټوي، د هغوی څنگ ته درومي، له هغوی سره معاهدې کوي، هغوی د اولياوو او دوستانو په توگه نيسي، په دې طمعه چي د هغوی په څنگ کي به عزت تر لاسه کړي، خو يقيناً چي عزت صرف الله سره دی.

Ü rÖ%\$DİSİBİŞİE Ā ĩnŃ) 4è <ld enĒEŞT ū n "ĒEŞ%Īab% ` B

Ə #k ā ŪmİNŞĥ %\$brēāŃŃ ĩ fŷ%Q 4/māŃŃ BĪĀ%\$əyĵēƏ

ÇĪE āŃŃ qē ŷ7 ĩŃrēēBū (Ūŷ%©

فاطر: ۱۰:

خوک چي عزت غواړي (په دې دي پوه وي چي) يقيناً عزت ټول د الله دى، د هغه لوري ته پاكي كلمې لوري درومي او صالح عمل لوړوي او هغه كسان چي (د عزت لاس ته راوړلو لپاره) له بدو نه د تدبير په توگه كار اخلي (سيئات د مكر او تدبير په توگه كاروي) دوى ته شديد عذاب دى او د دغو كسانو بد مكر تباه كېدونكي دى.

دلته د عزت دوه عوامل په گوته كوي:

۱ - پاک قول چي د الله تعالى لوري ته د لوړېدو مجال تر لاسه کوي.

۲ - او صالح عمل چي الله تعالى رفعت او لوړوالی ورکوي.

يعني: يا ښه افکار، نېکه او غوره عقیده د دې باعث کېږي چي انسان عزت تر لاسه کړي او يا صالح عمل، حُکة الله جل شأنه دا دواړه اوچتوي، پاكي خبرې د الله په لوري اوچتې درومي، او دا صالح عمل دی چي الله ورته رفعت او اوچت والی ورکوي. وَ الَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ: او هغه چي له سيئاتو نه د تدبير او مکر په توگه کار اخلي، مکر پټ تدبير ته وايي، يعني دوى له بدو عملونو نه د مکر په توگه استفاده کوي او له دې لاري غواړي

عزت تر لاسه کړي، لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَ مَكْرٌ أُولَئِكَ هُوَ يَبُورُ : د دوی د تمنا او طمعي برعکس دوی ته شدید الهي عذاب په انتظار کي دئ او د دغو کسانو همدا بد مکر په خپله تباہ کېدونکی او بې نتیجې پاته کېدونکی دئ، الله جل شأنه به هيڅ نتیجه پرې مرتب نه کړي.

دلته عزت ته د رسېدلو دوه لارې په گوته شوي:

یوه هغه چې عزت ته د رسېدو لپاره له سیئاتو نه د تدبیر په توگه کار اخیستل کېږي، ناروا تدبیرونه د داسي وسیلې په توگه کارول کېږي چې خاوند ئې عزت ته ورسوي، له حرامو لارو رزق او روزي تر لاسه کوي او په حرام مال او دولت تر لاسه شوی نوم او په ټولني کي خپل کاذب اعتبار حقيقي عزت گڼي، ظالمو حکامو ته به سر تپت کړي، هڅه به ئې دا وي د غوره مالی له لاري حکامو او د اقتدار خاوندانو ته ځان نږدې کړي او له دې لاري عزت تر لاسه کړي، له نورو ناروا او ناجائزو لارو عزت ته د رسېدو هڅه کوي، خو الله تعالی د دوی په اړه فرمایي چې د دوی د هڅو پایله عزت نه بلکي شدید الهي عذاب دئ، دا مکر او تدبیر به ئې شنډ او بې نتیجې پاته شي او هيڅکله به له دې لاري خپلو موخو ته ونه رسېږي.

او بله ئې د صالح عمل، غوره کلام او نېکي عقیدې له لاري الله تعالی ته نږدېوالی او عزت تر لاسه کول دي، الله تعالی د دې ضامن دئ چې څوک دا لار غوره کړي عزت او درناوی به ورپه برخه کوي.

په دې ترتیب تاسو ولیدل چې قرآن خپل مخاطب ته بلنه ورکوي چې یوازي له الله تعالی وپره ولري، هم په خپل مرگ او ژوند، هم په خپل رزق

او روزي او هم په عزت او درناوي، دا هغه شيان دي چي انسان ته تر هر څه زيات ارزښت لري، پرې وېرېږي، ډېر ځله ئې وېره له هغه چا وي چي نه ئې ورکولى شي او نه ئې ترې اخیستلى شي، د دې پر ځاى چي په دې اړه ئې وېره يوازي د دغو شيانو له حقيقي مالک او هغه ذات څخه وي چي په ده ئې پېرزو کړي، برعکس له هغه څه پرې وېرېږي چي نه ئې ده ته ورکړي او نه ئې له ده اخیستى شي، په دې توگه ئې د ماسوى الله وېره او خوف زړه ته لار پيدا کړي، خو تا د قرآن په گڼ شمېر آيتونو کي وليدل چي درته وايي: له خپل هغه رب نه ووېرېږه چي د آسمانونو او د زمکي پالونکى او ساتونکى دى، رحمت ئې بې انتهاه او بې پايه دى، هغه د دې عالم مالک او حاکم دى، دلته د هغه اراده نافذه ده، هر څه د هغه په وړاندي محکوم دي، په دې خاطر به ته نه په خپل مرگ او ژوند له الله تعالى پرته له بل چا وېره لرې، نه په خپل رزق او روزي او نه په خپل عزت او کرامت.

په الله باندي توکل

په الله باندي د ايمان بله غوښتنه دا ده چي انسان به په الله توکل کوي، خو بايد پوه شو چي د توکل معنى څه ده؟ په الله تعالى باندي توکل يعني څه؟ آيا د توکل دا تعبير سم دى چي له کار نه لاس واخلو، په کارونو کي تدبير او احتياط پرېږدو او هر څه الله تعالى ته حواله کړو؟ متأسفانه ځيني خلک توکل په همدې معنى نيسي، هغه د تدبير او احتياط منافي گڼي، ځيني لتي، بې احتياطي، بې تدبيري، بې اعتنايي، تساهل، د مسئوليت عدم

احساس او خپلو وجائبو او مسئولیتونو ته اهتمام نه کول د توکل په نامه یادوي، په داسي حال کي چي دا د توکل ډېر ناسم او غلط تعبیر دی.

که تاسو قرآن ته مراجعه وکړئ دې ته به متوجه شئ چي د قرآن له نظره توکل د عمل کوونکو صفت دی، قرآن توکل د یوه مؤمن عامل او با ایمانه عمل کوونکی انسان خصوصیت او صفت گڼي، توکل دې ته وايي چي ته د احکامو او وجائبو د تعميل لپاره اوچت شې او د دې لپاره ملا وترې چي خپل مسئولیتونه تر سره کړي، خو د نتایجو په اړه ډاډه او مطمئن وي، د دې پروا نه لرې چي په دې باندې به څه نتایج مرتب کېږي، له دې ناحیې ډاډه او مطمئن یې چي الله تعالی ستا هلي حلي نه ضایع کوي، د خپلو کړو وړو نتایج الله تعالی ته حواله کوې، الله جل شأنه د وکیل په توگه نیسي او له نتایجو نه په دې خاطر مطمئن او ډاډه یې چي الله ستا وکیل دی، هغه د هیڅ بنده اجر نه ضایع کوي، دې ته توکل وايي.

دا توکل نه دی چي ته تدبیر، احتیاط او دقت پرېږدې او ووايې چي ما پر الله توکل کړی!! پیغمبر علیه السلام تر ټولو ستر متوکل وو، خو هغه په جنگ کي زره اغوسته، چي کله به جنگ ستر او شدید وو نو دوه زرې به ئې اغوستې، پهره دار ئې درلود، هغه به په جنگ کي ټول امنیتي تدابیر نیول، صفوف به ئې منظم کول، هر چاته به ئې خپله موضع بنودله، له کوم لوري به چي د دښمن د حملې احتمال وو، هلته به ئې فوځ حای په حای کولو، ټول امنیتي تدابیر به ئې نیول، له دې وروسته به ئې پر الله توکل او بروسه کوله.

توکل دې ته وایي چې ته خپله وجیبه او مسؤلیت ترسره کوي، له نتایجو ډاډه او مطمئن یې، هغه الله تعالی ته حواله کوي او الله جل شأنه د وکیل په توگه نیسي.

لکه چې قرآن فرمایي:

قُلْ إِنِّي مَرْءٌ مِّثْلُكُمْ أَنَا مِنَ الْبَشَرِ لَئِن لَّمْ يَهِدِ اللَّهُ لِرَبِّهِمْ أَشْيَاءَ لَبِثُوا لَهَا كَافِرِينَ ۝٤٨

العنكبوت: ۵۸-۵۹

د عمل کوونکو اجر ډېر غوره دی، هغه عمل کوونکي چې صبر ئې وکړ او په خپل رب توکل کوي.

دا نېک اجر او غوره بدله به هغه څوک تر لاسه کوي چې په نیمايي لاره کي بې حوصلې او بې صبره نشي، شکوه او شکایت و نه کړي، کله چې له ستونزو او کړاوونو سره مخامخ شي نادم او پنبېمانه نشي، شکوه او شکایت ونه کړي، بلکي صبر کوي، او هغه چې له نتایجو نه هم ډاډه او مطمئن وي، نتایج الله ته حواله کوي او په الله توکل کوي. گورئ چې توکل د عامل صفت دی، د بې عمله صفت نه دی، خو ځیني متوکل هغه بې عمله کس گڼي چې عمل نه کوي، خپل مسؤلیت نه ترسره کوي، خپل وجائب نه ادا کوي او صرف په خوله وایي چې په الله مي توکل دی.

توکل داسي وگڼئ: الله تعالی مسلمانان په دې مکلف کړي چې که د دښمن شمېر تر دوی دوه ځله زیات وي، مقابله به ئې کوي، دښمن ته به شا نه اړوي او له میدان به نه تښتي، که ته د دغه الهي حکم مطابق د یوه داسي ځواکمن دښمن مخي ته ودرېږې او مقابلې ته ئې ملاتړې چې ستا

دوه برابره دئ، د نښتي د پايلو په اړه هيڅ اندېښنه نه لرې، نتايج خپل رب ته حواله کوي او په ډاډه او مطمئن زړه د دښمن مقابله کوي، دې ته توکل وايي. ته ځکه د داسي دښمن مقابلې ته ملا ترې چي د الله تعالی په دې وينا دي باور دئ چي فرمايي: که څه هم د کافرانو شمېر، ستاسو په نسبت لس چنده وي، تاسو به غالب ياست، ته په دې باور لرې، د لس چنده لښکر سره مخامخ يې، د هغه مقابله کوي او له خپلي کاميابۍ او فتحې نه ډاډه او مطمئن يې، د توکل حقيقي معنی همدا ده. يعني توکل د بې عملو صفت نه دئ؛ بلکي د عمل کونکو صفت دئ.

د احد په جنگ کي، ځينو کسانو غوښتل چي بې زړه توب وکړي، په هغو کي جن، وېره او بې همتي راپيدا شوه، د پيغمبر عليه السلام او د مسلمانانو لښکر ئې يوازي پرېښود او بېرته په شا وگرځېدل، په ځينو نورو کي د دوی په شا تگ تشويش راپيدا کړ، غوښتل ئې هغوی هم بې زړه توب وکړي، قرآن په دې اړه فرمايي:

كُلٌّ مِّنْهُمْ لِيُبْغِىَ الْكُفْرَ بِرَبِّهِمْ وَيَكْفُرُوا بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

آل عمران: ۱۲۲

كُلٌّ مِّنْهُمْ لِيُبْغِىَ الْكُفْرَ بِرَبِّهِمْ وَيَكْفُرُوا بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

کله چي ستاسو دوو قبيلو د بې زړه توب قصد وکړ، په داسي حال کي چي الله ئې ولي او مرستندوی وو او مؤمنان خو بايد پر الله توکل وکړي. دا همغه دوه قبيلې، بنو حارثه او بنو سلمه دي چي د ابی بن سلول او د ده د ملگرو له ستنېدو وروسته نږدې وه بې همتي وکړي او له جگړي په شا شي. د

دوی په اړه ویل شوي چې بې همتي ورته مناسبه نه وه، د چا چې الله مولا او مل وي؛ ولي به بې همتي کوي، له مؤمنانو سره خو دا بنایي چې تل او په هر حالت کې ئې پر خپل خدای توکل او بروسه وي او د دښمن له زور ځواک نه ونه وېرېږي.

گورئ چې دلته هم په ډېر تأکید او پرېکنده توگه ویل شوي چې د ایمان یوه تقاضا دا ده چې مؤمن به پر خپل رب توکل کوي، د ایمان له هر مدعي نه د ایمان غوښتنه دا ده چې پر الله به توکل او بروسه کوي.

همدا راز فرمایي:

ك \$' Ēar 4\$799qB qè \$79 ? \$|=Fÿ2 \$B ŵ) \$7u<ĀĤ ` ©@6

التوبه: ۵۱

ÇIE Ğ qZBsBtE2 qGtā

(ورته) ووايه: له هغه څه پرته چې الله راته ليكلي هيڅ مصيبت نه رارسې، هغه مو مولا دئ، او مؤمنان بايد پر الله توکل وكړي.

يعني د كافرينو د گواښونو په وړاندي به ستا ځواب دا وي: ٥

ك \$' Ēar 4\$799qB qè \$79 ? \$|=Fÿ2 \$B ŵ) \$7u<ĀĤ ` ©@6

او مخکې له مخکې ئې راته مقدر کړي، بل هيڅ مصيبت نه رارسېږي، دا ستا د عقيدې او ایمان یوه برخه ده چې باور وکړې هيڅ مصيبت نه دررسېږي؛ مگر هغه چې تا الله تعالی تا ته له مخکې نه مقدر کړي. دوهمه برخه ئې دا ده چې ته به پدې خبرې باور لرې چې الله ستا مولا دئ، هغه به تا یوازي نه پرېږدي، هغه به ستا هلي ځلي نه ضایع کوي، تا به د دښمن په

وراندي په ميدان کي يوازي نه پرېږدي. او درېيمه خبره دا ده چې مؤمنان بايد پر الله توکل وکړي. وَ عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ .

زموږ بروسه او اعتماد په الله دئ، دا حکه چې موږ ايمان لرو او د ايمان تقاضا دا ده چې انسان به په الله بروسه کوي.

د دې مبارک آيت مهمي لارښووني دا دي:

- د الله تعالى له اذن نه پرته هيچا ته کوم مصيبت نه رسېږي.
- انسان ته يوازي هغه مصيبت وررسېږي چې له مخکي نه هغه ته مقدر او د ده په تقدير پانې کي ليکل شوی.

• دا مقدرات نه بدلېږي.

- او دا چې الله زموږ مولا او چاره گر دئ، موږ به يوازي نه پرېږدي، په هره پرېکړه او فيصله کي ئې زموږ لپاره خیر مضمّر دئ، دا حکه چې الله زموږ مولا دئ او هر څه د هغه په اراده کېږي، که په موقتي توگه له ماتې سره مخامخ کېږو، زموږ خیر په همدې کي مضمّر دئ او که فتح او غلبه را په برخه کړي خیر په همدې کي دئ، دا حکه چې الله زموږ مولا دئ.

- او دا چې د ايمان خاوندان بايد پر الله تعالى باندي توکل وکړي، له نتايجو نه مطمئن وي، کار به الله ته حواله کوي او له دې نه به ډاډه وي چې الله جل شأنه به په هغه باندي نېک نتايج مرتب کوي.

د مائدي په سوره کي دې مطلب ته داسي اشاره شوې:

لَا يَأْتِيكُمُ الْمَوْتُ إِذْ أَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي بُيُوتِكُمْ أَتَأْتِيكُمْ بِهِ مِنْ لَدُنْهُ أَنْ تُقَالُوا إِنَّكُم مَّرْكُومُونَ

١٥٩

المائدة: ٢٣

له هغو چي وپربدل، دوو سړيو ئې چي الله پرې پېرزوينه كړې وه، وويل: له دروازې پرې ورننوځئ، نو كله هم چي ورننوټئ تاسو به بريالي وئ او كه مؤمنان وئ نو پر الله بايد توكل وكړئ.

موسى عليه السلام څه كسان يوه ښار ته د معلومات راغونډولو لپاره لېږلي وو چي وگوري هلته د دښمن حالت څنگه دئ، هغوى ئې پوه كړي وو چي كوم احوال تر لاسه كړئ نو خلكو ته به ئې نه وايست، خاص ما ته به ئې رارسوئ. دوى چي راوگرځېدل، ځينو ئې په قوم كي وپره او خوف راپيدا كاوو او ويل ئې چي دښمن قوي دئ او مقابله ئې ممكنه نه ده، خو د دوى له جملې نه دوو كسانو قوم ته ډاډ وركاوو او حملې ته ئې هڅول.

له دغه قوم نه چي له دښمنه ئې وپره درلوده، دوو ئې چي الله تعالى پرې پېرزوينه كړې وه او د وپري په ځاى ئې زړونه له ډاډ او اطمئانه ډك وو، قوم ته ويل: په دښمن له دروازو داخل شئ، ستاسو له ننوتلو سره سم به دښمن ماتې خوري او تاسو به غالب او فاتح وئ، دوى د بريا، فتحي او د

ډاډ او اطمئنان خبره وكړه او وئې ويل: **Qyã b) pëqû k \$' Æar**

ÜüZBSB: كه په رښتيا تاسو ايمان لرئ نو پر الله توكل وكړئ؛ كه د ايمان

په دعوى كي رښتيني يئ نو ځان الله ته وسپارئ، په الله توكل وكړئ، په

دبسمن برید وکړئ او له نتائجو ئې مطمئن او ډاډه اوسئ، گورئ چې د ایمان خاوندان همدا خبره کوي چې باید مؤمن انسان پر الله بروسه او اعتماد وکړي.

همدا راز فرمايي:

لَآ اِیْمَانَ لَیْسَ بِاِیْمَانٍ اِنْ سَأَلْتَهُمْ لَمَّا نَزَّلْنَا السُّورَةَ قَالُوا لَا بَأْسَ بَالِیْمَانِ الْاِسْمِ الْاَعْجَبُ لَمَّا نَزَّلْنَا الْاِسْمَ الْاَعْجَبُ لَمَّا نَزَّلْنَا الْاِسْمَ الْاَعْجَبُ لَمَّا نَزَّلْنَا الْاِسْمَ الْاَعْجَبُ

قُرْآن مجید

یونس: ۸۴

او موسی وویل: ای زما قومه! که تاسو پر الله ایمان راوړی وي، نو په هغه توکل وکړئ که رښتیا د الله اوامرو ته منقاد یاست "که مسلم یاست او ایمان لرئ نو په الله توکل وکړی"

گورئ چې دلته هم قرآن عظیم الشان فرمايي چې په الله باندي توکل د ایمان غوښتنه او تقاضا ده.

ډاډه او مطمئن زړه

په الله باندي دایمان یوه بله تقاضا او غوښتنه دا ده چې د الله ذکر او د هغه یادونه باید د انسان د اطمینان باعث شي او اضطراب او پرېشاني ئې ختمه شي، تر سخت نه په سخت حالت کي هم کله چې د الله نوم اخیستل کېږي، باید همدا د انسان د ډاډ او اطمینان باعث شي او د هغه تشویش او پرېشاني رفع شي.

قرآن عظیم الشان موږ ته همدا نبیي چې څوک په الله ایمان لري،

همدا ايمان به په سختو حالاتو کي د دې باعث شي چي هغه ډاډه او مطمئن وي، برعکس هغه چي په الله ايمان نه لري، تل به مضطرب او پرېشانه وي، حيران به وي او وېرې او خوف به نيولی وي. په دې باب گن شمېر آيتونه راغلي، لکه چي فرمايي:

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْمَمْنُونِ

الرعد: ۲۸

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْمَمْنُونِ

هغه چي ايمان ئې راوړی او د الله په ذکر سره ئې زړونه مطمئن کېږي، خبر دار چي د الله په ذکر او يادولو سره زړونه مطمئن کېږي

يعني هغه چي ايمان لري، د الله د نوم په اخيستلو سره، د الله په ذکر سره او چي کله الله ور په ياد شي، په دې سره ئې زړونه مطمئن شي. دا ځکه چي کله شيطان درته وسوسې تلقين کړي او خوف دي په زړه کي راپيدا کړي، خو چي کله ته دې خبري ته متوجه شې چي ستا مرگ ژوند د الله په اختيار کي دئ او دلته هر څه د الله په اراده ترسره کېږي، هغه لکه چي ستا پيدا کوونکی دئ همدا راز ستا پالونکی او ساتونکی هم دئ، د هغه رحمت او پېرزوينه بې انتهاء ده او هغه د دې ملک مالک دئ، په دې زمکه کي د هغه اراده حاکمه او نافذه ده او هر څه د ده ارادې ته منقاد دي، دا اعتقاد او دا ايمان پخپله د دې باعث شي چي ته ډاډه او مطمئن وې او متيقن وې چي له تصادفي حوادثو او پېښو سره نه مخامخ کېږې، بلکي دلته چي هر څه کېږي د يوه مالک الملک الله په اراده کېږي، په دې خاطر، ته

مطمئن او ډاډه وي.

د الفتح په سورې کي راغلي:

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّبِعُوْا السَّيِّئَاتِ الَّتِيْ كُنتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۗ فَاُولٰٓئِكَ صُحُفُهُمْ سَوَّاهُ ۗ وَكَانَ اُولٰٓئِكَ فِيْ عَمَلٍ مُّبِيْنٍ

ۙ اُولٰٓئِكَ هُمُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ۗ وَكَانَ اُولٰٓئِكَ فِيْ عَمَلٍ مُّبِيْنٍ ۗ اُولٰٓئِكَ هُمُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ۗ وَكَانَ اُولٰٓئِكَ فِيْ عَمَلٍ مُّبِيْنٍ

الفتح: ۴ ۙ اُولٰٓئِكَ هُمُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ۗ وَكَانَ اُولٰٓئِكَ فِيْ عَمَلٍ مُّبِيْنٍ

دی هغه ذات دی چې د مؤمنانو په زړونو کي ئې سکینه نازله کړه، چې ایمان ئې په نور ایمان ورزیات کړي او د آسمانونو او زمکي ټولي لښکري د الله دي او الله باحکمه پوه ذات دی.

په دې مبارک آیت کي، د هغه حالت په اړه بحث شوی چې پیغمبر علیه السلام له خوارلس سوه ملگرو سره د عمرې او طواف په نیت له مدینې نه خوځېږي، دښمن د هغه مخه نیسي، په سخت خطرناک سفر وتلی، بی له وسلې او بې له جنگې تیاري نه د دښمن تر تسلط او سیطری لاندي منطقي ته ننوتی، دښمن د مقابلي اراده لري، په همدغه خطرناک سفر کي دی او یاران ئې ډاډه او مطمئن ول، دا هغه ډاډ او اطمئنان وو چې الله جل شأنه د دوی په برخه کړی وو، په دې توگه ئې د دوی ایمان ته قوت او خلا ورکړې وه، هغوی مطمئن او ډاډه وو او په الله جل شأنه ئې بروسه او اعتماد وو.

گورئ چې څوک ایمان لري نو الله جل شأنه په داسي سخت حالت

کي د هغه په زړه کي اطمئن او ډاډ راپيدا کوي او د هغه اضطراب او پرېشاني ختموي.

همدا مطلب د توبې د سورې په ۲۶ او ۴۰ آیتونو کي داسي بيان شوی:

أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ نُجُومًا لِيَسْأَلُوا بِهَا أَهْلَهُمْ مِنْ حَيْثُ أَتَوْنَهَا ۚ وَاللَّهُ يَسِّرُ الْبَلَاءَ لِمَنْ يَشَاءُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ ذَكِيمٌ

أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ نُجُومًا لِيَسْأَلُوا بِهَا أَهْلَهُمْ مِنْ حَيْثُ أَتَوْنَهَا ۚ وَاللَّهُ يَسِّرُ الْبَلَاءَ لِمَنْ يَشَاءُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ ذَكِيمٌ

التوبة: ۲۶

قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

بيا الله په خپل پيغمبر او مؤمنانو باندي سكينه نازله كړه او هغه لښكرې ئې راولېږلې چي تاسي نه ليدې او كافران ئې تعذيب كړل او دا د كافرانو سزا ده.

د حنين په جگړه کي چي د مسلمانانو شمېر هومره وو چي دوی ئې په تعجب او حيرت کي غورخولی وو، خو ناخاپي د حنين په منطقه کي د خپل شمېر په نسبت له تقريباً څلورمي برخي دښمن سره مخامخ کېږي، د دوی شمېر تر دولس زره نه اضافه وو او د دښمن فوځ تقريباً څلور زره کسان وو، خو د دوی له ناخاپي حملې نه دومره پرېشانه شول چي پيغمبر عليه السلام ئې په ميدان کي يوازي پرېښود، زمکي حای نه ورکولو، قرآن عظيم الشان د دوی د پرېشانی په اړه فرمايي: زمکه له خپلي پراخي سره سره په تاسو تنگه شوه، دا د الله تعالی پراخه زمکه په تاسو تنگه شوه، د

تېکي او د پناه حای مو نه موندلو او پیغمبر علیه السلام مو په میدان کي یوازي پرېښود. خو د دې نه وروسته قرآن عظیم الشان فرمایي چي بیا مو په پیغمبر علیه السلام او په مؤمنانو باندي سکینه نازله کړه. په لومړیو شېبو کي مضطرب او پرېشانه دي، زمکه ورته حای نه ورکوي، د تېکي او د امن پناه حای نه مومي، خو په دې پسي متصل د دوی په زړونو کي سکون، ډاډ او اطمینان راپیدا کېږي. دا هم د ایمان یوه علامه ده، الله په سختو حالاتو کي د ایمان په وجه د انسان په زړه کي ډاډ، اطمینان او سکون راپیدا کوي.

هدما مطلب په څلوېښتم ۴۰ آیت کي په دې الفاظو راغلی:

﴿إِن يَأْتِكُمْ مَعْرِبَةٌ أَوْ يَأْتِيَ الصَّانِعَاتُ مِنَ الْمَعْرِبِ فَلَا تُخَافُوا وَهُنَّ أَسْفَلُ الْمَعْرِبِ وَأَسْفَلُ الْمَعْرِبِ﴾
 ﴿وَإِن يَأْتِكُمْ مَعْرِبَةٌ أَوْ يَأْتِيَ الصَّانِعَاتُ مِنَ الْمَعْرِبِ فَلَا تُخَافُوا وَهُنَّ أَسْفَلُ الْمَعْرِبِ وَأَسْفَلُ الْمَعْرِبِ﴾
 ﴿وَإِن يَأْتِكُمْ مَعْرِبَةٌ أَوْ يَأْتِيَ الصَّانِعَاتُ مِنَ الْمَعْرِبِ فَلَا تُخَافُوا وَهُنَّ أَسْفَلُ الْمَعْرِبِ وَأَسْفَلُ الْمَعْرِبِ﴾
 ﴿وَإِن يَأْتِكُمْ مَعْرِبَةٌ أَوْ يَأْتِيَ الصَّانِعَاتُ مِنَ الْمَعْرِبِ فَلَا تُخَافُوا وَهُنَّ أَسْفَلُ الْمَعْرِبِ وَأَسْفَلُ الْمَعْرِبِ﴾
 ﴿وَإِن يَأْتِكُمْ مَعْرِبَةٌ أَوْ يَأْتِيَ الصَّانِعَاتُ مِنَ الْمَعْرِبِ فَلَا تُخَافُوا وَهُنَّ أَسْفَلُ الْمَعْرِبِ وَأَسْفَلُ الْمَعْرِبِ﴾

که تاسو د پیغمبر مرسته و نه کړئ، یقینا الله د هغه مرسته وکړه، کله چي کافرانو هغه په داسي حال کي د (خپل ملک نه) اخراج کړ چي هغه یو له دوو کسانو څخه وو، کله چي دواړه په هغه غار کي ول، هغه مهال چي خپل

ملگري ته ئې مکرر ويل: غمجن کبره مه، يقيناً چي الله له مور سره دئ، نو الله خپله سکينه پرې نازله کړه او په هغو لښکرو ئې د ده مرسته وکړه چي نه مو ليدل، د کافرانو شعار ئې تيت کړ، او الهي کلمه خو لوړه ده، او الله باحکمه عزتمن دئ.

دا مبارک آيت د ضعف او کمزورۍ هغه حالت انخوړ کړی چي د مکې کفارو پيغمبر عليه السلام له خپله ملکه وتلو ته اړ کړ، په داسي حالت کي ووتلو چي د دوو کسانو دوهم کس وو، مجبور وو يوه غار ته پناه يوسي، ټول قوم د ده د نيولو او وژلو لپاره وتلی، توري ئې له تېکو ايستلې، ابوجهل د دې اعلان کړی چي که هر چا پيغمبر عليه السلام ونيولو يا ئې ووژلو سل اوښان به هغه ته انعام ورکوي، د مکي مکرمې ټولي لاري نيول شوې.

دا خو څه کوئ چي دوی دوه کسان وو، ټول قوم ئې په خلاف وتلی او هغه ئې له خپل ملک نه اخراج کړی، او دې ته مجبور شوی چي غار ته پناه يوسي، بلکي په همدې حالت کي هم د ده دا دوهم ملگري، د دې په حای چي د ده د ډاډ او اطمئنان باعث شي، برعکس ده ورته اطمئنان ورکاوو، يعني هغه هم پرېشانه او مشوش دئ. که د سنگر ملگري مطمئن او ډاډه وي دا د انسان د اطمئنان باعث کېږي، خو گورئ چي حالت داسي دی چي ملگري ئې د ده ډاډگېرني او اطمئنان ته ضرورت لري، هغه ته وايي: لا تحزنن ان الله معنی: مه غمجن کېږه، الله له مور سره دئ، گورئ چي په دغسي سخت حالت کي پيغمبر عليه السلام مطمئن او ډاډه دئ او په دې

کامل یقین لري چي الله له هغه سره دئ. د همدې اطمئن او ډاډ د اظهار نه پس الله تعالی مزید سکینه پرې نازله کړه او په غیبی لښکرو سره ئې د ده مرسته وکړه: فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ یعنی کله چي ده اطمئن وښود او په دې خبرې ئې خپل ډاډ څرگند کړ چي الله له ده سره دئ او خپل ملگري ته ئې هم اطمئن ورکړ، د دې اطمئن او ډاډ له څرگندولو الله خپله سکینه پرې نازله کړه، الفاظ داسي دي چي ښيي دا سکینه او اطمئن د هغې مخکنی وینا نتیجه وه، چي خپل ملگري ته ئې وویل: لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا: مه غمجن کېږه یقیناً چي الله له موږ سره دئ او د همدې وینا په سبب الله جل شأنه په داسي لښکرو سره تأیید کړ او د هغه مرسته ئې وکړه چي تاسو نه لیدل، دا فتحه او غلبه او د ملائکو راتگ د دې خبرې نتیجه وه چي پیغمبر علیه السلام خپل ملگري ته وویل: مطمئن او سپږه چي الله له موږ سره دئ. وَ جَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى: او د کافرانو کلمه ئې نسکوره او راتپته کړه وَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا: او د الله کلمه همدا اوچته ده، وَ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ: او الله عزیز حکیم ذات دئ. الله غالب او با حکمته دئ، هغه په دې قادر او توانا دئ چي مؤمنانو ته فتح او غلبه ورکړي، د کافرانو مکر شنډ کړي، توطئې ئې خنثی کړي او پرې نږدي چي هغوی خپل هدف ته ورسېږي او هغه حکیم دئ، په دې ښه پوهېږي چي په څه ترتیب او له کومي لاري پیغمبر علیه السلام او مؤمنانو ته فتح او غلبه ورکړي او کافران له ماتې او هزیمت سره مخامخ کړي، هم غالب دئ او هم حکیم، عزیز دئ، تاسو ته پر هر ځواکمن دښمن بری درکولی شي،

حکیم دئ پوهېږي چي څنگه دښمن په خپلو هڅو کي ناکام کړي او پرې نږدي چي خپل هدف ته ورسېږي.

د آل عمران د سورې په ۱۷۳ آیت کي هم دې مطلب ته اشاره شوې، هلته چي الله جل شأنه فرمايي:

لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ سِرٌّ وَلَا سِرٌّ مِنَ النَّاسِ لَا يَفْهَمُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الْفٰكِرُونَ

لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ سِرٌّ وَلَا سِرٌّ مِنَ النَّاسِ لَا يَفْهَمُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الْفٰكِرُونَ

هغه "مؤمنان" چي خلکو ورته وويل: يقيناً چي ډېر خلک "ستاسو دښمنان" درته راغونډ شوي "لښکري ئې ستاسو په خلاف راغونډي کړې دي" نو له دوی نه ووېرېئ! نو "دې خبرې" د دوی ايمان لازيات کړ، او وئې ويل: الله مور ته کافي دئ او هغه غوره وکيل دئ.

گورئ، د دې په حای چي د دښمن دا تبليغات چي ويل ئې د مسلمانانو په خلاف فوځونه او لښکري را غونډ شوي، د دوی په زړونو کي وېره او خوف راولاړ کړي، برعکس دا د دوی د ايمان د مزيد تقويې باعث گرځي او وايي: حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ: الله مور ته کافي دئ او هغه غوره وکيل دئ. هغوی مطمئن او ډاډه دي، د دښمن له فوځونو او لښکرو نه وېره نه ساتي، د دې په حای چي د فوځونو راغونډېدل د دوی په زړونو کي وېره او خوف راپيدا کړي، برعکس د هغوی ايمان تقويه کېږي، په الله ئې اعتماد اضافه کېږي، الله ته ئې هيلي زياتېږي، په سختو حالاتو کي د هغوی اړيکي له خپل رب سره مزيد مضبوطي شي، او همدا د دوی د ايمان د تقويې باعث

هدما مطلب د آل عمران سورې په بل آيت کي داسي راځي:

(مَا زَبَدْنَا مِنْ لَدُنْكَ مِنْ مَلَكٍ اَوْ مِنْ رُوحٍ اَوْ مِنْ شَيْءٍ مِمَّا يَخْلُقُ فَاِذَا هِيَ اِلَّا اَسْمَانٌ مَوَدَّعَةٌ

اَوْ اَرْضٌ اَوْ شَيْءٌ مِمَّا يَخْلُقُ فَاِذَا هِيَ اِلَّا اَسْمَانٌ مَوَدَّعَةٌ

اَوْ اَرْضٌ اَوْ شَيْءٌ مِمَّا يَخْلُقُ فَاِذَا هِيَ اِلَّا اَسْمَانٌ مَوَدَّعَةٌ

اَوْ اَرْضٌ اَوْ شَيْءٌ مِمَّا يَخْلُقُ فَاِذَا هِيَ اِلَّا اَسْمَانٌ مَوَدَّعَةٌ

اَوْ اَرْضٌ اَوْ شَيْءٌ مِمَّا يَخْلُقُ فَاِذَا هِيَ اِلَّا اَسْمَانٌ مَوَدَّعَةٌ

اَوْ اَرْضٌ اَوْ شَيْءٌ مِمَّا يَخْلُقُ فَاِذَا هِيَ اِلَّا اَسْمَانٌ مَوَدَّعَةٌ

اَوْ اَرْضٌ اَوْ شَيْءٌ مِمَّا يَخْلُقُ فَاِذَا هِيَ اِلَّا اَسْمَانٌ مَوَدَّعَةٌ

آل عمران: ۱۵۴

مَا زَبَدْنَا مِنْ لَدُنْكَ مِنْ مَلَكٍ اَوْ مِنْ رُوحٍ اَوْ مِنْ شَيْءٍ مِمَّا يَخْلُقُ فَاِذَا هِيَ اِلَّا اَسْمَانٌ مَوَدَّعَةٌ

بيا ئې له دې غمونو نه وروسته پرتاسو د پرکالي په بڼه کي هغه ډاډينه نازله کړه چي ستاسو پر يوې ډلي به غورېدله او بله ډله بيا داسي وه چي خپلو ځانونو په اندېښنه کي غورځولي وو، د الله په اړه ئې د جاهليت د دور ناروا گمانونه کول، ويل ئې: د دې کار څه زموږ په برخه دي؟ ورته ووايه: کار خو ټول الله لره دئ، دوی په خپلو زړونو کي هغه څه پټوي چي تا ته

ئې نه څرگندوي، وايي: که د دې کار څه زموږ په برخه وي نو دلته به نه وژل کېدو، ورته ووايه: که په خپلو کورونو کې هم وي نو هغه کسان به هرومرو د خپلي مړيني ځای ته راوتلي وو چې وژنه ئې مقرر شوې وه او ترڅو ستاسو د سينو خبرې و آزمويي او ستاسو د زړونو شته عيار کړي او الله د زړونو په شته وو ښه پوه دئ.

گورئ چې دلته دوه داسې ډلې سره مقايسه شوې چې له ورته خطر سره مخامخ دي، د جگړې سخت حالت او د دښمن له لوري د لوی برید وپړه، خو يوه ډله دومره ډاډه او مطمئن ده چې پرمېنځي پرې راځي، له خوب نه مخکې چې کوم حالت پر انسان راځي، پر دوی همدا حالت راتلو، او دا همغه امن، سکون او ډاډينه وه چې الله تعالی پر دوی نازلوله، خو د دې په مقابل کې بله ډله داسې وه چې دې غم او اندېښنې مصروف کړي وو چې له دې خطرې به څنگه ځان ژغوري، څه چاره به کوي، پرېشان او مضطرب وو، دا هغه مهال وو چې د احد د جگړې په دوران کې، د مسلمانانو د لښکر په لیکو کې د سخت اضطراب او پرېشانی حالت راپيدا شو، د دښمن د برلاسي او د مجاهدينو د ماتې آثار او نښې راڅرگندي شوې، په دې وخت کې مسلمانان په څو ډلو ووېشل شول، قرآن عظيم الشان د ځينو حالت داسې بيانوي چې د ډېر ډاډ او اطمینان په وجه د خوب حالت ورباندي راځي، تاسو پوهېږئ چې انسان ته يوازې هغه وخت خوب ورځي چې په بشپړه توگه ډاډه او مطمئن وي، يو معمولي تشويش د دې باعث شي چې له انسانه خوب وتښتي، هغه مهال خوب پرې راځي چې ټول

تشویشونه ئې رفع شي او كاملا ډاډه او مطمئن شي، د جنگ په دوران كې چي په چا خوب راځي، د دې معنی دا ده چي له هغه سره په همدې حالت كې هيڅ تشویش او اندېښنه نشته.

كه الله تعالى په سخت حالت كې د واقعي مؤمنانو زړونه په ډاډ او اطمینان خړوبوي، آن تر دې حده چي په دوی باندي پرمبښكي راځي، په مقابل كې ئې بله ډله د ایمان د ضعف په وجه په سخت حالت كې په داسي وېرې او تشویش اخته وي چي د خپلو نفسونو غم او اندېښنې مصروف كړي وي او د الله تعالى او د هغه د وعدو په اړه د جاهليت د دورگمانونه كوي، له خپل انتخاب او له مسلمانانو سره له ملگر تيا پښېمانه وي او وايي: هَل لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ چي له دې خبري نه د دوی مراد يا دا وي چي آیا له دې كاره موږ ته كومه گټه متصوره ده؟ آیا له داسي كارونو نه څه نتیجه تر لاسه كولی شو؟ موږ ته به څه په لاس راشي؟ دا خو يو بې نتیجې كار دی!! او یا ئې مراد دا دی چي د دې كار د ادارې او لارښوونې په اړه موږ څه اختیار او واک نه لرو، مسئولیت ئې د هغه چا په غاړه دی چي د جنگ سوق او اداره ئې په لاس كې ده، دا كار زموږ په مشوره ونشو، زموږ معقولو وړاندیزونو ته اعتناء ونه شوه، نو ځكه له دې ماتې سره مخامخ شوو، كه قيادت او مشري زموږ په لاس كې وي، كه زموږ رایه منل شوې وي، نو له دې ماتې سره به نه مخامخ كېدو!!

هو؛ دا منافقین دي چي د ماتې نه وروسته د خپلو نفسونو فكر حیران كړي وي او په دې اندېښنه كې وي چي څنگه ځان وژغوري، څه وكړي چي

هغوی ته صدمه و نه رسېږي او له خطر نه ځنگه خوندي پاته شي، د الله جل شأنه او د ده وعدو په اړه ډول ډول ناحقه جاهلانه گمانونه کوي، قرآن موب ته لارښوونه کوي چې د منافقینو د دغو تبلیغاتو په ځواب کې باید ووايو: **إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ**: یقیناً چې کار ټول الله لره دی، ټول کارونه د ده په اختیار کې دي، فیصلې دی صادروي، په کارونو باندې نتایج دی مرتب کوي، اختیارات له ده سره دي، د چارو پایلې دی ټاکي او هر کار د ده په اراده ترسره کېږي. قرآن فرمایي چې د منافقینو دا خبرې له هغو افکارو او عزایمو نشأت کوي چې دوی ئې په خپلو سینو کې پټ ساتي او له څرگندولو ئې ډډه کوي: **يَخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ**: په خپلو سینو کې هغه څه پټوي چې نه غواړي تا ته ئې څرگند کړي، که څه هم خبرې په دې انداز کوي چې گواکې د نتایجو په اړه تشویش لري او وایي آیا په دې کار مو څه نتیجه مرتب کېدی شي؟ موب هم په دې کې څه برخه لرو؟ خو د دوی په سینو کې ډېری خبرې داسې دي چې څرگندول ئې نه غواړي، **يَقُولُونَ لَوْ كَان لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَهُنَا**: وایي: که له دې کار نه موب ته څه برخه وای نو دلته به نه وژل کېدو، که رښتیا دا وعده حق وی چې الله جل شأنه به زمونږ مرسته کوي، موب به فاتح او غالب یو او دښمن به ماتې خوري، نو ولي به موب دلته له ماتې سره مخامخ کېدو او ولي به وژل کېدو، که چېرې د دې کار اداره زمونږ په لاس کې وی او قیادت او مشري زمونږ په اختیار کې وی، دلته به زمونږ کسان وژل کېدل!!

ډېر کسان داسې وي چې د ماتې او هزیمتونو پر مهال د قیادت په

خلاف همدا راز تبليغات کوي، هغه جاه طلب عناصر چي د قيادت لاس ته راوړلو لپاره مترصد وي او غواړي له هر فرصت نه په استفادې سره موجود قيادت وټکوي او په صف کي د هغه اعتبار تضعيف کړي، د ماتو په دوران کي همدا تبليغات کوي: که کار زموږ په لاس کي وي، که زموږ رايه منل شوې وي، که موږ ته موقع راکړ شوې وي، که قيادت او رهبري زموږ په لاس کي وي، نقشه او پلان موږ وضع کړی وي، نو دلته به له ماتې سره نه مخامخ کېدو!! تل د هزيمتونو په دوران کي ځيني کسان دغسي منافقانه مواقف غوره کوي. بسايي له دې مشکل سره د هري جبهې هر قوماندان مخامخ شوی وي چي د ده د جبهې هغه غرضي او جاه طلب کسان چي غواړي د ده ځای ونيسي، دې ناروا مقصد ته رسېدو لپاره هغه موقع تر ټولو غوره فرصت گڼي چي جبهه په موقتي ډول له ماتې او کړاوونو سره مخامخ شوې او تلفات ئې ليدلي وي، دلته ده چي دغه منافق عناصر، د قيادت وېرې، چي غواړي ثابته کړي دا جنگونه په روان شکل کي بې فائده دي، تر څو چي د قواوو ترمنځ توازن نه وي راغلی، د عسکري او فوځي وسائلو له ناحيې مو پر خپل دښمن برلاسي او تفوق نه وي حاصل کړی، بايد له دښمن سره د ټکر او تصادم لاره غوره نه کړو، دوی له دغو ماتو نه د موجود مجاهد قيادت په ضد استفاده کوي او دا تبليغات کوي چي که قيادت زموږ په لاس کي وي، زموږ رايه منل شوې وي، زموږ مشورو ته مو غوږ ايښی وي، او قيادت د دغو موجوده کسانو په اختيار کي نه وي نو دلته به زموږ کسان وژل کېدل، قرآن د دوی په ځواب کي فرمايي: قُلْ لَوْ كُنْتُمْ

فِي يُبَوِّتِكُمْ لِبَرَزِ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَىٰ مُضَاجِعِهِمْ : ورته ووايه! که څه هم تاسو په خپلو کورونو کې وی "يعني ستاسو رايه منل شوې وي، جنگ نه وي شوی او تاسو له خپلي رايې سره سم په خپلو کورونو کې پاته شوي وي" حتماً به هغه کسان چې د دوی په اړه د مرگ فيصله شوې، خپل مضجع او مقتل ته وتلي وو، د چا په اړه چې د مرگ فيصله شوې وه، هغه به خامخا په خپلو قدمونو هغه ځای ته تلل، په کوم کې چې بايد په اړخ پرېوتې وای او د روح امانت ئې الله ته تسليم کړی وي. وروسته فرمايي: دا حالت خو الله تعالی د دې لپاره راولي چې: وَ لِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَ لِيُمَحِّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَ اللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ : تر څو الله هغه څه و آزمويي چې ستاسو په سينو کې دی او هغه څه ښه عيار کړي چې ستاسو په زړونو کې دی او الله په هغه څه چې په سينو کې دی ښه پوه دی.

يعني تاسو چې د دې ادعا کوئ چې ايمان لرو، اخلاص لرو، په الله مو توکل او اعتماد دی، الله جل شأنه به دا خبرې د جنگ په ميدان کې و آزمويي، دا به معلومه کړي چې آيا په رښتيا تاسو په الله توکل او اعتماد لرئ، او په دې خبرې باور لرئ چې د مرگ او ژوند پرېکړه د الله تعالی له لوري کېږي؟ دا پټ اسرار، لدې نه پرته په بل صورت کې نه معلومېږي چې د جنگ داسې صحنې رانشي چې د دښمن شمېر تر تايزات وي، د هغه مواضع په ظاهر کې ستا له سنگر نه مستحکمي او ټينگي برېښي، تر څو چې داسې حالت رامخته نشي، د دې خبرو حقيقت نه معلومېږي.

دې ته به مو حتماً پام وي چې دلته په يوه مورد کې (سينې) ته او په بل

مورد کي (زړه) ته اشاره شوې، او ويل شوي: هغه څه و آزمويي چي ستاسو په سينو کي دي او هغه څه چي په زړونو کي دي هغه عيار کړي او رشد ورکړي، بايد وگورو له دې نه مراد څه دئ، په زړونو کي څه دي او په سينو کي څه؟

د منافق افکار، تصورات او عقايد تل له شک او شبهې سره توأم وي او د زړه تل ته له نفوذه عاجز، په سينه کي پټ وي، خو زړه ته لار نشي موندلی، دا ايمان دئ چي د زړه سلول سلول ته نفوذ کوي او انسان ته ډاډ او اطمینان وربخښي، د الله جل شأنه په اړه د منافقينو ناسالم اعتقاد او د دوی غلط تصورات، د دې موجب شي چي هغوی د جگړي په دوران کي مذبذب او متردد وي او عدم اطمینان، وېرې او اضطراب احاطه کړي وي، خو د مؤمنانو په زړونو کي چي کوم اخلاص دئ، په الله کلک اعتقاد او ايمان دئ، د جهاد په نتيجه کي به الله دې ته وده ورکوي، دا به کاملاً عياروي او کمال ته به ئې رسوي. گورئ چي جنگ له يوې خوا د دې باعث شي چي د منافقينو حقيقت بربنډ شي، له بلي خوا د مؤمنانو د ايمان د تقويې او د هغوی د مزیدي تربیې او رشد باعث شي. همدا د جنگ صحنې او د ماتې او هزیمت حالت دئ چي له يوه پلوه د هغه چا ايمان ته قوت او حلاً وربخښي او له الله تعالی سره ئې تعلق او رابطه ټينگوي چي په زړه کي ئې ايمان وي، خو له بله پلوه د منافقينو حقيقت څرگندوي، په دغسي حالت کي د دوی نفاق بربنډ او هر چا ته واضح او څرگند شي، هغه څه چي دوی په خپلو زړونو کي پټ ساتلی هغه بربنډ شي. د دې آزمويي او امتحان

معنی دا نه ده چي الله جل شأنه غواړي د دوی په حقیقت پوه شي؛ بلکي غواړي چي خلکو ته ئې څرگند او برېښد کړي، الله جل شأنه علیم دی، څه چي خلک په خپلو سینو کي پټ ساتي هغه پرې پوه دی، وَ اللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ .

د احزاب په سوره کي دا مطلب په دې الفاظو توضیح شوی:

؟ \$ \$RY%är \$B #k »d {q2% > #'ômE \$ bqZBsB2\$ #äd \$E9r

\$V\$ipm \$Muf) w) b2\$#- \$Br 4/2q1\$Dr ? \$s-%1 r 1/2q1\$Dr

الاحزاب: ۲۲

۱۱۱

او کله چي مؤمنانو لښکري وليدلې وئې ويل: دا همغه څه دي چي الله او پیغمبر ئې له مور سره ژمنه کړې وه، او الله او د هغه پیغمبر په خپله وعده کي رښتینی دی، او زیات ئې نه کړ مگر د دوی ایمان.

په دې مبارک آیت کي د احزابو جنگ ته اشاره شوې، هغه مهال ته چي د مسلمانانو په خلاف ټول دښمنان راغونډ شوي وو، مدینه محاصره وه، د عربو په تاریخ کي دومره ستر لښکر د چا په خلاف نه وو وتلی، مسلمانان د دې ستر لښکر د مخامخ مقابلي توان نه لري، مجبور شوي چي د مدینې منورې شا و خوا خندق وکیني، خو کله چي مؤمنان گوري چي د دوی په خلاف ټول دښمنان په مدینې باندي د پرېکنده ستر برید لپاره راغونډ شوي، راشئ وگورو چي د دې حالت په لیدو او له دغه ستر لښکر

سره د مخامخېدو په دوران کي د دوی حالت څنگه او وینا ئې څه وه؟
قرآن مور ته د دوی حالت داسي انځور کړی: د لښکر په لیدو سره هغوی
وویل: دا همغه څه دي چي الله تعالی ئې له مور سره وعده کړې وه، دا
وعده چي پر دوی به فتحه او غلبه راکوي، ډاډه او مطمئن دي چي د الله
تعالی دا وعده رښتونې ده، د دې په حای چي د ستر لښکر راغونډېدل په
دوی کي وېره او خوف راولاړ کړي، د دوی په زړونو کي شک او ريب
راپيدا کړي، د دوی د اضطراب او پرېشانی باعث شي، برعکس مطمئن دي
چي الله او د هغه پیغمبر، په خپلو وعدو کي رښتوني دي، دا همغه د الله
تعالی رښتونې وعده ده چي له مور سره ئې کړې ده، حتماً به مور ته په
دوی باندي فتحه او غلبه راکوي، که د دښمنانو راغونډېدا په دوی کي څه
زیات کړی وي نو هغه د دوی ایمان او پوخ باور په الله تعالی او د ده په
وعدو وو نه بل څه: **وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا**: په دوی کي ئې بل څه
زیات نه کړ مگر ایمان او د الله تعالی په وړاندي انقیاد ئې، يعني دغه حالت
باعث شو چي په الله جل شأنه باندي د دوی اعتماد او باور مزید مضبوط،
اړیکي ئې له خپل رب سره لازياتي ټینګي شي، او د الله تعالی د اوامرو په
وړاندي ئې انقیاد او تسلیمي لازياته شي، گورئ چي په سختو حالاتو کي، د
اضطراب او پرېشانی په وخت کي، د دې په حای چي د مؤمنانو په زړونو
کي خوف، وېره، جبن او پرېشاني راپيدا شي، برعکس د هغوی ایمان
تقويه کېږي، داسي حالات په دوی کي نه راپيدا کوي مگر د ایمان
ټینګوالی او د انقیاد زیاتوالی.

په دې ترتيب تاسو گورئ چي په دغسي سختو حالاتو كي به د ايمان په وجه د انسان په زړه كي اطمینان او ډاډ راپيدا كېږي او د عدم ايمان په وجه به انسان مضطرب او پرېشانه وي.

اطاعت

په الله باندي د ايمان بله تقاضا دا ده چي انسان به د خپل رب اوامرو ته غاړه ږدي، د الله تعالی دین ته به منقاد وي، اطاعت او مننه به کوي. په عملي توگه د الهي احکامو اطاعت او مننه د ايمان تقاضا ده، کله چي انسان په دې پوه شي چي دا د الله حکم دئ بيا به له څه حنډ او تأخير نه پرته، فوري اقدام کوي او د حکم د عملي کولو لپاره به ملاتړي، ټوله هڅه به ئې دا وي چي د حکم مطابق عمل وکړي.

دا مطلب د قرآن عظیم الشان په متعددو آیتونو كي بیان شوی، د النساء په سوره كي په دې اړه داسي لولو:

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالْإِنَّمَاءَ وَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالْإِنَّمَاءَ وَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ

النساء: ۶۵

نو نه، ستا په رب قسم چي تر هغه ئې ايمان نه دئ راوړی چي تا په خپلمنځيو شخړو كي حکم ونه گرځوي، بيا ستا د پرېکړي په اړه په خپلو زړونو كي تنگوالی ونه مومي او په بشپړه توگه تسليم نه شي.

ای پیغمبره! ترڅو چي تا په خپلو شخړو كي حکم ونه نیسي او بیا ستا په

پرېکړې راضي نه شي او په خپلو زړونو کې هيڅ حرج احساس نه کړي او عملاً انقياد ونکړي، مؤمنان نه شي بلل کېدې او د ايمان ادعا ئې نه شي قبلېدې. له دې آيت نه په ډېر وضاحت سره معلومېږي چې د ايمان د قبلېدو لاندې شرايط دي:

- شخړې او منازعات شريعت ته محول کول.
- د اسلام په هرې پرېکړې رضايست.
- او هر حکم ته ئې عملاً غاړه ايښودل.

دا آيت موږ ته وايي: تر هغه د چا ايمان اعتبار نه لري چې په خپلو شخړو او مشاجرو کې پيغمبر عليه السلام او هغه دين چې د ده په لاس لېږل شوی د حکم په توگه ونه مني، د خپلو مشاجرو د حل و فصل لپاره هغه ته رجوع ونه کړي، پيغمبر عليه السلام د حکم او قاضي په حيث ونه مني، په فيصلې او پرېکړې راضي او قانع نه وي، د پرېکړې په اړه په خپل زړه کې څه حرج او تنگوالی احساس نه کړي، او تر څو چې عملاً غاړه ورته کښېښودي او عمل پرې ونه کړي.

د انسان ايمان هغه مهال اعتبار لري چې دا درې شرايط تأمين شي: په ټولو شخړو، مشاجراتو او منازعاتو کې هغه دين د حکم په توگه منل او هغه ته رجوع کول چې پيغمبر عليه السلام راوړی، د دين په فيصلې رضايست او قناعت، د دين له هيڅ پرېکړې به په خپل زړه کې څه حرج او تنگي نه احساسوي، که دين دا فيصله کړې وه چې د هغه لاس قطع شي، په دې فيصله به راضي وي، که د ده د رجم فيصله ئې کړې وه، په دې به

قانع او راضي وي، او درېيم دا چي هغه به عملاً منقاد وي، د دين پرېکړو ته به تسليم وي او دا فيصلې به مني، يعني دين ته د حکمیت لپاره رجوع، په فيصلې باندي رضایت او قناعت او هغه ته عملاً انقياد، دا هغه درې شرطونه دي چي له دې پرته د چا د ايمان دعوی نه منل کېږي.

د دې آيت الفاظ ډېر پرېکنده، قاطع او واضح دي، الله جل شأنه په ټول تأكيد سره فرمايي: اې پيغمبره! ستا په رب دي قسم وي چي تر هغه ئې ايمان نه دئ راوړی، ايمان ئې مقبول نه دئ او الله تعالی د دوی ايمان ته اعتبار نه ورکوي، تر هغه چي همدا درې شرطونه تأمين نه شي.

همدا راز فرمايي:

بqaf b&# B& y&aqBdr ? #0|0%#E) p|BsbV/r 9BsB) b% \$Br

VMÉ @É 69) 1/2qBdr © \$E ef ` Br 30D|B& 0B 0rj0f0g0

الاحزاب: ۳۶

ÇIİE \$X7B

با ايمان نارينه او مؤمني نسختي ته دا نه بنایي چي کله الله او د هغه پيغمبر، د کوم کار فيصله وکړي "کوم حکم صادرکړي"، بيا دي دوی لره په خپل کار کي څه اختيار وي، "د دوی نه بيا اختيار سلب شي، بيا به له حنډ او تأخير نه پرته اطاعت او مننه کوي، بيا هغوی ته هيڅ اختيار نه دی پاته، بيا به عملاً منقاد وي" او چا چي له الله او د هغه له پيغمبر نه عصيان او سرغړاوی وکړ، يقيناً چي په څرگنده توگه لارورکی شو.

يعني كله چي يوه مؤمن انسان ته دا خبره معلومه شي چي د يوه كار په اړه د الله تعالى او د هغه د پيغمبر حكم څه دى، له دې وروسته هغه د څه ويلو او له پرېكړې نه مخالفت اختيار نه لري، بيا به كاملاً منقاد وي او حكم ته به غاړه ږدي، دا مطلب حجرات په سوره كي په دې الفاظو راغلى:

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾

الحجرات: ۱

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾

اې د ايمان خاوندانو! د الله او د هغه د پيغمبر په وړاندي مخكي مخكي مه كېږئ او له الله نه ووپرېږئ، يقيناً چي الله ښه پوه اورېدونكى دى.

بايد وگورو چي د الله تعالى او د ده د پيغمبر په وړاندي د مخكي مخكي كېدلو معنى څه ده؟ او په دې سره موږ له څه كولو منعه شوي يو؟ د دې معنى دا ده چي كه ته د كومي قضيه او كار په اړه مخكي له دې چي د الله او د هغه د پيغمبر حكم ځان ته معلوم كړې، مخكي له دې چي درته معلومه شي په دې اړه الهي حكم څه دى، قضاوت يا تبصره كوي يا كوم عملي اقدام كوي، دا د الله او د هغه د رسول په وړاندي تقدم او مخكي مخكي كېدل دي. ستا د ايمان غوښتنه دا ده چي لومړى به ځان پوهوي چي په دې اړه د الله تعالى او د ده د پيغمبر امر څه دى او دين څه هدايت وركوي، تر دې وروسته به اقدام كوي، بيا به د څه ويلو او كولو او تحليل او تبصرې اراده كوي، ته به د يوه مطيع بنده په څېر عمل كوي، هغه چي اقتداء كوي او له ځان نه مقتدا او امام نه جوړوي، مخكي مخكي نه ځي،

بلکي د يوه مطيع او منقاد بنده په توگه اطاعت کوي او د پيغمبر په پل درومي. که تا د کوم کار په اړه مخکي له دې نه چي وپوهيږي د الله او د هغه د پيغمبر حکم او فيصله په دې اړه څه ده، کومه تبصره وکړه، يا دي کوم اقدام وکړ، تا تقدم کړي، دا تقدم هم په خبرو کي دئ او هم په عمل کي، ځکه د آيت په پای کي راغلي چي الله جل شأنه اورېدونکی عليم ذات دئ. ستاسو په هغو خبرو هم پوهيږي او اوري ئې چي په هغو کي مو د الله او پيغمبر په وړاندي تقدم کړي او ستاسو په هغو کارونو هم پوه دئ چي هغه مو د الله او د هغه د پيغمبر په امر نه، بلکي له خپله طرفه، په خپله خوښه او د خپل تصميم په بنا تر سره کړي، مخکي له دې نه چي وگوري د الله او د پيغمبر حکم ئې په دې اړه څه دئ؟

همدا راز راځي چي:

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

محمد: ۳۳

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

اې د ايمان خاوندانو! د الله اطاعت وکړئ او د پيغمبر اطاعت وکړئ، او خپل عملونه مه باطلوئ.

د دې آيت معنی دا ده چي کوم عمل د الله او د هغه د پيغمبر د اطاعت له مخي نه وي، هغه عمل د الله په وړاندي باطل دئ، هر څه چي کوې بايد په دې اساس او له دې احساس سره ئې وکړې چي په دې سره د الله او د الله د پيغمبر اطاعت کوې، يعني کوم عمل چي د الله او د پيغمبر د اطاعت

په بنا نه وي هغه باطل دی او د الله تعالی په وړاندې هیڅ ارزښت او اعتبار نه لري.

دې مطلب ته د النور په سوره کې په دې الفاظو سره اشاره شوې:

لَا يَأْتِيهِ السَّمْعُ وَالْبَصَرُ وَلَا يُدْرِكُهُ الْغَيْبُ شَيْئًا ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

قُلْ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ۗ لَوْ كَانَتِ الْأَشْيَاءُ فِيهِ حِسَابًا لَوَجَدُوا اللَّهَ هَدًّا ۚ لَقَدْ جَاءَهُ الْغَيْبُ شَيْئًا ۚ لَعَلَّكُمْ تَهْتَبُونَ ۗ

النور: ۵۱

یقناً کله چې مؤمنان د الله او د ده د رسول لوري ته د دې لپاره وبلل شي چې د دوی تر منځ پرېکړه وکړي، نو د دوی وینا له دې پرته بل څه نه وي چې وايي: وامو ورېده او اطاعت مو وکړ، او همدا ډله بريالي دي.

يعني د واقعي مؤمنانو قول او وینا په هغه وخت کې چې د الله او پیغمبر لوري ته په دې خاطر وبللی شي چې د دوی په منازعاتو او مشاجراتو کې حکم وکړي داسې وي: سمعنا و اطعنا یوازي دغه خلک به فلاح او بریا ترلاسه کوي.

وروسته فرمایي:

لَا يَأْتِيهِ السَّمْعُ وَالْبَصَرُ وَلَا يُدْرِكُهُ الْغَيْبُ شَيْئًا ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

النور: ۵۲

قُلْ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ۗ لَوْ كَانَتِ الْأَشْيَاءُ فِيهِ حِسَابًا لَوَجَدُوا اللَّهَ هَدًّا ۚ لَقَدْ جَاءَهُ الْغَيْبُ شَيْئًا ۚ لَعَلَّكُمْ تَهْتَبُونَ ۗ

او چا چې د الله او د هغه د پیغمبر اطاعت وکړ او ترې ووېرېدو، نو همدغه کسان بريالي دي.

گورئ چي له الله تعالى نه وېره او تقوى درلودل او د الله او د هغه د پيغمبر اطاعت، د کاميابۍ او بري عوامل دي.

دوستي او دښمني د الله لپاره

په الله باندي د ايمان بله تقاضا دا ده چي د انسان مينه او دوستي به هم د الله لپاره وي او دښمني، کرکه او بغض به ئې هم د الله لپاره وي. يعني الحب في الله و البغض في الله: محبت د الله تعالى لپاره او د الله په لار کي او دښمني، بغض، کرکه او عداوت د الله په لار کي او د الله لپاره، دا مطلب هم د قرآن عظيم الشأن د گن شمېر آيتونو په ترڅ کي ، د ايمان د غوښتنې او تقاضا په توگه معرفي شوی، لکه چي راځي:

Š\$ym òB ĩ ršhāiāy \$Dqēk k \$ ĩ qzBšāDq% %qB žv
r& OgrqzJ r& bēā\$Vā r& bēā\$Vā #p%2 qñr 1/8qPdr © \$
(nB 9rā Nēy% for ī »JfJMBBqē' ī|=F2 y7 fāreāVāi·Eā
š_ Ā d \$g<ī ūi\$H» ēgrE \$MēB `B " īqB MzY_ Ogeā 6r
Bē k \$> "m bJ W& 4k \$U "m y7 fāreāVā qE dr Wāā ? \$

المجادله: ۲۲

ÇIIE bqB iyB

هغه قوم چي په الله او په آخرت ئې ايمان وي هيڅکله داسي ونه مومي چي

له هغه چا سره دوستي وكړي چي له الله او د هغه له پيغمبر سره ئې
 دښمني كړې وي، كه څه هم دا د دوى پلرونه وي، زامن ئې وي، وروڼه ئې
 وي او خپلوان ئې وي، همدغه كسان دي چي الله د دوى په زړونو كي ايمان
 ثبت كړى او په خپله روح (غيبى فيض) سره ئې د دوى مرسته كړې، هغوى
 به داسي جنتونو ته داخل كړي چي (د ونو او بنگلو " لاندي ئې نهرونه
 بهېږي، په هغه كي تلپاته، الله له دوى راضي شوى او دوى له الله راضي
 شوي، همدغه كسان د الله حزب دئ، "د الله د حزب غړي دي" يقيناً د الله
 حزب بريالى دئ

دلته د الله د حزب د غړو خصوصيات او مواصفات بنودل شوي چي دا
 دي: له هغه چا سره دوستي نه كوي چي د الله او د هغه له پيغمبر سره ئې
 دښمني كړى وي كه څه هم هغه د دوى پلرونه وي، زامن ئې وي، وروڼه ئې
 وي او خپلوان ئې وي.

د المائدې په سوره كي راځي چي:

De k \$▷ 4m b1a qzB# a ui%Q 1/2qTDr © \$AqGf ` Br

المائدة: ۵۶

ÇIË bqçb9\$

او څوك چي له الله او د ده له پيغمبر او مؤمنانو سره دوستي كوي نو بې
 شكه چي همدا د الله حزب غالب دئ.

دلته د الله تعالى مؤمنو بندگانو ته د حزب الله نوم ور كړى شوى، او
 ويل شوي: د الله تعالى حزب له هغو كسانو جوړ شوى چي دوستي ئې

٤ رښتې ۴ ټولې ښه اوښه د مړي ښه بڼه بڼه

٤ ټولې ښه اوښه د مړي ښه بڼه بڼه

٤ ټولې ښه اوښه د مړي ښه بڼه بڼه

منافقين ځيني د ځينو نورو له ډلي څخه دي، د منكر سپارښتنه كوي، له نېښگنو نه مخنيوی كوي، خپل لاسونه (د خیر له كار او د مال له انفاق نه) بندوي، دوی خدای هېر كړی او خدای دوی هېر كړي، يقيناً چي منافقين فاسقان دي.

گورئ چي د منافقينو تر منځ د دوستۍ اړيكي نشته، هسي د يوې ډلي غړي دي، نفاق او منافقت سره يوځای كړي دي، د دوی ترمنځ د ولايت هغه رابطه نشته چي د مؤمنانو ترمنځ وي، دا ځكه چي منافق يو غرضي انسان وي، هغه له هيچا سره داسي اړيكي نه ساتي چي په اخلاص او صداقت ولاړي وي، د خپل ملگري مرسته وكړي، حمايت ته ئې راوړاندي شي او د ده په خاطر كوم خطر ومنې، كه څه هم هغوی د يوه صف او ټولگي غړي دي خود هغوی ترمنځ د ولايت او دوستۍ رابطه نه وي.

همدا راز كافران هم ځيني د ځينو نورو اولياء دي:

الانفال: ٧٣

... ٤ ټولې ښه اوښه د مړي ښه بڼه بڼه

او كافران ځيني د ځينو نورو اولياء دي.

همداراز قرآن فرمايي چي ظالمان هم ځيني د ځينو نورو دوستان دي

او د هغوی مرسته کوي، يوازي د منافقينو ترمنځ د دوستۍ او و لایت رابطه نشته، د يو بل په څنگ کي وي، د يوه صف او د يوې ډلي غړي وي خو د هغوی ترمنځ دوستي نشته او يو د بل اولياء نه دي.

قرآن عظیم الشان فرمايي:

وَالَّذِينَ هُمْ يُرِيدُونَ يَكْفُرُونَ بِهِمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لِمَا هُمْ يَفْعَلُونَ

۱۶: ۱۶

التوبه: ۱۶

آيا گمان مو کړی چي همداسي به پرېښودی شی، حال دا چي تراوسه الله ستاسو هغه کسان نه دي معلوم کړي چي جهاد ئې کړی او له الله او د ده له رسول او مؤمنانو نه پرته ئې د اسرارو بل محرم ځانته نه دی غوره کړی. او الله ستاسو له کړو وړو ښه خبر دی.

تر څو چي الله جل شأنه د مؤمنانو په ډلي کي دغه کسان نه وي تفکیک کړي، مجاهدين ئې نه وي معلوم کړي او هغه ئې نه وي بېل کړي چي له الله تعالی، د هغه له پیغمبر او له مؤمنانو نه پرته بل څوک د پټ دوست په توگه نه نیسي، گمان مه کوئ چي الله جل شأنه به تاسو همدغسي خپلي مخي ته پرېږدي او له ابتلاءاتو او آزموینو سره به مو مخامخ نه کړي!!

پیغمبر علیه السلام فرمايي:

عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا تدخلون الجنة حتى تؤمنوا ولا تؤمنوا حتى تحابوا أولا أدلكم على شيء إذا فعلتموه تحاببتم؟ أفشوا السلام بينكم. رواه مسلم

له ابوهريره رضى الله عنه روايت دئ چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: جنت ته به داخل نه شئ تر خو ايمان را نه وړئ او ايمان به مو و نه منل شي تر خو له يوه بل سره مينه او محبت و نه لرئ، آيا داسي څه درونيم چي په کولو سره به ئې په تاسو کي مينه او محبت راپيدا کېږي؟ په خپلو منځونو کي سلام خور او عام کړئ.

يعني الله جل شأنه به ستاسو ايمان په هغه صورت کي قبلوي چي په خپلو منځونو کي مو مينه او محبت وي، چي همدا د ايمان تقاضا ده او د همدې په وجه به جنت ته ځئ.

ابوهريره رضى الله عنه روايت کوي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل:

عن أبي هريرة: عن النبي صلى الله عليه وسلم أن رجلا زار أخاه في قرية أخرى فأرصد الله له على مدرجته ملكا فلما أتى عليه قال أين تريد؟ قال أريد أخا لي في هذه القرية قال هل لك عليه من نعمة تربها؟ قال لا غير أني أحببته في الله عز وجل قال فإني رسول الله إليك بأن الله قد أحبك كما أحببته فيه. رواه مسلم

يو کس د خپل داسي ورور ليدو ته ولاړ چي د الله لپاره ئې له هغه سره وروري وه او په بل کلي کي اوسېدو، نو الله د ده د ورتلو په لار کي يوه

فرشته ولېرله، كله چي هلته ورسېدو ورته وئې ويل: چېرې د تلو اراده لرې؟ وئې ويل: په دې كلي كي مي د خپل يوه ورور د "ليدو" اراده كړې "فرشتې" وويل: آيا له هغه كس سره دي كوم نعمت "لكه مال، زمكه، او بل څه" دى چي پالنه ئې كوې؟ وئې ويل: نه "هيڅ څه مو ترمنځ نشته" مگر دا چي زه د الله لپاره له هغه سره مينه لرم، فرشتې ورته وويل: زه د الله استازى يم، چي ستا په لوري "له دې زېري سره راغلى يم چي" يقيناً الله جل شأنه له تا سره داسي مينه ساتي لكه په تا چي د ده لپاره هغه كس گران دى.

په بل حديث كي راځي:

ان رسول الله صلى الله عليه وسلم خرج على حلقة من أصحابه فقال ما أجلسكم قالوا جلسنا نذكر الله عز وجل ونحمده على ما هدانا للإسلام ومن علينا بك قال آله ما أجلسكم الا ذلك قالوا آله ما أجلسنا الا ذلك قال أما اني لم استحلفكم تهمة لكم وانه أتاني جبريل عليه السلام فأخبرني ان الله عز وجل يباهي بكم الملائكة.

رسول الله صلى الله عليه وسلم د خپلو يارانو په يوې حلقي او ډلي راووت او وئې ويل: څه شي سره يو ځاى كېښنولي ياست؟ وئې ويل: ناست يو الله يادوو او د ده شكر ادا كوو چي موږ يى د اسلام په لوري هدايت كړو او په موږ ئې پېرزوينه وكړه، وئې فرمايل: آيا واقعاً همدا د الله ذكر او خاطر سره راغونډ او يوځاى كېښنولي يئ؟ وئې ويل: په الله قسم چي موږ نه يو كېښنولي مگر همدې شي، وئې فرمايل: ما د دې لپاره قسم درنكړ چي

تاسو ته كوم تهمت (راجع كوم) خو ما ته جبرئيل راغی او دا خبر ئې راکړ
چي يقيناً الله د فرشتو په وړاندي په تاسو فخر کوي.

همدا راز فرمايي:

الرجل على دين خليله فلينظر احدكم من يخالل.

هر سړی د خپل دوست په دين وي، نو ستاسو هر يو دي وگوري چي له چا
سره دوستي کوي.

همدا راز د هغو کسانو د اوچت او لوړ مقام په اړه فرمايي چي د الله

لپاره يو له بل سره مينه ساتي:

عن أبي زرعة بن عمرو بن جرير أن عمر بن الخطاب قال: قال النبي
صلى الله عليه وسلم "إن من عباد الله لأناسا ما هم بأنبياء ولا شهداء
يغبطهم الأنبياء والشهداء يوم القيامة بمكانتهم من الله تعالى" قالوا
يا رسول الله تخبرنا من هم؟ قال: "هم قوم تحابوا بروح الله، على غير
أرحام بينهم ولا أموال يتعاطونها فو الله إن وجوههم لنور وإنهم على
نور لا يخافون إذا خاف الناس ولا يحزنون إذا حزن الناس وقرأ هذه
الآية: ألا إن أولياء الله لا خوف عليهم ولا هم يحزنون.

يقيناً چي د الله له بندگانو نه ځيني داسي دي چي که څه هم نه انبياء دي او
نه شهداء، خو د قيامت په ورځ به حتی انبياء او شهداء پدوی غبطه کوي، د
هغه مقام او منزلت په وجه چي د الله په خوا کي به ئې لري. صحابه وو
وويل: يا رسول الله! مورې پوه کړه چي دوی څوک دي؟ وئې فرمايل: دا هغه
ډله ده چي په الهي فيض او پېرزويني سره ئې يوه له بل سره مينه ساتله،

پرته لدې چې د دوی ترمنځ د خپلوی اړیکي وي او پرته له دې چې د دوی ترمنځ د مال د راکړې ورکړې معامله وي "یوازي په الله ایمان په خپلو منځونو کې سره نږدې کړي او له یوه بل سره مینه لري" په الله قسم چې د دوی مخونه به د نور په شان وي او دوی به په نور او رڼا وي، کله چې خلک وپېرې اخستي وي دوی به نه وپېرې او کله چې خلک غمجن شي دوی به نه غمجن کېږي او بیایې دا آیت تلاوت کړ: پوه شه چې یقیناً د الله دوستان داسې دي چې نه پر دوی خوف او وېره شته او نه به دوی غمجن شي.

په حدیث قدسي کې راځي چې الله جل شأنه فرمايي:

وجبت محبتي للمتحابين في و المتجالسين في و المتزاورين في و المتبازلين في.
رواه احمد

زما محبت هغه چا لره واجب او لازم شو چې په خپلو منځونو کې زما لپاره مینه او محبت ساتي او زما لپاره په خپلو منځونو کې سره کښیني او زما لپاره یو د بل زیارت او لیدلو کتلو ته درومي او زما په خاطر یو د بل لپاره بذل کوي، قرباني ورکوي او خپل مال لگوي.

یعني د چا چې دا څلور صفات وي د هغوی لپاره زما محبت واجب شوی دی، زه به له هغه چا سره مینه او محبت ساتم چې: زما لپاره خپلو منځونو کې مینه ساتي، خپلو منځونو کې ناسته ولاړه لري، یو د بل زیارت او لیدلو ته ځي او زما په خاطر په خپلو منځونو کې مالونه لگوي، هدیه او تحفه ورکوي او یو خپل مال بل ته ورکوي. د چا تر منځ چې همدغه تعلقات وي الله جل شأنه خپل محبت هغوی لره لازم کړی، الله جل شأنه دی مور

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ
أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**